hepileri

Aylık Sosyalist Dergi Şubat'98 Sayı: 11 Fiyatı: 500.000.TL(KDV Dahil)

Raporumuz: Darbe ve Restorasyon

Yalçın Küçük

Kahrolsun Ticaret
Fazıl C. Sayar

Kadın ve Şiddet
Ogün Kırtıl

Karikatür Marksistler
F. Kamil Yüksel

Amerikan Ulusal Çıkarlarının Erozyonu
Samuel P. Huntington

Arslan Başer Kafaoğlu ile Söyleşi

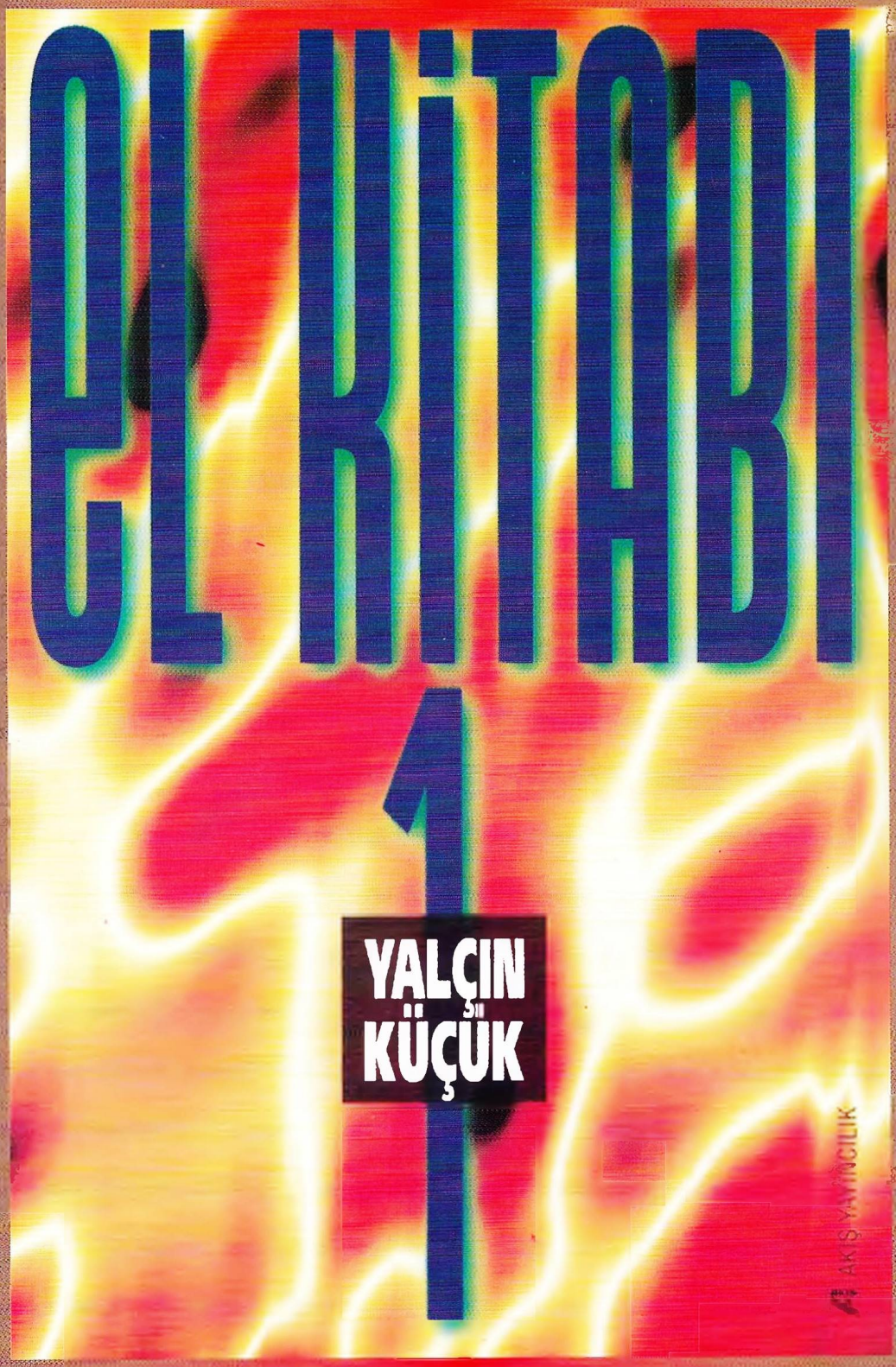

çıktı!

AKIŞ YAYINCILIK
Büyük Parmakkapı Sokak 20/4 Beyoğlu / İSTANBUL
Tel & Fax : 0.212. 292 29 45

Bu sayımız

Önümüzdeki günler Ortaasya, Ortadoğu, Balkanlar ve Anadolu'da yeni gelişmelere açık görünüyor. Türkiye'de Refah Partisi'nin kapatılması ve bununla ilişkili mücadelenin devam etmesi bir süredir yapılan düzenleme girişimlerine yeni bir soluk getirmektedir. Yaşadığımız coğrafyadaki hemen hemen makro ölçekteki tüm toplumsal prablemlere, proje üretmede her zamanki sorumluluğumuzu yerine getirmeye çalışarak, solun bu konudaki eksikliklerini yine bir ölçüde giderdik. Ülkemiz üzerindeki görmeyi engelleyen bulutları ortadan kaldırmayı birçok ölçekte yaptık. Bu sayımızda da toplumsal sorunları net bir şekilde ortaya koyduktan sonra bunların ipuçlarını vermeye çalışıyoruz. Yönetenlerin belki kısa dönemde içinde bulundukları açmazları görmemize yarayan açıklamalarınızı, öneri ve girişimlerimiz ilgiyle karşılandı. Bu durum artan bir ivmeyle devam edeceğe benziyor.

Yalçın Küçük'ün bir önceki sayımızda yayınlanan "Kir Teorisi" yazısıyla birlikte güçlü hale gelen, "Raporumuz: Darbe ve Restorasyon" çalışmasında Türkiye gündemiyle ilgili açmazları ortaya koymakla birlikte sis perdesini aralıyor. Ülkemizdeki kirlenmenin inanılmaz bir seviyeye ulaşmasının ve burjuvazinin bir kısmının göstermediği tahamülün getirdiği restorasyon tartışmaları ve eylemleri ağır aksak yeni bir döneme girmek zorunda kalmıştır. Kutlu Savaş'ın hazırladığı rapor, bir dönemi kendince sergiliyor. Tabii ki, bizim tuttuğumuz rapor daha köklü ve tarihseldir. Yalçın Küçük'ün, tuttuğu bu raporda, bu dönemin siyasi aktörleri olan Chp-Shp başkanlarını, Süleyman Demirel ve Tansu Çiller'in hesabını tutuyor. Çünkü, pislikleri ortaya çıkıyor ve yaşadıkları telaş ve endişe de bizim tıtacağımız hesaptan kaynaklanıyor.

Bir süredir yayınladığımız söyleşiler dizisinin bu haftaki konuğu Prof. Arslan Başer Kafaoğlu. Cemil Namlı'nın yaptığı söyleşide artık marksistlerin unutmaya başladıkları iktisat ve Türkiye ve dünyanın iktisadi durumu enine boyuna tartışılıyor. Kafaoğlu'nun engin iktisat sohbetini ilgiyle karşılayacağınızı umuyoruz.

Bu sayımızda "Kahrolsun Ticaret" başlığıyla yayınlayacağımız, Fazıl C.Sayar imzalı çalışmada, bütün yaşadığımız sorunlara köklü bir çözümün ipuçlarına uluşmak mümkündür.

Nazım Sinan Tunalı, Foreign Affairs dergisinin Eylül-Kasım 1997 tarihli sayısında Samuel P. Huntington imzalı "Amerikan Ulusal Çıkarlarının Erozyonu" başlıklı çalışmasını Türkçeye çevirdi. Huntington'un sözkonusu çalışması, Amerikan karar vericilerinin soğukluğunu, insandan uzaklığını, çözümsüzlüklerini sergilemesi açısından önemlidir.

Ogün Kırtıl, radikal solun kadın sorunuyla ilgili ciddi bir programlarının olmadığı eleştirisini yönelterek, yeni bir tartışma başlatıyor.

F. Kamil Yütksel, "Karikatür Marsksitler" başlıklı çalışmasında, okurlarımızla iletişim eksikliğini gidermeye yönelik, bir tartışma sürecini özetlemektedir. Yüksel, çalışmasında, Bolşevik gelenek, ortodoksluk teorideki boşlukları doldurmayla ilişkili yeni süreçlerin algılanma mekanizmasını buna ilişkin güdülen mantığı oluşturmaya çalıştırmaktadır.

Bu arada yaşanan son gelişmeler Ordu'da, Yalçın Küçük'ün "kemalizmin aşkın düşünürü" olarak nitelediği Doğan Avcıoğlu etkisinin arttığını göstermektedir. Onurlu tarih yazımının önemli köşe taşlarından birisi olan Avcıoğlu, bu sayı arka kapağızda yer alıyor.

Bu sayımızda bir de künye değişikliği yaptık, hepileri dışında Toplumsal Kurtuluş ve Marksist Damar ve YeniİnsanYeniİnsan dergilerinden de ismini ve yazılarını okuduğunuz Hasip Akgül, bu sayı yayın yönetmenliğini Doğan Güçlü Arkadaşımıza devretti. Hasip'in çalışmalarını hem dergi sayfalarımızda hem de kitabevlerinde göreceğinizi belirterek, Doğan'a kolay gelsin diyoruz.

Gelecek sayıda buluşmak üzere.

hepileri

hepileri

SAYI: 11
ŞUBAT
1998

YALÇIN KÜÇÜK

RAPORUMUZ: DARBE VE RESTORASYON 3

YORUMLAR

YARGISIZ ÖLDÜRMEK ÖZGÜRLÜĞÜ SONSUZ
ŞİMDİ YARGILI ÖLDÜRMEYİ YASAKLIYORUZ 23
DENİSE BAY-CALL'UN KIRK YÜZÜ 25
ABD AVRUPA İŞLERİNE AÇIKTAN EL KOYDU 27
BATI BASINI: KAYNAKLARI KİMDİR? 29
"EVET, CIA RUSLAR'DAN ÖNCE AFGANİSTAN'A RUSLARDAN ÖNCE GİRMİŞTİ" 30

FAZIL C.SAYAR:

KAHROLSUN TİCARET 32

SAMUEL P.HUNTINGTON:

AMERİKAN ULUSAL ÇIKARLARININ EROZYONU 37

ARSLAN BAŞER KAFAOĞLU İLE SÖYLEŞİ:

"İKTİSADI SOSYALİZM BAŞARIR" 47

F.KAMİL YÜKSEL

KARİKATÜR MARKSİSTLER 55

OGÜN KIRTIL

KADIN VE ŞİDDET 59

hepileri, aylık sosyalist dergi

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü:
Hüseyin ÇEVİRGEN
Genel Yayın Yönetmeni:
Doğan GÜÇLÜ
Koordinatör: **Onur ERK**
Avrupa Temsilcisi: **Şevki ÖMEROĞLU**
Tel: 0049-221 641 685

Yönetim Yeri: Büyük Parmakkapı Sok. 20/4
Beyoğlu / İstanbul Tel~Fax:(0212) 292 29 45
Hesap Numarası:
Yapı Kredi Bankası Mark: 3004942-9
Dolar: 3004943-7 TL için 0303803-1
Baskı: Mart Matbaacılık
Kapak fotoğrafı: Brian Griffin

Raporumuz: Darbe ve Restorasyon

Yalçın KÜÇÜK

Programımda, "Bir Kir Teorisi" incelememeni sürdürmek vardı; "rapor" açıklandı ve bizim kendi raporumuzu yazmamız gerekiyor. Bu nedenle, kirlilik üzerine hazırlıklarımı, izleyicilerime ulaştıramıyorum. Ancak yine de, raporumuzun açıklanmasına, kir teorisi hazırlıklarım ile başlamak durumundayım; çünkü, kirlilik, şu anda ülkemiz düzeninin temel çizgisidir. Kutlu Rapor'un çözümlemesini de büyük kirlenme çerçevesinde ele almak zorunluluğu var.

İsyan amacıyla kabul edilen zorunluluk devrimci bir üslup'tur.

Kirliliği, hiçbir "şey", Elif Dağdeviren'in yaşam öyküsü kadar beyin yakıcı ve can sıkıcı bir düzeyde açıklamıyor; bu nedenle, bu incelemeye, Dağdeviren'in sefih yaşamını özetleyerek başlamak mecburiyetini duyuyorum. Okuyucularıma hemen haber vermek durumundayım, "sefih" sözcüğü bana ait değil; büyük bir ihtimalle kendisinindir, ancak ben yaşamını öğrendiğim dergiden ödünç alıyorum. Dağdeviren'i "cover girl" yapan dergi, bu kızcağızı çizmeye başlarken, "popüler kız olmakla da kendini, kendi çapında sefahate veriyor" diye yazıyor.(1) Bu kadar da değil, bir yayın biçemi yerine Tophane'deki bir kahve diliyle olsa da, "sefahat mefahat, ama akıllı kız, derslerle pek alakası olmadığı halde Hacettepe İşletme'yi kazanıyor" sözleriyle, Dağdeviren'in, daha kolej yıllarından sefih olana düşkünlüğünü vurguluyor. Bunu, "Bir Kir Teorisi" çerçevesi içinde oldukça "normal" saymak durumundayız; çünkü ülkemizde artık sadece "sefih" olana yaşam ve yükselme hakkı tanınıyor. Bu nedenle, Dağdeviren'in, "sefih" sözcüğünü kendisi için ve rahatlıkla kullanmakta bir sakınca görmemesi ihtimal dahilindedir.

Yalnız bazı işaretlere baktığımızda, sevindiricidir, hanüz sefahatın tüm sonsuzluğuna ulaşamadığımız da anlaşılıyor; çünkü, Dağdeviren ile bir yandan kıvanç duyduğunu gösteren bu Dergi, diğer yandan sefahatın bazı sendromlarını görmekten de geri kalmıyor. Aktüel, bu sefih kızcağızı aktüelleştirdiği sayısında bir de şunları haber veriyor: "Buralarda bir yerde bir kırılma olmuş olmalı. Elif'in bugün bile duruşuna, beden diline yansıyan bir 'hasar' var; deşmiyoruz, zaman yok, yeri değil, ne olduğunu keşfedemiyoruz." Bana göre daha fazla "deşmesine" gerek yoktur; söyledikleri yeteri kadar açık oluyor, sefahatın genç yaşında kızı tahrip ettiği ve bu Dağdeviren kızcağızın sadece "beden dili" ile konuşabildiği ortaya çıkıyor. Demek, bedeni anlatabildiği ölçüde konuşabilecektir; bunu da önemli bir saptama sayıyorum.

Ülkemizde güzel dilimize karşı bir konspirasyon var. Artık kızlarımız sadece "beden diliyle", oligarklarımız ise yalnızca işkembeleriyle ve televizyonlara spiker yapılan gecekondu güzelleri ise tiksindiren Amerikan diliyle konuşabiliyorlar. Bu dilleri koparmamız gerekiyor

"Bunları söyleyen kadına bakıyorum, gerçekten de maddi ve manevi manada 'hasarlı' birine benziyor. Maddisi; astımı var, çabuk yoruluyor, kendini pek dinç hissetmiyor, 'Gençlikteymiş ɒ' diyor. Sabaha kadar gezip tozup, sonra sabahın köründe işe gidip, 18 saatlik mesai çıkardığı günleri hatırlarken... 29 yaşında."(2) Henüz otuzunda değil, sabahlara kadar tozuta tozuta, Aktüel'in teşhisine göre, "maddi ve manevi manada hasarlı" bir yaratığa, bir tükenmişe dönüşmüş, önümüzde, bir acuze tablosu var.

Erken evlilik yapmış, Kundera'nın ihanete bağımlı kadınları örneği, sefahata düşkün bu kızcağız, erken bir evlilik bahanesiyle, sefahat mektebinde daha çok yetkinleşebilmek için, kendisini doğru, şimdi sefih hale gelen Akdeniz veya Ege sahillerinin birisine atıyor, ilk sefahat diplomasını oradan alıyor. Sonra, bu sefahat bağımlısı, sefahat merdivenlerinde daha da yükselebilmek için, İstanbul'a uçuyor; adı üzerinde Kahpe Şehir'dir. İstanbul'da neresi

mi? Tophane mi, Cihangir mi, Tarlabaşı mı, Yedikule türünden ünlü sefahat mahalleleri mi; hayır, hepsinden daha kokuşmuşunu tercih ediyor ve İstanbul'un medya dünyasının kapısını çalıyor.

Bir parantez açmama izin verileceğini umut ediyorum; "teori" genel olduğu ölçüde, kendi tanımına yatkınlaşıyor. Bu nedenle, herhangi bir kir teorisinin ele alınabilir olması için, genel bir uygulama alanına uzanması zorunludur; bu açıdan, son günlerde, Amerikan sahnesinde olanlara baktığımızda, benim tartışmaya açtığım teori'nin şanslı olduğu söylenebilir. Gerçekten de, Beyaz Saray'daki pislikleri akıtmak için dünyanın en büyük lağımlarının bile yetmeyeceği her gün biraz dana açıklık kazanıyor; aslında ülkemiz ile Amerika her zaman en büyük lağımlarla birbirine bağımlı olmuştur ve bağlıdır ve bu nedenle, bizdeki kir'i Washington'dan ayırarak çözümlemek pek kolay görünmüyor.

Yalnız bu kadar da değil; şaşırtıcı bir benzerlik daha ortaya çıkıyor. Bizde olduğu gibi, Amerikada'da insanlar pisliğe battıkça, daha büyük "rating" alıyorlar; Clinton'a da böyle oldu, son seks skandalları üzerine yapılan bazı kamu araştırmaları, Başkan Clinton'un, kendi tarihinin rekor sondajlarına ulaştığını gösteriyordu. Paris'in Le Monde Gazetesi'nin Washington muhabiri, Sylvie Kauffmann'ın bu işe çok şaşırdığı anlaşılıyor; bu konuyla ilgili olarak Washigton'dan gönderdiği yazı da son skandalın Amerikan toplumunda bir alt-üst oluşun göstergesi olduğuna işaret etmektedir.(3) Gerçekten de bu

"Köylüleşmiş" bir toplumda, herkes her yere gelebilir; bunu yadırgamaya imkan yoktur. Köylü kafası, gerekli bilgi ve birikimin dışında, bir yükseliş karşısında şaşırma yeteneğinden yoksundur. Eğer bir ülkede, Mesut Yılmaz adında ve birikiminde birisi, başbakan olabiliyorsa, o düzen, köylüleşmiştir.

son skandal, Amerika'da, kovboy fimlerinden bildiğimiz, sevmediği hiçbir çiçeği koklamayan, mutluluğu açıkta bulan, hep sınırları zorlayan, hiçbir çıkarı olmadığı halde her türlü haksızlığa isyan eden, "gallant man" tipolojinin tarihe karıştığını ve yerini "crook" modelinin aldığını gösteriyor; Amerikan yurttaşı, Clinton'un bir ahlaksız olduğunu biliyor, ancak, Amerikan ekonomisini düzlüğe çıkardığı, Amerikan emperyalizmini yeniden rayına oturttuğu için, seviyor ve yerinde kalmasını istiyor, yeteri ölçüde rahatsız edici bir gelişmedir. Böyle olmakla birlikte bu kadarını o kadar vahim bulmuyorum; bende, Amerikan yurttaşında, ancak bir crook'un, ancak işi-gücü bükmek olan birisinin, bir "malı kapıcının", bir köşe dönücünün, bir ikiyüzlünün, ancak bir sahtecinin, kendilerinin dar çıkarlarını maksimum yapabileceğine inanmaya başladıkları izlenimi var. Çok daha ürkütücü olan budur.

Bir de şu var; artık Hillary Clinton'a bir kadın gözüyle bakabilir miyiz? İktidarı için bütün ahlaksızlıkları justifier etmeye çalışan bir acuze değil midir? Bir de şu var: Televizyonlar, erkek Clinton'un son macerası Monica'nın beş yıl kadar tiyatro öğretmeniyle bir başka macerası olduğunu ortaya çıkardılar. Bir öğretmen, kameraların karşısına çıktığında, bir yanında avukatı ve diğer yanında da karısı bulunuyordu; öğretmen Monica ile rezil aşk sahnelerini anlattıkça karısı öğretmene daha çok sokuluyordu. Her tarafından sefih bir manzara ortaya çıkıyor; fakat belki de kir, önce, kadını boğuyor.

Eğer önleyemezsek, dünyamız, kadınsız kalacağa benziyor.

Ancak yine izin verilirse, kirin globalizasyonunu, daha sonraki incelemelere bırakarak ben kendi derdimize ve bu arada bizim acuzelere dönmek istiyorum; sefih Dağdeviren, sahil kentlerimizin birisinde üçbuçuk yıllık bir sefahat tahsilinden sonra, pislyiğin yeni derinliklerini bulmak için ve kocasını bir "yol bulma" kaygısıyla İstanbul'a intikal ediyor ve kavranması hayli zor bir tevazu ile doğrudan bir medya center'e adım atıyor. Burada, çözümlemem için önemli bir hatırlatma yapmak istiyorum; Dağdeviren, kolejden sonra, Chp'den Fikri Sağlar'ın da okuduğu Hacettepe Ünivesitesi'nin İşletme Fakültesi'ne giriyor, Sağlar'ın buradan mezun olduğunu biliyoruz; ancak Aktüel'in anlatımından Dağdeviren'in İşletme'yi bitirip bitirmediği konusunda bir açıklık sağlayamıyoruz. Bundan sonra yaptığı, Aycan adında birisine karılıktır. Medya center'e bu karılıktan sonra adım atıyor.

Bu adımı ve sonrasını, Aktüel Dergisi'nden aktarıyorum: "Çiftimiz Ankara'dan Antalya'ya göç edecek. Elif oradan, Aycan'a bir yol bulma peşinde İstanbul'a gelecek, İstanbul'da bir medya patronunun huzuruna çıkacak, o, kıza bakacak, 'tamam o işin çaresine bakarız, ama önce biz sana bir yol bulalım' diyecek. Elif, Satel'de sunucu olara işe

başlayacak." Belki henüz kaydetmemiş olabilirim, "Elif" bu sefih kızın, küçük adıdır; "bir yol bulma" deyişi ile ilk kez karşılaşıyorum ve bu nedenle ne anlama geldiğini çıkaramıyorum. Anladığım, bu sefih kızın kocası, kendine iş aramak için, medya dünyasına karısını gönderiyor ve medyanın cinsel bakışları güçlü patronları, bu sefih kıza, "kocana da olur, biz önce senin işine bakalım" diyorlar ve böylece bu sefih yaratık, derhal bir televizyona sunucu oluyor

Belki anlatımı uzatmış olabilirim; ancak, bu özetin çok büyük bir bilimsel değeri vardır. Beni ilgilendiren yanı burasıdır; toplumumuzun ne kadar ikiyüzlü olduğunu, ne kadar yalan üzerine kurulu olduğunun pek çok sırrını burada bulabiliyoruz. Hükümetler, sürekli fakülte ve üniversite açmaktan söz ediyorlar, eğitime önem veriyorlar ve açtıklarıyla övünüyorlar; peki, bu sefih örneğe bakacak olursak, bütün bunlara "ne gerek var" demekten geri kalabilir miyiz? Bu soruya cevap bulabilmek için bir aktarmaya daha ihtiyaç var.

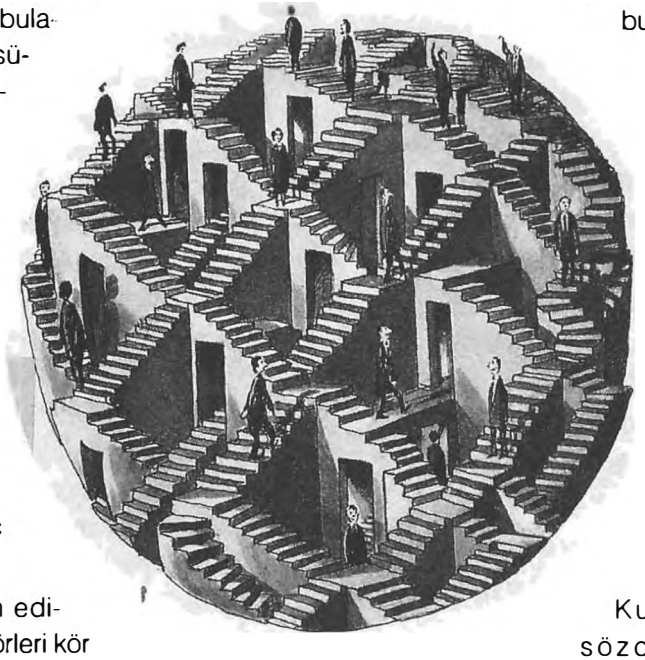

Kaldığı yerden devam ediyor: "Sonra Aktüel; editörleri kör pe yavrunun 'istiap haddini' ölçüyor. Dayanıyor, seviyor işini. Altı ay da orada. Sonra Cosmopolitan Dergisi'nin, geyeye'si, genel yayın yönetmeni, oluyor." Aktarma burada bitmektedir. Ve sözlükler[4] "istiab" sözcüğüne "içine alma" karşılığını veriyorlar; bundan, Aktüel ve Sabah Grubu'nun genç kızları işe alırken, kızların "'içine alma" kapasitelerini ölçtüklerini ve bu sefih Dağdeviren'in, burada, çok iyi ölçü verdiği için hızla "geyeye" olduğunu anlıyoruz. Ben, kızların "içine alma" kapasiteleriyle gazeteciliğin ilgisini çözememekle birlikte, üniversitelerin, henüz, bu kapasitenin artırılmasında pek işe yaramadıklarını varsayıyorum ve bizim üniversitelerimizde bunları artırma yönünde bir çaba olmadığını umut ediyorum.

Demek özgürlüklerimizin güvencesi, "bizim olan" basın ve televizyonlara, kızlar, eğitimlerine göre değil, "içine alma" hadleri ölçülerek alınıyorlar; hepimizi ağlatması gereken bir gerçeklikle karşı karşıya geldiğimiz kesindir.

Buraya kadar göstermek istediğim, ülkemizde bilgi ve birikimin, bir işe girmede veya işte yükselmede hiçbir yer ve öneme sahip olmadığıdır; önemli olan bu gösteriştir. Gösterim vezinlidir ve ancak vezinli olduğu zaman anlamlıdır, eski zamanlar da, bu kadar olmamakla birlikte, bilgi ve birikimin ve bunun ikisini birden anlatmak için kullanılan, liyakat'ın, gözetilmediği zamanlar vardı; liyakat'ın yerini "torpil" ya da "dayı" ve hatta "rüşvet" alabiliyordu, bunu biliyoruz. Şimdiki durum, nicel'in nitel'e dönüşmesi, ülkemiz düzeninin belirleyici bir çizgisi haline gelmesi ve bununla birlikte, liyakat'ın yerini, bunun tam karşıtı olan, pislik'in almasıdır; Elif Dağdeviren Vak'ası, İngilizcesiyle "The Elif Dağdeviren Case", yazıldığına göre "beden dili" dışında hiçbir birikimi olmayan bir zavallının, İstanbul'un medya sektöründe, çağımızın büyük sefahat yazarı ve hayranı, ayrıca sefih, Kundera'nın moda ettiği sözcükle, "dayanılmaz" yükselişi, bu nicelin nitele dönüşümünü çok iyi gösteriyor.

Gösteriyor mu? Elif Vak'ası'nın pek tekil olduğu, ülke düzenimizin tümünü anlatmaya yetmeyeceği, pekala ileri sürülebilir; bu sefih vak'ayı yazarken derin acılar çeken ben, böyle bir itirazı sevinçle karşılamak durumundayım ve kendimi çürütmeye pek istekli bir ruh haline sahip bulunuyorum. Çünkü burada önemli olan, İngilizcesiyle "what is at stake", çok daha boyutludur; eğer Elif Vak'ası'na yüklemek durumda olduğumuz açıklayıcılık yeteneği kabul edilirse, bu düzenimizin köylüleştiği anlamıyla özdeş olmaktadır ve bu nedenle Elif Vak'ası'nın üzerine gitmemiz zorunludur.

"Köylüleşmek" mi; beni Karakusunlar Köyü'nde ve hatta Paris'te evimde görenler, köyümüzü ne kadar sevdiğime tanıktırlar, köy yaşamına pek düşkü-

nümdür ve bu tutkumun başka göstergeleri yanında, evde hâlâ ayağıma yemeni giymekten vazgeçemiyorum.(5) Ancak köy kökümüze bağlılık ve köy yaşamımıza düşkünlük başkadır, "köylü kafası" dediğimiz, değer sistemi bambaşkadır. Köyde, iş bölümü ve birikim yoktur; kapitalizmin ve mekanize tarımın girmediği köylerde, herkes aynı ölçüde marangozdur, güç ve boy farkı hariç, herkes aynı ölçüde tohum saçar, harman döver, herkes aynı ölçüde ceviz çırpar, köyde, bilgi ve birikime dayalı bir ayrım bulunmuyor. Bu nedenle "köylüleşmiş" bir toplumda, herkes her yere gelebilir; bunu yadırgamaya imkan yoktur. Köylü kafası, gerekli bilgi ve birikimin dışında, bir yükseliş karşısında şaşırma yeteneğinden yoksundur.

Yaşar Kemal, "ağa" bulmadan yapamıyor; bir dışarıda ve bir içeride olmalıdır, Aybar'dan sonra Ecevit'e yanaşmıştı ve Ecevit'in çok katı bir aydın-düşmanı çizgisi tutturması üzerine, "ağam" Kemal'e, Mesut Yılmaz kaldı. Mesut Yılmaz da, katil Çatlı'nın amiri Yazıcıoğlu ve nakşibendi yobazlarını listesine alınca, bunun üzerini bir "sol" şalla örtmek mecburiyetini duyuyorlardı. Buluştular.

Bu açıdan bakıldığında düzenimizin köylüleştiğini kanıtlayabilmek için, sefih Elif'in yaşamıyla, izleyicilerimi meşgul etmeye gerek olmayabilirdi; ancak, daha inandırıcı bir kanıt olduğunun kabul edileceğine inanıyorum. Yalnız Elif Vak'ası'nın sadece bir kanıt olduğunu tekrarlıyorum; yoksa sistem köylüleşmiştir. Bunu görmek için, sefih Elif'e gitmeye gerek yoktur; eğer bir ülkede, Mesut Yılmaz adında ve birikiminde birisi, başbakan olabiliyorsa, o düzen köylüleşmiştir. Sefih Elif'in bir geyeye olmasının mümkün olduğu bir düzende, bakan oluncaya kadar hiçbir baltaya sap olmamış, düşünme ve konuşma özürlüsü Mesut Yılmaz'ın da başbakan olması o ölçüde imkanlıdır; ancak köylüleşmiş kafaların düzeninde bir geyeye Elif ve bir başbakan Yılmaz, yadırganmamaktadır.

Devam etmeden önce, gerekli olabilecektir, kısaca "Mesut Yılmaz Vak'ası" hakkında bilgi vermek durumundayım; köylüleşmiş kafalar dedikoduya meraklı olmakla birlikte merakı yitirmişlerdir, Yılmaz'ın, İzzet Akçal'ın amcası olduğunu iddia etmesine karşın neden "yılmaz" soyadını taşıdığı üzerinde durulmaması dikkat çekicidir. Köylüleşmiş kafa, yırtıcı paradokslar karşısında bile şaşırmayı yitirmiştir. İzzet Bey, Nazım Hikmet'in mahkumiyeti sırasında Bursa Savcılığı da yapmıştır, o sırada, İsmet Paşa dönemi, hiç olmazsa, bir sistem rehinesi Nazım'a hapiste fazla güçlük çıkartmak istemediği için, Savcı İzzet Bey de, Nazım'a hoşgörülü davranmıştır; Nazım'ın, candarma nezaretinde aşk buluşmalarına çıkarıldığı ve bu arada ünlü sanatçımız Semiha Berksoy ile halvet olduğu bilinmektedir. Demokrat Parti döneminde bakan da olan İzzet Bey'in Erol Akçal adlı oğlu, 12 Mart Hükümetleri'nde bakanlık yapmıştır ve Demirel'in kampından ayrılarak bir Demirel muhalifi olmuştur. Ancak, Mesut Yılmaz, son seçimlere girerken, bir yandan ülkücü katillerin partisi Birlik Partisi ile ittifak yaparken, Çatlı'nın cinayet amiri Yazıcıoğlu ile Maraş Katliamı mensuplarını Meclis'e sokarken, diğer yandan, Ali Coşkun, Abdülkadir Aksu, Korkut Özal türü nakşibendi fakirlerini, şeriatçıları, tüm yobazları listesine alıp, moda sözcükle, "meclise taşırken" bir de "sol" ile flört etme ihtiyacı duymuştur; işte bu sırada İzzet Akçal'ı hatırlıyor.

Bana verilen ve doğruluğunun araştırılması gereken bilgilere göre, Akçal Ailesi, Mesut Yılmaz'ın babasını, "aileye yakışmayacak" davranışları nedeniyle uzaklaştırmışlar ve "akçal" soyadını kullanmasını yasaklamışlardır; Mesut Bey'in "yılmaz" soyadını alması bu nedenledir. Mesut Yılmaz'ın ailesi, aileden kovulmuş ve İstanbul'a sığınmıştır, ne de olsa İstanbul "Kahpe" Şehir'dir ve bu sığıntı ailenin çocuğu ayrıca son derece yeteneksizdir. Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde son derece silik bir öğrenciliği vardır; Murat Karayalçın ile birlikte sağcıların örgütü Hür Düşünce Derneği'ne girmiş olması ihtimal dahilindedir. Ancak o zamanlar, bugünkü gösterişlerinin aksine, namazla ve niyazla bir ilgisini gösteren hiçbir işaret yoktur; Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunlarının "kapıldığı" bir zamanda, hiçbir giriş sınavını kazanamamış ve en sonunda, kolejden mezun Siyasal mezunların deposu sayılan Trt dinleme servisine girebilmiştir. Bütün yaşam deneyimi bu kadardır; bundan sonra, ailenin "tit" işyerinde, turizm-inşaat-tekstil, muhtemelen, "işbilir", bükmesini iyi bilir, kardeşinin tekstil ihracatında iş yapar görünmüştür. Turgut Özal, "dört eğilim" türünden cazip bir etiketin altında, mevcut bütün partilerin

artıklarından ve bu arada ıskartalardan bir parti kurmaya karar verince, Mesut Bey'i de duymuş ve belki de bundan daha artığı olamaz diye düşünerek, parti kurucuları listesine ve en sonuna koymuştur.

Madam Çiller'in durumu ayrıdır. Ben, Madam Çiller'in, Shp-Chp'nin yeni bir ihanetinin gerçekleşmesi halinde, başbakanlığa açılan, Dyp genel başkanlığı koltuğuna oturtulduğu 13 Haziran 1993 tarihinden iki gün sonra, 15 Haziran 1993 tarihinde, "bu darbedir" başlığıyla bir basın açıklaması yayınladım; doğru çıkmıştır. Madam biyografisinde bir kimsenin Türkiye'de başbakan olması ancak darbe ile mümkündür. Mesut Yılmaz adında bir hiç'ten ise ancak köylüleşmiş kafaların egemen olduğu bir sistemde başbakan yapılabilir; bu da kesinleşmiştir. Bunlar, ayrıca, raporumuz için, biyografik hazırlıklar olmaktadır.

Öte yandan Atilla İlhan, Yaşar Kemal'in feodalitenin yazarı olduğunu söylerken haklıdır; Yaşar Kemal'in dünyası Adana'nın Kadirli yöresinin ağalarıdır. Osmanlı'nın ilk yüz yıllarına kadar süren ve çok güçlü bir feodaliteyi temsil eden bu Dul Kadir Beyliği'nin arkeolojisinde, Yaşar Kemal, okuma-yazma bilmeyen köylülerin dilekçelerini yazan arzuhal'ci olarak yaşamını kazanıyor; yoksul köylülerin, ağa ve candarma zulmünden ağıtlarını bu dönemde öğreniyor. İstanbul'a gelişi, oğlu gelini tarafından öldürüldükten sonra kendisini bir çevre sever olarak satan, kazakçı zengin Hayrettin Karaca ile birlikte çıktıkları bir show'da tahriflerinin aksine, Yaşar Kemal artık büyük bir tahrifçidir, mütegallibe Feyzioğlu Ailesi aracılığıyla değil, Ayperi ve Aydemir Balkan'ın babaları, Doktor Albay'ın sayesindedir; aydın bir subay olan Albay Balkan, Kayseri'de asker Yaşar Kemal Gökçeli'yi, İstanbul'a getiriyor. Yaşar Kemal bundan sonra her kapıya yaranmaya çalışıyor, yaranmak yoksul köylülerin ahlakı ya da ahlaksızlığıdır, bu nedenle o zamanlar her önüne gelene "ağam" dediği için, "Ağam Kemal" olarak biliniyor; ünlü eleştirmen Ataç'ın kızı, babasıyla ilgili anılarında, "Ağam" Kemal'den söz ediyor.

Bu zamanda Ağam Kemal, önüne gelen İstanbul'un aydın ve güzel kızlarına aşk ilan ediyor; Albay Balkan'ın kızı Ayperi ve Gülçin Çaylıgil bunlar arasındadır. Ama sonunda İstanbul'da bir yahudi ailesinin tek çocuklu dul kızı Tilda ile evlenmeyi tercih ediyor. Bir başka Adanalı sanatçımızda da bunu gözlüyoruz, Yılmaz Güney de aynısını yapıyor; yoksul kökenli Kürt aydınlarımız da zengin ailelerden evlenmek bir eğilimdir, hep kaçtıkları güvensizlikten kurtulduklarını bir zengin kadının yatağında güveni bulduklarını düşünüyorlar. Tilda ne kadar zengindir; bu o kadar önemli değil, dünya yahudi lobisi, bir süre sonra köylü kurnazı damatlarına pek çok kapıyı açmak için kollarını sıvıyorlar. Yaranma ahlaksızlığını kişilik yapanlar için yahudilik büyük bir ağa'dır.

Kuşkusuz, sadece Tilda Kapısı değil; Türkiye İşçi Partisi de kapıları genişletmeye katkıda bulunuyor. Aslında Yaşar Kemal'in işçi partililiği, daha çok Mehmet Ali Aybar ile bağlantılıdır; Yaşar Kemal, bir sosyalist hareketten daha çok, bir tür, Aybar'a kapılanıyor ve haklı haksız gerekçelerle, Aybar'ın Türkiye İşçi Partisi'nden tasviye edilmesiyle birlikte, Parti ile ve sosyalizmle bağları kesiyor. Ancak bağlarını kesinceye kadar da, yine bir Aybar-sever olan Paris'te Abidin Dino vasıtasıyla Fransız Komünist Partisi ve daha sonra da Fransız Sosyalist Partisi ile bağlar kurabiliyor; Yaşar Kemal'in bir romancı olarak Avrupa'da pazarlanmasında en etkili olan bu bağlardır.

Burada ayrıntıyla ele almama imkan yok; ancak, Fransa'da, Fransız Komünist Partisi ile Fransız Sosyalist Partisi'ni, Fransa ve dünya yahudi lobisinden önemli ölçüde ayırmak zordur. Kadroların çoğu ya-

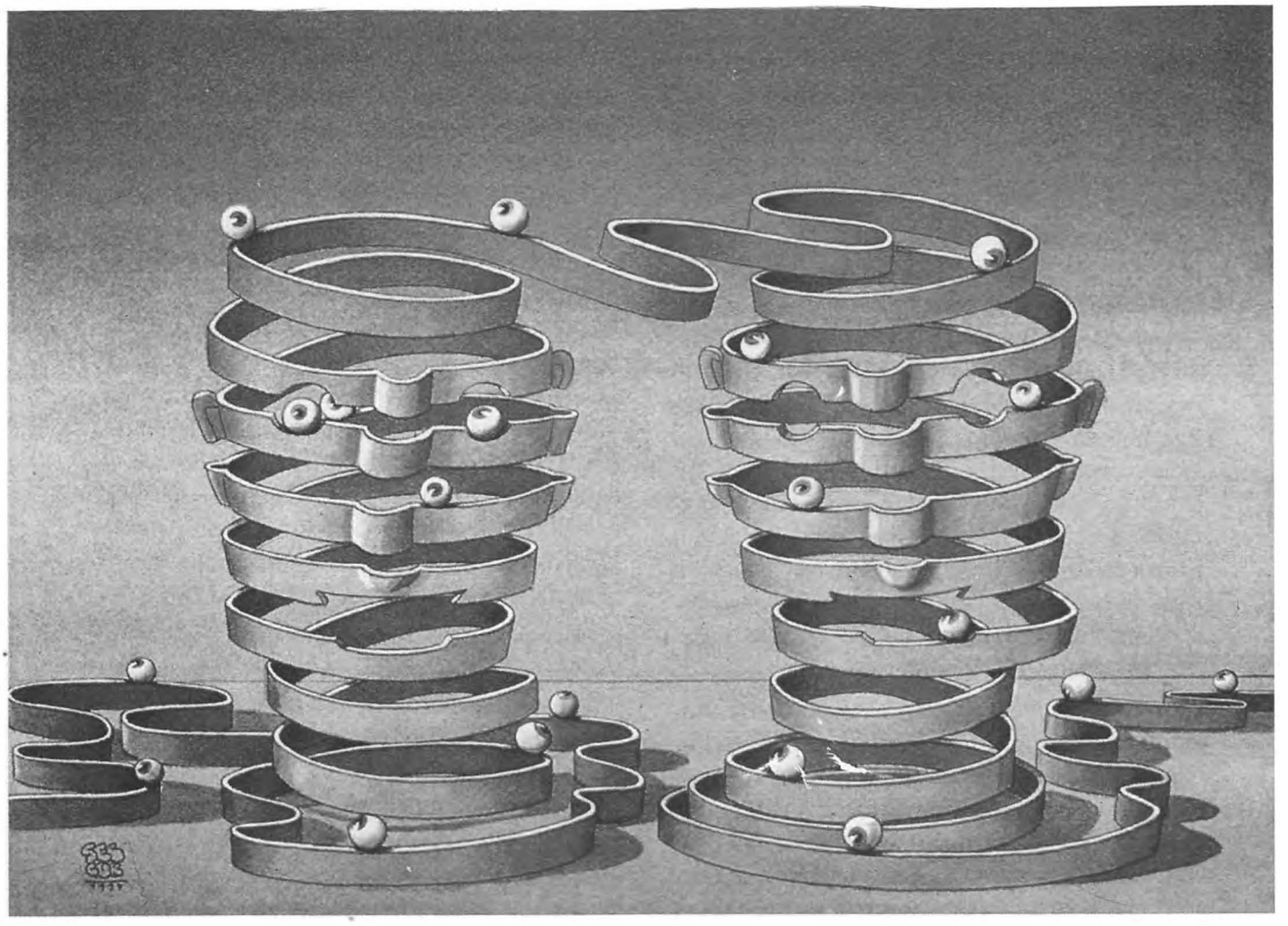

hudi kökenlidir, bugün Fransız Komünist Partisi'nin pansumancı genel sekreteri Hue de, tıpkı Yaşar Kemal örneği, yahudi ailesine damattır; Fransa'da, Komünist ve Sosyalist Partiler, sağcı gaulist partilerden ayrı olarak bir Arap politikasından yoksundur ve Araplar yerine İsrail'i tutarlar. Paris'te "komünistler" ve "sosyalistler", Filistinliler'in her eyleminden sonra büyük ağıtlı törenler düzenliyorlar; buna karşılık, İsrail'in bütün katliamlarına sessiz kalıyorlar. Yaşar Kemal'in, kart vizitine, "Nobel Ödülü Adayı" lafını yazdıranlar bunlardır.

Ancak son zamanlarda Mitterand'ın son zamanlarından başlayarak Chirac döneminde devam etmek üzere, Fransa'nın dış politikasında önemli bir değişme ortaya çıktı; Fransızlar, koyu bir Ankara Hükümeti taraftarı oldular ve Türkiye'deki hak ihlallerini görmezlikten gelmeye başladılar. Bunda Fransa'nın ihracat kaygılarının önemli yeri var; ancak bunun sonunda, Fransızlar, Türk aydınlara ve bu arada muhaliflere kaynak ayırmaya başladılar. İşte bu gelişmeler içinde, ağaları yaza yaza köylülerin ağalara yaranma ahlaksızlığını içine sindiren Yaşar Kemal'in kendisine yeni bir "ağa" bulmakta gecikmediğini görüyoruz; Almanya ise, pek bilinen nedenlerle, Ankara Hükümeti'ne muhalif durumdadır ve şimdilik bu muhalefetini encolar ve Yaşar Kemal ya da Orhan Pamuk türü ödül hastalarıyla yapmaktadır. Fazla uzatmadan ödüllerin para getirdiğini, Yaşar Kemal'in bir ara Kürt Davası'nı savunur görünmesiyle, Avrupa'daki Kürt örgütlerinin de büyük katkılarıyla, dolar endeksi yüksek ödüller topladığını eklemek durumundayım.

Yaşar Kemal, "ağa" bulmadan yapamıyor; bir dışarıda ve bir içeride olmalıdır, Aybar'dan sonra Ecevit'e yanaşmıştı ve Ecevit'in çok katı bir aydın-düşmanı çizgisi tutturması üzerine, "ağam" Kemal'e, Mesut Yılmaz kaldı. Mesut Yılmaz da, katil Çatlı'nın amiri Yazıcıoğlu ve nakşibendi yobazlarını listesine alınca, bunun üzerini bir "sol" şalla örtmek mecburiyetini duyuyorlardı. Buluştular. Buna itiraz etmiyorum. Tencere ve kapağı oldular; buna da yanmıyorum.

Benim burada ortaya çıkarmak istediğim Türk düzenindeki köylüleşmedir ve Elif Vak'ası'nın yetersiz kalması ihtimaline karşı Ağam Kemal Vak'ası'nı eklemek istiyorum. Uzattığım için izleyicilerimden

özür diliyorum; ancak incelememin devamında, bunun gerekli olduğunu kabul edeceklerini umuyorum.

"Kemal, 73-year-old author of the internationally known novel 'Mehmed My Hawk' said of Prime Minister Mesut Yılmaz: 'I believe that he is a democrat and he intends to introduce some reforms in Turkey to establish democracy."(6) Bu sözler, Yaşar Kemal'in, tam Mesut Yılmaz'ın, Bonn gezisinin öncesinde, İngilizler'in ünlü Reuters Ajansı'na verdiği demeçte yer alıyor; ben Ankara'da İngilizce olarak yayınlanan Daily News'ten aktarıyorum. Ağam, Avrupalılar'a, Mesut Yılmaz'ın bir "demokrat" olduğunu ve Türkiye'ye demokrasiyi yerleştirmek için reformlar yapacağını haber veriyor. Yılmaz'ın halkla ilişkiler müdürlerinden birisi rolündedir.

Avrupalılar ve Almanlar, Türk yönetenlerinin vaadlerine çok alıştılar ve üstelik artık bu vaadlerle ilgili hakaret yüklü kuşkular ifade ediyorlar, buna inanırlar mı? Yaşar Kemal de bunu düşünmüş olmalı ki, Reuters'e yemin ediyor ve ben bu yemini aktarmak istiyorum: "I have known him since he was young. He is a left-wing politician and I am a Marxist. But our friendship continued until now. He is a friend of family." Nasıl bir yemin; parçalara ayırıyorum. a- Mesut Yılmaz için, "o bir solcu politikacıdır" diyor. Bunu dünyada söyleyen tek insan her halde Ağam Yaşar'dır. b- "Bana gelince, ben marksistim" diye ekliyor. Benim buna ekleyeceğim, eğer Yaşar Kemal marksist ise Hülya Avşar'ın sadece "aşırı" marksist olduğudur. c- "Çocukluğundan beri tanırım" ve kendisi "bir aile dostudur"; bunları ilave etmekten geri kalmıyor.

Bu sonuncuyu önemli bir itiraf saymak gerekiyor; "ünlü" Türk aydınlarının, çok gizli "aile dostlukları olduğunu" öğrenmiş oluyoruz. Ben Tilda'nın Mesut Yılmaz'ın annesiyle kabul günleri yaptığını, karşılıklı olarak birbirine Adana kısırı ile hamsili pilav ikram ettiklerini ve o sırada, Mesut ile Yaşar'ın üvey oğlu Raşit'in halının üzerinde misket oynadıklarını düşünebiliyorum. Raşit, bizim Ortadoğu Teknik Üniversitesi'nde asistan olduğu zaman ve Türkiye İşçi Partisi üyesiyken, sağcı Hür Düşünce Örgütü üyesi Mesut'la aile dostluklarını sürdüyor ve mutlaka langırt oynuyorlar; Yaşar'ın uydurma gücünün buralara varacağına hiç ihtimal vermiyordum. Ancak neden imkansız olsun? Raşit, ulusal lafazan Emre Kongar kadar laf ebesidir ve belki de Mesut'un böyle konuşma özürlüsü olması, Raşit'in çocukluk arkadaşlığındandır; Raşit'in Mesut'u konuşma eyleminden soğutmuş olması imkan dahilinde görünmektedir.

Daha ciddi planda ise, Yaşar Kemal'den, bir insana "solcu politikacı" demek için, hiçbir birikime gerek olmadığını öğreniyoruz. Eğer bu ülkede, "Nobel Ödül Adayı" bir romancı, Mesut Yılmaz'a "solcu politikacı" diyebiliyorsa, "solcu politikacı" diyemeyeceğimiz politikacı kalıyor mu? Hangi birikimi, hangi eylemi ve hangi bilgisi nedeniyle Yılmaz'a "solcu politikacı" diyebiliyoruz? Bilgi ve birikim, bizde, bu kadar toplum dışı mı? Bir de Yaşar Kemal'in kendisini "marksist" ilan etmesi var; bir insan, bir İşçi Partisi'nin henüz "marx" sözcüğünü bile ürkerek telaffuz ettiği sırada, üç yıl üye olursa, marksist olabilir mi? Marx'ın bir tek yazısını okumadan, Marx'ın bir cümlesine referans yapmadan, en önemlisi materyalist bir düşünme yöntemine sahip olmadan, günlük politikaya göre, bazan Akdenizli, bazan Anadolulu, bazan Kürt ve bazan Türk olarak, marksist olmak mümkün müdür? Bilgi ve birikim, bizde bu kadar konu dışı mı?

Benim asıl sorunum budur; yoksa sefih Dağdeviren ile de, Ağam Yaşar'la da burada hiçbir ilgim bulunmuyor. Göstermek istediğim sadece "beden dili" konuşan ve konuşurken hasara uğrayan

Tüm eksiklikleriyle birlikte bu raporu çok önemli buluyorum. Bir dönüm noktasıdır ve Türkiye Aydını ile Türkiye Solu'nun büyük başarısıdır. Çok açık yazmak durumundayım: Tüm gizlemelerine, ilkel üslubuna, cinayet özlemli diline karşın, bu rapor çok önemlidir. Hem hukuki ve hem de siyasal değere sahiptir.

Dağdeviren'in birdenbire geyeye olmasıyla, Ağam Yaşar'ın dünyanın ünlü bir ajansına, Mesut Yılmaz'ı solcu ve kendisini marksist ilan etmesi arasında, felsefi planda, hiç fark olmadığıdır. Bunlar ancak köylüleşmiş bir dünyada geçerli olabilir ve bunlar sadece köylüleşmiş kafaların egemen olduğu bir sistemde fark edilmeden kalabilir; raporumuz'u ya-

Susurluk Şalları

✔ **'Süper müfettiş' Kutlu Savaş, soruşturmanın üstünü örtüyor.**

✔ **Böylece susurluk şalları iki olmuştur. Birisi de Ödep'li 'Yurttaşlar Girişimi' adlı ucubedir.**

✔ **Ordu Susurluk'u kapatmıştır, şimdi şalcıları merasimini yapıyorlar.**

Sağı bırakılım, sola bakalım? Sol halkımız, uzun yıllar Zülfü Livaneli'yi bile şarkıcı kabul etmiştir. Bu teneke sesli adama binleri, "şarkıcıdır" demiştir ve sol halkımız, şarkıcı kabul etmiştir. Şimdi sevgili dostumuz Arif Sağ'a binleri, bu arada Türk devleti, "türkücüdür" demiştir ve sol halkımız, "türkücü" olarak haşlacı etmiştir. Arif'in arada bir dinlenecek güzel bir sazı vardır, ama Arif'in sesine tahammül edebilmek için, "türkücüdür" denmesi yeterlidir. Aynı şekilde şimdi bir "süper müfettiş" lafıdır tutturulmuştur, bütün halkımız, bir müfettiş olduğunu sanıyor, yazıklar olmalıdır.

Bu "süper müfettiş", modern Küroğlu, çok ilginç insandır, soru sorulduğu zaman, "teftiş devam ediyor, söyleyemem" diyor. ancak, susurluk sanıkları özgürlüklerine kavuşup, susurluk soruşturmasının kendisi bir skandal haline dönüşünce, hemen ortaya çıkıyor, bir şal atarak soruşturmanın üstünü örtüyor.

İşte "süper müfettiş"i çok kısa olarak anlatıyoruz.

Manisa'da fakir bir ailenin savaş içinde bir çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Okuyamamıştır ve okuyamayan pek çok fakir aile çocuğu gibi Ankara'da yeni kurulan "Sosyal Hizmetler Akademisi" denilen yüksekokula kapağı atmıştır.

Bu, yüksekokul bile değildir; Sağlık Bakanlığı'na bağlı Amerikancı bir kurumdur. Kuruluşunda sosyalizmin dünya ölçüsünde ilerlemesi vardır, bu ilerlemeyi bir yerde karşılamak için Amerika "social worker" hizmetini keşfetmiştir. Modern papaz diyeceğimiz "social worker", bunu Türkçeye sosyal hizmet uzmanı olarak çevirdik, hastane ve hapishanelerde papazların veya imamların işini almışlardır, bu düzende acı olacak, onu tamir etmeye yönelmiştir. Acının temeline inmeyen, ama az acı çekerek ölmeyi "misyon" bilen bir meslektir. İşte bu "süper müfettiş", sadece buradan mezundur.

Süper müfettiş Kutlu Savaş'ın bir teftiş için gerekli hiçbir birikimi yoktur. Hukuk bilmez, hesap bilmez, sadece acıların üstünü örter.

Demek ki, süper müfettiş Kutlu Savaş'ın bir teftiş için gerekli hiçbir birikimi yoktur. Hukuk bilmez, hesap bilmez, sadece acıların üstünü örter.

Kutlu Savaş'ın bir de kariyerist ve oportünist olduğunu görüyoruz.

Hayatını incelediğimizde çok şaşınıyoruz. Bu sosyal papaz, bütün terfilerini, en karanlık zamanlarda alıyor, milliyetçi cephe, eylülist cunta ve Özal dönemleri yürüdüğü yıllardır. 1987 yılında, Ticaret Bakanlığı'nda genel müdür yardımcısı oluyor, hoppala, sosyal hizmetle ticaret bakanlığının ne ilgisi var? MC döneminde. Devlet Planlama Teşkilatı'nda genel sekreter yapılıyor. Fakat general Evren'in bütün emekçilerin maaşlarına, işçilerin ücretlerine göz diktiği zamanda, "bir garson bir müdürden çok para alıyor" dediği zamanda, Devlet Planlama Teşkilatı Sosyal Planlama Dairesi Başkanı yapılıyor. 1981 yılıdır. Hoppala! Sosyal Planlama, bütün sosyal yaşamımızın planlandığı bir yerdir ve bu Kutlu, sadece sosyal papaz'dır. Sosyal Planlama Dairesi başkanları, başbakan ve devlet başkanlarının sosyal meseleleriyle notuklarını da yazarlar. Demek, Evren'in işçi ve halk düşmanı notuklarını bu Kutlu yazmıştır.

Burada kalmıyor, hizmet etmiş ve işçi düşmanlığını göstermiştir. İşte 1984 yılında, Turgut Özal tarafından, Çalışma Bakanlığı Müsteşarlığı'na getirilmiştir. Demek Özal'ın işçi ücretlerini kırpığı zamanda, müsteşarı ve makasçısı, işte bu Kutlu Savaş'tır.

Özal, hangi halkçı memuru, hangi dürüst memuru yükseltti ki!

Bu bir anlap papazıdır ve şu anda susurluk şalı olmak üzeredir.

Propagandasına göre, mit müfettişi olmuş ve gerçekleri çıkarmış? Hangi gerçek? Mit'te, iki hizip vardı, ikisi de rapor yazdı ve birisi "mit raporu" değeri "mit teftiş raporu" oldu.

Kutlu Savaş, sosyal papazlıktan susurluk şalcılığına çıkmıştır.

Susurluk şalcıları iki olmuştur. Birisi de Ödep'li "yurttaş girişimi" adlı ucube'dir.

Ordu, susurluk'u kapatmıştır. Şimdi, şalcılar merasimini yapıyorlar.

Burada utanç verici bir nokta, bu "yurttaş girişimi" adına konuşan kadının Yüksel Selek olmasıdır. Muhtemelen seksen öncesinde, "komünizm çok yaşa, İsmail yoldaş aramızdasın!" diye haykırın, burnundan kıl aldırmayan İKD kadınlarından birisidir. Şimdi de şalcıdır. Anap ile birlikte, susurluk soruşturmasının cenazesini neşeli bir şekilde kaldırıyorlar.

Acaba bu Yüksel Selek, Cemal Hakkı Selek'le akraba mıdır! Onurumuzdu. 1920'li yıllarda, İşçi ve Köylü Fırkası'nda sosyal mücadeleye başladı ve uzun ömründe, sosyalizm yolundan hiç şaşmadı.

Yazıklar olsun.

Turgut Özal tarafından, Çalışma Bakanlığı Müsteşarlığı'na getirilen Kutlu Savaş, Özal'ın işçi ücretlerini kırpığı zamanda, müsteşarı ve makasçısı olmuştur.

HEPİLERİ Sayı-7 Ekim 97

zarken, bunlar üzerinde, belki de uzunca durmamın nedeni burada yatıyor.

Bu uzun giriş ve bağlam bölümünden sonra, "süper müfettiş" Kutlu Savaş'a gelebiliyorum. Nereden buluyorlar bu isimleri? İncelemeye zaman kazandırmak için bu soruya hızla cevap arayabilirim; burada, Kutlu Savaş ünlü Susurluk Roporu'nu hazırlamadan önce, Hepileri'de çıkan uyarıcı notu hatırlatmayı gerekli buluyorum.(7) Söylenenler özetle şöyledir; a- Teftiş, bir birikim işidir ve Kutlu Savaş'ta bu birikim yoktur. b-Teftiş, daha çok Hukuk, Siyasal Bilgiler, İdari İlimler Fakülteleri mezunlarının uzmanlıklarını gerektiriyor ve ayrıca, meslek içinde bir birikim kazanmaları zorunludur. c- Savaş, Amerika'da sosyal papaz sayılan "social worker" adlı, daha çok hapisanelerde ve hastanelerde bir tür moral memurluğu yapabilecek kimseleri yetiştirmek için kurulmuş ve bu amaca uygun olarak bile donatılmamış bir okuldan mezundur; lise mezunu saymakta sakınca olduğunu sanmıyorum. d- Tam bir "memur" olduğu, otoriteye tapınan bir kişiliği bulunduğunu tahmin etmek zor değildir; en büyük terfiini eylülist cunta zamanında almıştır ve Türkiye'de emekçilerin alın terine büyük suikastların yapıldığı bir dönemde su suikasta katılmıştır. Bunlar, daha önce Hepileri'de yazılanların özetidir ve bunlar yazıldığı sırada, Türkiye medyası, bir "süper müfettiş" kandırmacasını yaymakla meşguldür.

Kutlu Savaş'ın imzasını taşıyan rapor, bu yazılanları, fazlasıyla doğrulamıştır; bunu doğal karşılıyorum. Ancak burada asıl önemli nokta, tekrarlamaktan kendimi engelleyemiyorum; toplumumuzun içine düşürüldüğü durumdur; köylüleşmiş kafaların her tarafa yayıldığı açıkça ortaya çıkıyor. Şu lağım saçan medyaya bakılabilir; değil böylesine önemli, en küçük bir teftiş için bile hiçbir bilgi ve birikimi olmayan bir kimseden, bir zavallı aparatçik'ten, "süper" teftişler bekleyebiliyorlar. Gökten düşercesine genel yayın yönetmeni yaptıkları kızların hiç olmazsa "içine alma" kapasitelerini ölçen medya patronlarını, zavallı aparatçik Kutlu'nun hiçbir yerini ölçme tenezzülünde bulunmuyorlar ve bir "süper müfettiş" edebiyatından utanmıyorlar.

Asıl üzerinde durmamız ve asıl acı duymamız gereken nokta buradadır. Yoksa, Kutlu Savaş'ın, "ah ne cinayetler, çatlılar bunlara layık değiller, bunları biz yapacaktık, biz, görecektiniz" yollu nakaratları, kendisine layık olmamakla birlikte aslında Mesut Yılmaz'ın politik seçimini yansıtıyor. Bu nakaratları, Mesut Yılmaz doğrudan sipariş etmediyse, bunlar, bu zavallı aparatçik'in patronuna yaranma çabalarının ürünü olmak durumundadır.

Bu çerçevenin ötesinde ben bu nakaratları fazla önemli bulmuyorum. Bunun ötesinde tüm eksiklikleriyle birlikte bu raporu çok önemli buluyorum. Bir dönüm noktasıdır ve Türkiye Aydını ile Türkiye Solu'nun büyük başarısıdır.

Çok açık yazmak durumundayım: Tüm gizlemelerine, ilkel üslubuna, cinayet özlemli diline karşın, bu rapor çok önemlidir. Hem hukuki ve hem de siyasal değere sahiptir. Bir: Otuz yıllık iç savaş ve aynı anlama gelmek üzere Demirel Çağı'nı, mahkum etmektedir. İki: Türk ve Kürt Solu'nu aklamaktadır. Doğru'nun tüm anahtarının sadece ve sadece sol'da olduğunu kabul etmektedir. Üç: Bu raporla Devlet, Türk ve Kürt emekçilerinden özür dilemektedir.

Refah Partisi'nin kapatılması, Türkiye solunun bir başarısıdır.Bu Rapor, Türk ve Kürt Solu'nun bir başarısıdır. Hepsini ve hepimizi kutluyorum.

Bir sistemleştirme yapabilir miyim? Politik olaylara, bilim öncesinde, sezgisel olarak nasıl bakılması gerektiği konusunda, bir anahtara işaret edebilir miyim? Ülkemizde otuz yıllık iç savaş'ın gediklisi ve şimdi, Erdal İnönü'nün bir komplosu ve shp-chp çizgisinin büyük ihaneti sonucunda, cumhurbaşkanı Demirel, Kutlu Savaş'ın raporunun hazırlandığı haberlerinin duyulmaya başlandığı andan itibaren günde üç kez tekrarladığı açılışlardan kaçar olmuştu; bu, bir düşünme-uyarıcısıdır. Rapor hazırlanınca, tıpkı, shp-chp içindeki şahsi Truva Atı Deniz Baykal gibi, ellerini yakmasından korkarak, "aman getirmeyin, istemem" demeye başlıyordu. Demirel-Baykal, Kutlu Raporu, istemediler; haklıdırlar. Bu, politik bir değerlendirmeye anahtar olabilir; ancak, şimdi aramızdan göçük Mustafa Ekmekçi, yetmişli yıllarda, bütün çözümlemelerini, televizyonda, Demirel'in tepesinin kızarıklığına göre ayarlıyordu, çok kızarırsa, gericiler için kötü ve bizim için iyi sayıyordu, bu ölçüde tutmaktan yana değilim. İlerideki gelişmelerle uyumlu olduğu ölçüde bir göstergedir.

Burada bir uyum görüyoruz; Demirel, bir süre sonra, Kutlu Raporu'nun "bir inceleme raporu" olduğunu ileri sürdü ve bu söz, "inceleme raporu", hızla Madam Çiller ve Denise Bay-Call tarafından kabul edilerek tekrarlanıyordu. Kesinlikle bir tahrifattır; Devlet Planlama Teşkilatı, Maliye Bakanlığı Tetkik Kurulu bir inceleme raporu hazırlayabilirler, burada "teftiş kurulu" tarafından hazırlanmış bir "müfettiş raporu" vardır. Bizim kamu düzenimizde, yürütmede müfettiş raporları, yargıda, içtihatı birleştirme kararları kadar önemlidir.

Demirel ve Çiller'i başbakan, Demirel'i cumhurbaşkanı yapan Shp-Chp çizgisidir ve Baykal bu çizginin eskiden sekreteri ve şimdi başkanıdır. Bu çizgi ülkemizin en amerikancı çizgisidir.

Rapora karşı, Demirel-Çiller-Baykal Cephesi ortaya çıkmıştır. Bu eski bir cephedir; şaşmamak gerekiyor. Demirel ve Çiller'i başbakan, Demirel'i cumhurbaşkanı yapan, shp-chp çizgisidir ve Baykal bu çizginın eskiden sekreteri ve şimdi başkanıdır. Bu çızgi, ülkemizde en Amerikancı çizgidir; ülkemizde, şimdi yaşamayan, Menderes ve Özal'ı çıkartırsak, Demirel-Çiller-Baykal tadar Amerikan yanlısı politikacı gelmemiştir. Ayrıca yaza yaza izleyicimi bıktırmış olmam mümkündür; Ünal Erkan ve Mehmet Ağar, eylülist cuntanın en hırsız, en işkenceci ve en Amerikancı polis şefi olan, İstanbul Emniyet Müdürü Balcı'nın yetiştirmesi ve tayfasıdır. Rapor, mantık çizgisini sürdürürse, Türkiye kamu yönetiminden bu Amerikancı ve gaddar tayfa tasviye edilecektir; Demirel-Çiller-Baykal, raporu, herhangi bir inceleme çalışması düzeyine indirirken, bu tasviyeyi de önleme çabası içindedirler.

Geçerken kaydetmek durumundayım; Demirel-Çiller-Baykal Paktı, bir Amerikan paktıdır. Erdal İnönü'nün, alık rolünü ön plana çıkararak, bunlara başbakanlık ve cumhurbaşkanlığı koltuğu ikram etmesi, bir amerikan senaryosudur. Başbakan olduğu zamanda, Erbakan'ın, susurluk kazasını ve şimdi de Kutlu Raporu gözardı etmesi, takiyeci Erbakan'ın, Washington'un güvenini kazanma çabalarının bir gereğidir. Erbakan da, özellikle polis teşkilatı içinde Amerikancı kadrolara dokunmamıştır; çünkü, Amerikancı kadrolar aynı zamanda şeriatçıdır ve şeriatçılarla işbirliğinden yanadırlar.[8] Burada ilk planda, bir kadroları koruma kaygısı görülüyor.

Yalnız bundan ötedir.

Kutlu Raporu, sadece Madam Çiller'i değil, aynı zamanda Demirel ve Baykal'ı, bir hukuk incelemesinin içine almak durumundadır. Çiller'in durumu nettir; yalnız Demirel ve Baykal'ın durumunu daha az net düşünmek yanıltıcı olacaktır. Rapor, bütün bu cinayetler için, 1992-1996 Dönemi'ni işaret etmektedir; bu, 1991 Sonbahar seçimlerinden hemen sonra başlayan bir yönetimin sorumluluk dönemi olmaktadır. Bu aynı zamanda, eylülist darbe ile görevden uzaklaştırıldığı 1980 yılından sonra, Demirel'in tekrar başkanlığa ve arkasından da devlet başbakanlığına çıktığı tarihtir. Bu kadar kanlı cinayetlerin olduğu ve en yüksek kamu görevlilerinin sanık sayıldığı bir dönemde, bir başbakan ve bir devlet başkanının bunlardan uzak kalabildiğini iddia etmek hayli zor olmalıdır.

Ayrıca bızler çok iyi biliriz; Demirel dönemi mi, sokaklarda politik cinayetler başlıyor, demektir. Demirel, 1 Mayıs 1977 Katliamı'nda başbakandır. Demirel, Sivas Katliamı'nda Devlet Başkanı'dır. Demirel, Çatlı ve katilleri, genç Tip üyelerini hunharca boğarken, "bana milliyetçilere katil dedirtemezsiniz" diyendir; biz bunları biliriz. Şimdi Demirel'in milliyetçilerinin katil şebekesi olduğu, başbakanlık teftiş kurulu raporu ile belgelenmiştir.

Ancak teftiş çerçevesinde kalmak durumundayım; Sevgili Dostum, ölümüne yakın daha da güzel insan, Musa Anter, hain bir pusuyla katledildiğinde, ben acımdan göremedim, sonra buralarda yabancı dillerde yazılmış inceleme raporlarını okuduğumda öğrendim, Demirel, Musa Dostumun ölümünden altı saat sonra, "kendi aralarında kavgadan öldürüldü" diyordu.

Bu, bir teftiş çerçevesinde, çok önemli bir ipucudur; biz ileri sürüyorduk, ancak, ortada hiçbir resmi açıklama veya görünüre göre ipucu yokken, Musa Anter cinayeti bir "faili meçhul" iken bir devlet başkanı, Anter'in, bir itirafçı tarafından öldürüldüğünü, "kendi araları" resmiyette bunu ifade ediyordu, nasıl biliyordu?

Buna çok şaşırdım; bu bilginin ancak ölüm öncesi bir bilgi olacağından hiç kuşku duymuyordum ve bu nedenle bulabildiğim her taşın üzerine çıkıp bu bilimsel şaşkınlığımı ifade ediyordum. Kutlu Raporu, bu kuşkuma çok büyük destekler getirdi; Anter Dostumuz'un, bir itirafçı tarafından öldürüldüğünü netleştirdi. Ayrıca, cinayeti bir itirafçı işlese bile, Kutlu Raporu, bunun bir devlet kararı olduğunu anlatıyordu.

Hiçbir politika, devletin içinde etkili kanallar oluşturmadan, başarıya ulaşamaz; Kürt politikacılarımızın önemli bir çoğunluğu etkili kanallar aramayı bir eksiklik saymayı bırakmak durumundadır. Legal Kürt Politikacılarının, Refah kuyrukçuluğunda, şeriat savunuculuğunda, bu bilgi ve birikimsizliklerinin önemli bir etkisi vardır. Halbuki hak aramak bir yaşam biçimi ve yaşam onurudur.

Birazdan açacağım, ancak bir soru daha sorabilirim, bugün ülkemizdeki legal Kürt politikasının en büyük zaafı nedir, bu sorunun zamanı gelmiştir. Bugün Hadep'teki yöneti-

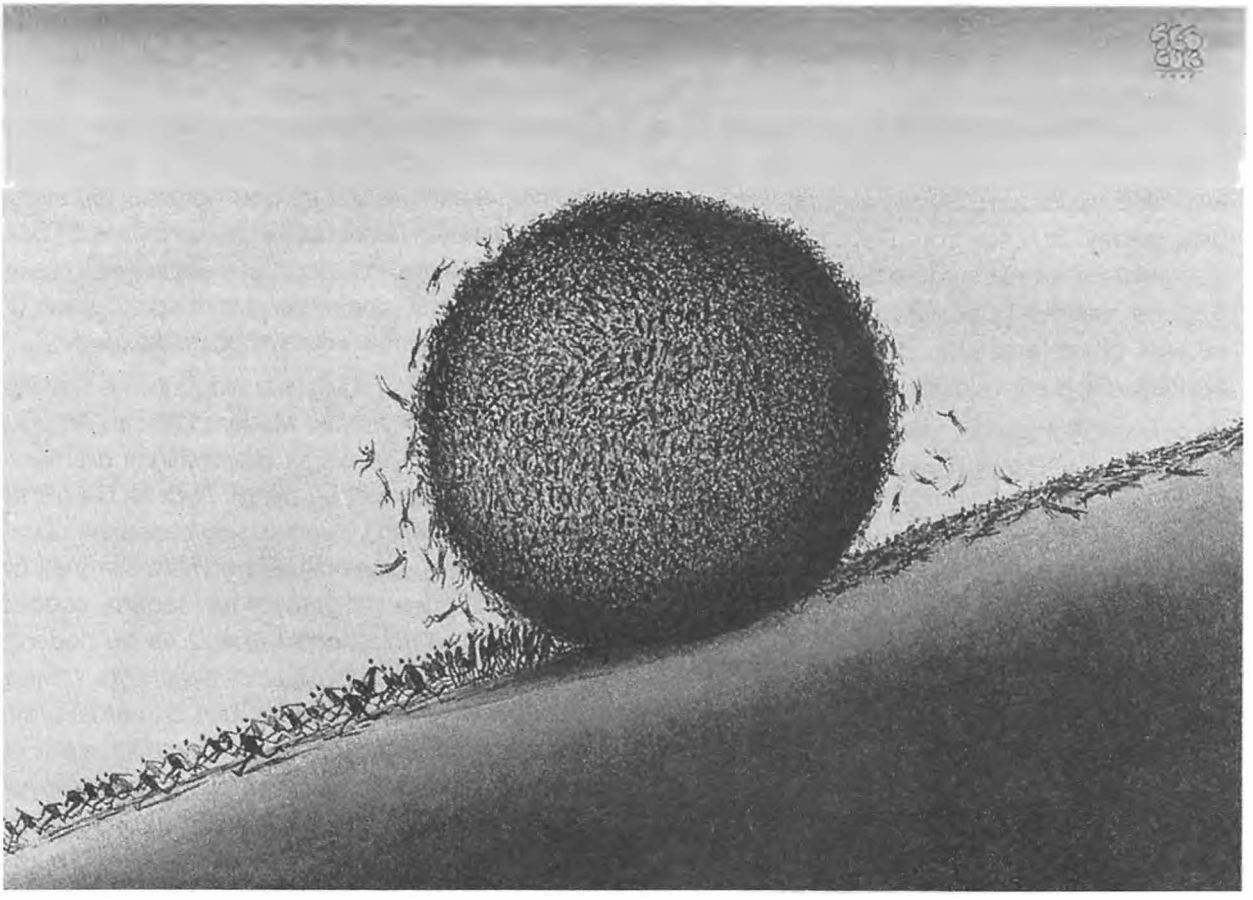

min büyük bir bölümü ve bugün Avrupa'da politika yapan Kürt politikacıların önemli bir kesiminin hiçbir politik birikimi olmamasıdır. Politikada bilgisiz ve birikimsizdirler. Bir bölümü otuz yıl, devlet hastanelerine dişçi sandalyası pazarlamıştır ve bir bölümü, otuz yıl, icra ya da ticaret avukatlığı yapmıştır; Kürt Davası'nın kütleselleşmesi üzerine de ön plana geçiyorlar. Ön plana geçmek istemelerine hiçbir itirazımız olamaz; ancak kendilerini hiçbir şekilde yetkinleştirmiyorlar. Mesut Yılmaz'ın başbakanlık için ne kadar bilgi ve birikimi varsa, Kürt politikacılarının çoğunun da, politika için o kadar bilgi ve birikimleri oluyor; büyük zaaftır.

Bugün ön plandaki Kürt Politikacıları, önemli kesimiyle, benim "yeni kürt" dediğim türdendirler.

Doksan Bir'e ve hatta Doksan Üç'e kadar hiçbir hak arayışı içinde olamadıkları için bugün hak aramasını hiç bilmiyorlar.

Legal Kürt Politikacılarının, Refah kuyrukçuluğunda, şeriat savunuculuğunda, bu bilgi ve birikimsizliklerinin önemli bir etkisi vardır. Halbuki hak aramak bir yaşam biçimi ve yaşam onurudur. Eğer, hak aramak bir yaşam mücadelesi olsaydı, "bizleri" hücrelere tıkan polislerin çoğunun şeriatçı olduğunu, bizleri mahkum eden hakimlerin refahlı olduğunu önceden bilirlerdi; bilmeleri ve yetkinleşmeleri zorunludur. Hiçbir politika, devletin içinde etkili kanallar oluşturmadan, başarıya ulaşamaz; Kürt politikacılarımızın önemli bir çoğunluğu etkili kanallar aramayı bir eksiklik saymayı bırakmak durumundadır.

Devam ederken iki ortak saptamayı kaydetmek durumundayım. Bir: 1991 Yazı, Türkiye'de yeni bir iç savaş ilanının tarihidir. İki: 1993 Yazı, Türkiye'de Darbe tarihidir. Üç: Bunlar birbiriyle ilgilidir.

Şimdi kısaca bunlar üzerinde yoğunlaşmak istiyorum; başkaları da olabilir, bunlar arasında, benim, 1991 Yazı'nı, otuz yıllık iç savaş tarihimizde, zaman zaman küllenmiş bu savaş türünün yeni başlangıç tarihi olarak ilan ettiğim, herhalde, herkesin bilgisi dahilindedir. İç savaşı, devletin, zor kullanımında, kendi legalitesinin dışına çıkması olarak tanımlıyoruz. Devletin, yargılayarak idam etmesi, kendi legalite tanımı içinde meşru'dur. Ancak aynı devletin, yargılamadan öldürmesi ve egemenliğini, hukuk dışı zorla sürdürmesi, bir iç savaş durumudur. Bu tarife göre, ben, 1991 Temmuz Ayı'nda, Diyarbekir'de Vedat Aydın'ın ve İstanbul'da devrimci sol liderler kadrosunun, mümkün iken yakalanarak yargı önüne çıkarılmak yerine, katledilmesini, bir iç savaş ateşlemesi olarak görüyordum.

Bu, bir teorik yaklaşımdır. Ancak şimdi açıklamak zorundayım; benim, açıklamalarım, sadece teorik çözümlemelere dayanmıyordu. Ben, yazıya dökülüp dökülmediğini bilemiyorum, ancak işte bu tarihte, Milli Güvenlik Kurulu'nda bu kararın alındığını kesinlikle biliyordum. Deyim uygunsa, "bana bu bilgi gelmiş" bulunuyordu. Devlet, yargı yoluyla, otoritesini tam olarak sürdüremediği, ülke toprakları içinde, egemenlik boşlukları olduğunu saptıyor ve yeni düzenlemelerle, doğrudan öldürmeleri başlatıyordu. Benim aldığım bilgi, budur.

Bu açıdan bakıldığında, Mehmet Ağar'ın "karar verildi, uyguladık" demesi gerçeklere uygundur.

Böyle bir çerçeve içinde ele alındığında, Madam Çiller'in, Mesut Yılmaz için, sanki erken seçime gitmek bir kusurmuş gibi, "kaçtı, kaçtı" demesi, her zaman tekrarladım, önemli bir açıklamadır. İç savaş ilanının başbakanı Yılmaz'dır ve Yılmaz'ın bu-

Bir devrim ya da karşı devrim, kendisini tümüyle sürdürebilmek için, önceden yerleştiği mevzilerinin bir bölümünden çekilmek isteyebiliyor, buna "restorasyon" diyoruz. Türkiye'de var mı? Var ve Refah'ın kapatılma kararı ile Kutlu Raporu, bu alan şimdiye kadar sergilenmiş en ciddi adımlardır.

nun sorumluluğundan kaçtığını hep düşünüyorum. Bütün bilgisiz ve birikimsizliği içinde, bu yanını olumlu buluyorum.

Şimdi şöyle bir soru yerindedir: Benim bildiğimi, Demirel'in ve Baykal'ın bilmemesi mümkün müdür? Demirel ve Baykal, bu soru çerçevesi içindeki bir incelemede kendilerini savunmak durumundadırlar.

Eğer tarihimizi bu başlangıcın ışığında inceleyecek olursak; doksan üç yazının, başka bir saptamaya tanıklık ettiğini görüyoruz. Demirel, bir iç savaş gediklisi olmakla birlikte yaptığının sorumluluklarını almaktan pek korkan bir bürokrattır; ayrıca benim değerlendirebildiğim ölçüde, Demirel, hiçbir zaman politikacı olamamış ve her zaman bürokrat kalmıştır.

Demirel-İnönü kartı, hiçbir sorunu çözememesi bir yana, kan akışını sele çevirmiştir; bu arada, '93 Darbesi'nin, Türk Devleti'nin "zımmen" kabul ettiği bir ateş-kes'ten hemen sonra gelmesi son derece öğreticidir. Darbe, yargı ve basını da, savaş koşullarına çekebilmek için zorunlu görülmüştür; ancak Demirel, bütün bunları onaylamakla birlikte bir başbakan olarak tam ve doğrudan sorumluluğu üstlenecek bir pozisyondan kaçış içindedir, doksan üç yazında, manzara-ı umumiye bu merkezdedir.

O zamanlar sadece beyinsiz olduğunu ve Amerika ile yakınlığını biliyorduk; Madam Çiller'in, Amerika tarafından bir ajan olarak yetiştirildiğini bilemiyorduk. Şimdi biliyoruz, bu bilgiyi, Aydınlık Dergisi'ne borçluyuz ve ajan ve yurttaşlarını başbakan olarak yerleştirmenin, amerikan emperyalizminin yeni bir usulü olduğunu da görüyoruz. Madam, sadece her türlü kavramlaştırmaktan aciz ve bu nedenle doğru cümle kuramayan birisi değil, aynı zamanda, "sorumluluk" kavramını bile bilmemektedir; ateş ile soğuk'u birbirinden ayırt etmeyen, para ve iktidar hırsından başka hiçbir duyguyu tanımayan bir yaratık olduğu için, Washington'un bilgisayarından ilk önce çıkmıştır.

Yalnız Madam'ın başbakanlığa transplantasyonu sırasında, Demirel'in rolünü ayrıca incelememiz gerekiyor. Bu incelemede sadece önemli bulduğum soruları ortaya atmakla yetiniyorum.

Bir: 1977 General Ersun Darbesi'ni, eninde-sonunda, Demirel'in ihbar ederek boşa çıkardığı kesinleşmiştir. Burada yeni bilgiler benim için süpriz bir dönüş kazanmış ve Demirel'i bu konuda Alman gizli servislerinin haberdar ettiği ileri sürülmüştür. Ne kadar inandırıcıdır, bunları Demirel'in imal etmesi mümkün müdür; doğruysa, Demirel, Alman gizli servislerinin bilgilendirmesinden önce bilmiyor muydu?

İki: Çiller-Ağar Mafyası'nın, Aliyev Darbesi'ni, son anda, Aliyev'e yine Demirel'in ihbar ettiği anlaşılmaktadır. Acaba Demirel darbe ihbarcılığını bir meslek haline mi getirmiştir ve daha önemlisi, ihbar ettiği zaman mı bilgi sahibi olmuştur? Darbeden vazgeçilmesi veya başarısız olacağının belli olması durumunda ihbar ettiği düşünülemez mi?

Demirel'in, 1993 Darbesi'ni ihbar etmediğini görüyoruz; ben, 1993 Darbesi'nin tarihini, 13 Haziran 1993 olarak ilan etmiş bulunuyorum. 15 Haziran 1993 tarihinde, Çiller'in, Dyp Başkanlığı'na oturtulmasını, bir basın açıklamasıyla, 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 darbeler zincirinde "üçüncü darbe"

DARBEYİ ÖNCEDEN HABER VERDİK

YALÇIN KÜÇÜK

Basın Açıklaması

15 Haziran 1993

Karakusunlar Köyü

ÜÇÜNCÜ DARBE GERÇEKLEŞTİ

13 Haziran 1993 tarihli DYP Kongresi, 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 türü bir darbeye sahne oldu. Üçüncü darbedir.

Önceki iki darbe gibi, görünüşte Süleyman Demirel'e karşıdır. Özünde, İstanbul-Washington diktatoryasıdır.

ABD Dışişleri Bakanı Christopher, bu darbeden hemen önce geldi ve Ankara'dan daha çok İstanbul'da darbenin son hazırlıklarını yönetti.

Profesör Çiller, Profesör Nihat Erim ve Amiral Bülent Ulusu kan grubundandır.

13 Haziran 1993 tarihinde Ankara'da toplanan Doğru Yol Partisi Kongresi'nde, 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 ile aynı türde ve aynı karakterde bir darbe gerçekleştirilmiştir.

13 Haziran 1993 darbesinin, ilk ikisine göre, tanksız-askersiz yapılmış olması sadece görüntüdedir. Bugün Türkiye Kürdistanı'nda tanklar kullanılmaktadır ve süreklidir. İstanbul ve Ankara'da silah kullanılmasını gerektiren bir devrimci-sosyalist hareketin olmaması bir yana, "infaz" sistemi ile sürekli bir yok etme politikası zaten uygulanmaktadır.

12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 darbeleri, Süleyman Demirel'e karşı gerçekleştirilmiştir. Bu görünüştedir. Bugünlerde gerçekleştirilen darbe de görünüşte Demirel'e karşıdır. Ancak özünde, darbeler dışında yaşamayan İstanbul oligarşisi-Washington diktatoryasını yeniden pekiştirmek girişimidir.

Tansu Çiller türünden tamamıyla politika-dışı, belediye müfettişi babasının edindiği arsa spekülasyonu ile bugün Amerika ölçüsünde de zengin olmuş bir hanım, ancak bir darbe ile başbakan koltuğuna oturtulabilirdi. Bu darbe DYP Kongresi'nde yapılmıştır.

Profesör Çiller, 12 Mart 1971 darbesinin başbakanı Profesör Nihat Erim ve 12 Eylül 1980 darbesinin başbakanı emekli amiral Bülent Ulusu kadar politikanın dışındandır ve her ikisinin karakter ve rollerini üstlenmiştir.

13 Haziran Darbesi'nden hemen öncesinde ABD Dışişleri Bakanı W. Christopher'in Türkiye'ye gelişi dikkat çekicidir. Bakan Christopher'in Ankara yerine zamanını İstanbul'da geçirmesi, darbenin karargahının İstanbul olmasından kaynaklanmıştır. Bu darbe Washington'un olduğu kadar İstanbul sermayesinin darbesidir.

Demirel başbakanlığında ekonomik yönetim, Yaşar Holding aracılığıyla Ege ve Çağlar Holding vasıtasıyla da Bursa sermayesine verilmiştir. Çiller ile İstanbul karşı darbesini yapmıştır. Ayrıca Demirel Amerikancı olmakla birlikte zaman zaman yan çizen bir çizgi izlemektedir. Çiller, Özal'ın ölümüyle eksilen Amerikan diktatoryasını tamamlamak üzere başbakanlığa oturtulmaktadır.

İsmet Sezgin ve Köksal Toptan'ın ilk turdan sonra adaylıktan çekilmeleri şaşırtıcı ve ilginçtir. Herhangi bir örgüt tabanı olmayan Çiller'in ikinci turda perişan olması ihtimal dahilindeydi. Sezgin ve Toptan, politik üslup gereği değil, Washington ile bağları tümden koparmamak ve Washington diktasına karşı çıkmış görünmemek için adaylıktan çekilmişlerdir.

13 Haziran Darbesi'nin öğrettikleri üç noktadadır:

Bir: Demirel türünden politikacılar, kitleyi ve partilerini öylesine yozlaştırıyorlar, öylesine sürü haline getiriyorlar ki, sonunda kendileri de kontrol edemiyorlar. Bu tür politikacılar, bütün onur kalelerini bir bir yok ederek diktatörlüklere kapı açmaktadırlar.

İki: Ben bir süredir, Özal'ın ölümünden önce de, bu tür politikacıların, 1990'lı yıllarda politika sahnesinden temizleneceğini ileri sürüyordum. Tahminim, tahminimden de önce gerçekleşiyor.

Bu arada Türkiye'nin en yıpranmış politikacılarından olan Demirel'i Türkiye'nin en sığ ve kökü en dışarıda profesörlerinden birisi tasfiye ediyor.

Üç: Her tür görüntü ve gerekçe ortadan kalkmıştır. Hükümet ortağı olarak bu üçüncü darbeye bir "sosyal" bir "demokrat" bir "halkçı" partinin iştiraki ancak adına ihanet etmesi demektir. Gerçekten de SHP için artık ihanet edebileceği sadece ismi kalmıştır.

Kongre, artık DYP delegelerinin Demirel ya da parti yöneticilerinden değil, ticaret, sanayi ve borsa odaları birliği karargahından emir alan bir sürü-topluluk olduğunu ortaya çıkarmıştır. Sergilemiştir.

Orta Doğu Sitesi Üçüncü Cadde No: 25 Karakusunlar Köyü - ANKARA Tel. & Fax: 286 27 78

olarak niteleyerek halklarımıza duyurdum; ülkemizin bütün kalemlerinin "demokrasi" rüyaları gördüğü bir zamanda riskli ve zordu, zaman beni haklı çıkarıyor. Bu kadar da değil, Çiller'in, Amerikan bağlantısını ön plana çıkarabilmek için, o sıralarda yazdığım Ülke'de, "Madam" adını kullanıyordum;(9) bu nedenle, Türk ve Kürt çevrelerde bir "demokrasi" düşmanı ilan edildiğimi biliyorum.

Hem tarihi yaşıyorum ve hem tarihi yazıyorum.

"Darbe" teşhisli, 15 Haziran 1993 tarihli basın açıklamamdan iki noktayı hatırlatmak istiyorum. Bir: Ankara'da Madam için Dyp karnavalında sandıklar kurulurken, İstanbul'da Amerikan Dışişleri Bakanı W. Chirostopher bulunmaktadır. Ben, bunu, bu darbenin Amerikan parmağı ve kontrolu ile yapıldığı biçiminde yorumluyordum. İki: Madam'ın sözde iki rakibi, İsmet Sezgin ve Köksal Toptan, toplam olarak Madam'dan çok fazla oy almalarına karşılık, birinci turun sonunda, seçimden çekilerek, Madam'ın koltuğunu garantiliyorlardı. Sezgin'in, Demirel'in adayı olduğu rivayetlerinin yayıldığı bir zamanda, bunu, Demirel'in tercihi saymak durumundayız.

Bunlara ilave olarak, o zaman bilmediğimiz ve sonradan ortaya çıkan çok dramatik bir çelme vardır; Madam'ı asıl durdurabilecek olan, o zamanlar, Hüsamettin Cindoruk idi ve Cindoruk, daha sonra, aday olmasını, Demirel'in önlediğini açıklamış bulunuyor. Bu, Demirel'in Amerika'ya önemli bağlılığı ve katkısıdır. Bir katkı da, Erdal İnönü'den geliyor; İnönü, Dyp ve dolayısıyla başbakanlığa, İsmet Sezgin'in gelmesi halinde koalisyona devam edebileceklerini açıklamasına karşın, Madam Çiller'in muavinliğini kuzu kuzu kabul ediyor. Erdal İnönü, alık rolüyle, Washington senaryolarını uygulamak için tarih sahnesine itilmiş ve alık rolünü tamamladıktan sonra, şimdilik, sahne gerisine çekilmiştir.

Tarih yazmak kolay değildir.

Vakalara, rivayetlere, kanıtlara ve belgelere çok büyük saygı göstermek gerekiyor. Bütün değerlendirmeler, sağlam bilgileri, izah etmek zorundadır.

Nasıl, Mehmet Ağar, "emir verdiler, öldürdük" derken bir gerçeği anlatıyorsa, Madam'ın da, "bütün hazırlıklar, benden önce vardı" yollu savunmaları da, elimizdeki vesikalara uygun düşüyor. Bu vesikaların içinde en önemlilerinden birisi, Madam'ın İçişleri Bakanı Gazioğlu'nun imzasıyla yayınlanan ve "gizli emir" olarak da bilinen, ancak mevcut anayasal düzeni ortadan kaldırdığı için bir darbe bildirisi sayılması gereken, kararnamedir; bu ayrıntılı kararname, 15 Temmuz 1993 tarihlidir. bütün basını, bütün mahkemeleri, bütün kamu kuruluşlarını, hukuk dışına çıkmaya zorlayan bu iç savaş belgesinin, gerçekten de, bir ay içinde hazırlanarak kararname haline getirilmesi imkansızdır; Madam'dan önceki başbakan olan Demirel zamanında, Milli Güvenlik Kurulu'nda görüşülmesini tahmin etmek zor olmamalıdır.

Tarihi yaşamak da cilvelidir.

Bu önemli ateş-kesin gerçekleşmesinde ve buna bir tepki olarak da ortaya çıkan '93 Darbesi'nde, benim Pkk Lideri ile yaptığım görüşmenin, bir ölçüde, etkisi olduğunu düşünüyorum; görüşmenin sonucunda, Yeşilköy'de gözaltına alınmıştım ve tutuklanmadan, dgm tarafından bırakıldığım biliniyor. Video kasetlerine de el konulmuştu ve sonradan aklandı ve bana iade edildi; bütün bu çifte aklanmalara karşın, ne garip rastlantı, ben bu anayasa düzenini ortadan kaldıran emirnamenin tarihini taşıyan bir günde iddianamesi yazılan bir dava ile, görüşmeye dayanan ve benim güzelim kitabımdan sonra, üstelik kitabın, piyasada tamamen satıldıktan sonra, mahkum olmuş bulunuyorum.

Bunun da kişisel olmasının ötesinde bir bulgusal değeri var; tarihlerin çakışması bir tesadüftür. Fakat yargının, böyle bir hukuk dışılığına hazırlanmış olduğu ise her türlü kuşkunun dışındadır; fiilen, bütün kamu organlarının, anayasanın ilgasının bekleyişi içine girmiş oldukları kesindir. Bu da, Madam'ın iddiasını güçlendirmekte ve Demirel'in bu darbenini içinde olduğunu net bir biçimde ortaya çıkarmaktadır.

Bir restorasyon süreci içinde en önemli iki bakanlık Adalet ve İçişleri'dir; bunlardan Adalet Bakanı Mahmut Sungurlu'nun bir faşist olduğu herkesin malumudur. İçişleri Bakanlığı'na getirilen gayri meşhur şöhret Başesgicioğlu'nun da, faşist olması ihtimali belirmiştir; bu iki gerici ve faşistin bu bakanlıklara atanmasının Ordu'nun tasvibi ile gerçekleştiğini düşünmek zorunluluğundayız.

Siyaset sosyolojisini ilgilendiren iki gelişme görüyoruz. Darbe bir parti kurultayına yerleştirilen "seçim" sandıkları ve yasama meclisinde, bir güven oylaması ile gerçekleştiriliyor. Çok mu önemli? Medya'nın çoğu, darbeyi, bir "demokrasi" olayı olarak veriyor; "sarışın kadın", Türkiye'de demokrasi sözcüğünün yerini alıyor. Bu arada, Ertuğrul Özkök türünden, belki de bud düşkünü erkek nüfusun da gönlünü alabilmek için, bu zavallı kadını, Antalya'da bir havuza götürüp, kalın bacakları ve görkemli poposunun fotoğraflarını çektirip, çocukların inanabileceği, "gazetecilik mucizesi" olarak sunarak, yayınlayan gayretkeşler de olmuştur; bunlar, ileride ülkemizde yetkin örneklerini umduğumuz, tuluat tiyatroları için malzemedir.

Ekleyeceklerim şunlardır: 1993 Yazı itibariyle olabilir veya başka daha uygun bir başlangıç tarihi bulunabilir, ülkemiz, kesinlikle yazılı anayasalar dönemini geride bırakmıştır.

İki: '93 Yaz Darbesi, ülkemizdeki darbeler içinde en kanlılarından birisidir. Darbe öncesinde ve sonrasında, devletin en üst katında cinayetler işlenmiştir. Önde gelen ve devletin iş mekanizmalarında söz sahibi gazeteciler, generaller öldürülmüş ve bir devlet başkanı hâlâ tartışılan bir ölümle yerinden olmuştur. Darbe kanlıdır.

Üç: Ülkemizde büyük politik dönemlere büyük katliamlar rengini bulmaktadır. Ecevit'in yükselişi, 1 Mayıs Katliamı ile durdurulmuştur. Maraş Katliamı, bugün henüz tamamen çözemediğimiz, iç ve dış dönüşlere denk düşmektedir. Sivas Katliamı, Doksan Üç tarihlidir.

Bunların sayımı, legal alandaki Kürt politikacılarının bir bölümünün aymazlığını daha da gözler önüne dökmektedir. 1 Mayıs Katliamı ile de bugünkü cinayet şebekesini ilişkilendirmek zor sayılmamalıdır; bir dava bile açılmamıştır. Ancak, Maraş Katliamı nedeniyle, en islamcı ve en şeriatçı, Birlik Partisi mensupları yargılanmış ve bir bölümü hapis yatmıştır. Sivas Katliamı sanıkları arasında Refahçılar çoktur ve Refah yöneticileri katillerin avukatlığını üstlenmektedir. Refah'lı bir Adalet Bakanı zamanında, Diyarbakır'da tutuklular beyinleri parçalanarak öldürülmüş, İstanbul'da tutsaklar, ölüm orucu sonucunda, aramızdan göçmüştür. Bütün bunlar varken, bazı Kürt politikacılar, mevhum bir kemalist devlet ile mücadele adı altında, bu refahlı ölüm makinalarını savunmaktadırlar ve bizlerin buna karşı çıkması durumunda da, "kemalist" sıfatını yapıştırmaktadırlar. Bunu küfür sayıyorlar.

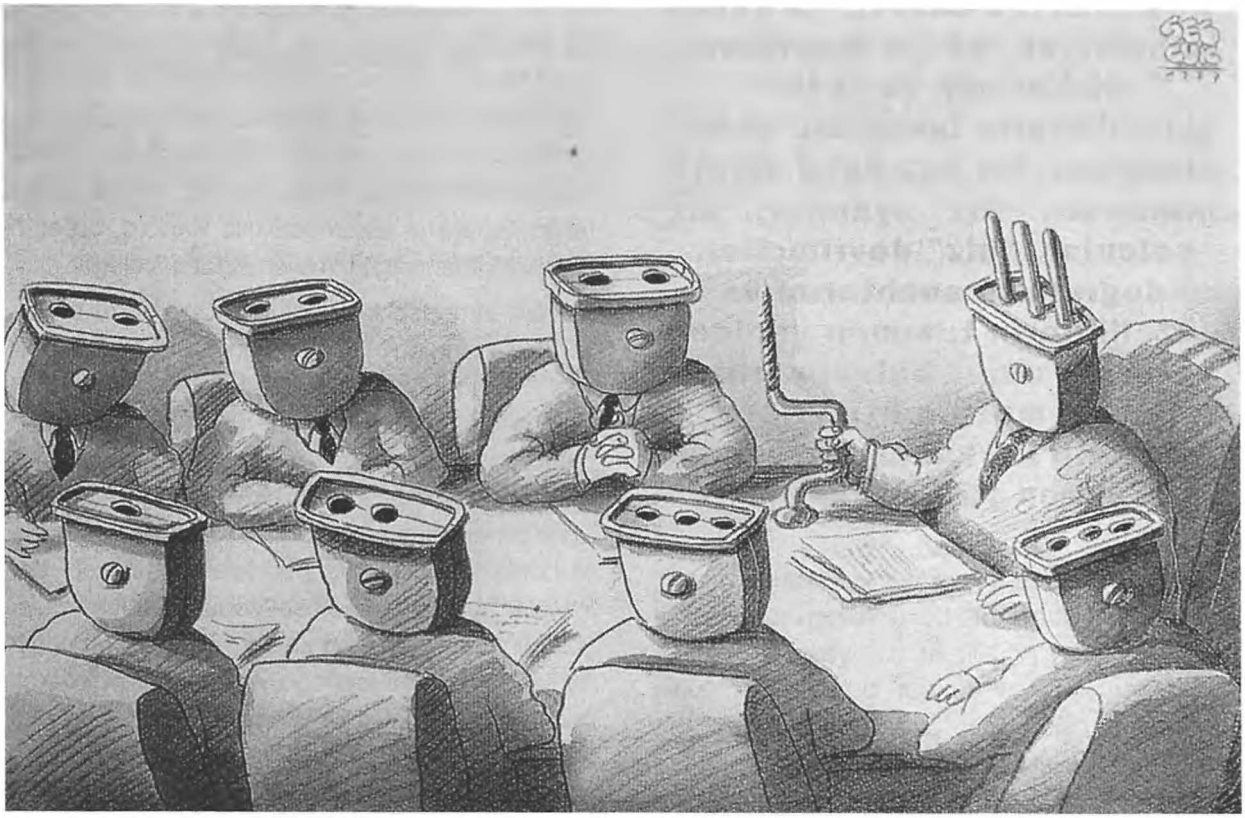

Bugün hangi gerekçe ile olursa olsun, Refah'ı savunmak, Amerika'yı savunmak demektir. Amerika kuyrukçularıyla bizim ortak hiçbir yanımız olamayacağının kabul edilmesini diliyorum.

Çağdaşlar için tarih yazmak, tarihin içinde olmakla imkanlıdır.

Madam Çiller zamanında, 1995 Seçimi hemen öncesinde, Öcalan'a yönelik suikast düzenlemelerini, bana sızdırdığı gerekçesiyle, Yılmaz'ı suçlamıştı; bu suçlamanın, Çillerci ve Fettulahçı basında yeniden pişirildiğini öğreniyorum. İddiaya göre, Yılmaz, bunu Yaşar Kemal'e ve Yaşar Kemal'de bana bildirmiştir; Yaşar Kemal, bu tür işlere girecek bir iç huzuru içinde bir insan değildir, ben biliyorum. Ben, Mesut Bey'i ve aynı münazara ekibinde olduğumuz, Deniz Baykal o zaman da rakip ekipteydi, pek sevdiğimiz, hiç ciddiye almadığımız, önemli demagogumuz Yılmaz Karakoyunlu türünden birkaç kişi hariç, yakın çevresini hiç tanımıyorum; yalnız, Madam Çiller, suikast timlerini gönderirken ben sürekli olarak haberdar ediliyordum. Bu, 1995 Seçimleri öncesindeki ve Kutlu Rapor'da yer alan suikast tertibidir.

Restorasyon süreci, şu anda, ülkemizde, bütün doğruların ölçüsünün ve bütün güzelliklerin tanımının solda olduğunu, bir kez daha ortaya çıkarmıştır. "Biz" aydınlar, "biz" solcular, "biz" devrimciler, doğruların anahtarını ve güzelliklerin tılsımını yeniden elimize almış bulunuyoruz. Raporumuz'un özü budur. Ülkemizde korkunun kaynağında da bu yatmaktadır.

Bunu kaydederken, iki noktaya işaret etmem gerekiyor. Bunları bilmek bizi büyütmez; mümkünse bilmek durumundayız. İkincisi, halk yolunda olanlara, suikast tertiplenmesi de, ben bu çatlı mafyasının Avrupa'dan çekilmeden önceki bana yönelik tertiplerinden söz ediyorum, bizler için itibar vesilesi olmamalıdır; hainler halk için mücadele edenleri hedef almayacak da kimleri alacaklar? Çevremiz, böyle hamlıklardan, uzak kalmalıdır; seksen öncesinde uzak kalamadığı için yazma gereği duyuyorum.

Yazılması gereken şudur: Peki, bütün bu suikast girişimlerini ve bütün bu yasadışı hazırlıkları, pek fakir Yalçın Küçük, tüm ayrıntılarıyla, Paris'te öğreniyor da, Türkiye Cumhurbaşkanı Demirel ile Türkiye Başbakan Yardımcısı Deniz Baykal nasıl duymuyor? Duymadık demeleri ne ölçüde inandırıcı olabilir? Peki duymadılar, tertipler sonuçsuz kalınca, Milliyet ve Daily News Gazeteleri, bu yasadışı, hazırlıkları duyurdular. Demirel ve Baykal, Kutlu Savaş'ın raporunu, Çiller ile birlikte reddetmeden önce, bu sorulara cevap bulmak durumundadırlar.

Artık nettir ve tarihimizin en kanlı darbelerinden birisini geride bırakmış oluyoruz. Darbeciler kazandıkları mevzilerden uzaklaştırılmadılar, sonuçları telafi edilmedi, darbe öncesi duruma dönmüş olmaktan uzağız; ancak, Kutlu Savaş'ın teftiş raporu, bu darbe saptamasına, bir hukuki ve idari güç kazandırıyor.

Şimdi raporumuz'un sonuna gelmiş bulunuyorum; "restorasyon" üzerinde durmamız gerekiyor. Burada "neden restorasyon" sorusu ilk akla gelendir; ancak, iki nedenle, bunu ele almamız mümkün görünmüyor. Birincisi, daha önce kısmen ele alınmıştır ve ikincisi, düzeni restorasyon arayışına iten dinamikleri araştırmak hem çok daha zordur ve hem de çok daha çaba istiyor. Söylenebilecek olanlar şunlardır: Bir devrim ya da karşı devrim, kendisini tümüyle sürdürebilmek için, önceden yerleştiği mevzilerinin bir bölümünden çekilmek isteyebiliyor, buna "restorasyon" diyoruz. Türkiye'de var mı? Var ve Refah'ın kapatılma kararı ile Kutlu Raporu, bu alan şimdiye kadar sergilenmiş en ciddi adımlardır.

Devam etmeden bir güçlüğümüze işaret etmek zorunluluğunu duyuyorum; "sandıklı darbe", "iç savaş", "restorasyon", tüm bunlar, daha önce pek çok yerde telaffuz edilmiş olmakla birlikte, ne marksist literatürde ne de non-marksist akademik çevrelerde pek öyle geliştirilmiş olmaktan uzaktır. Eğer bilimsel kavramsal olacaksa, bizim hep birlikte, bunları geliştirmemiz çok gereklidir. Düzeni, gelişmeleri, büyük bir bilimsel soğukkanlılıkla irdeleyebildiğimiz ölçüde bu kavramları geliştirebileceğiz ve bilimsellik içereceğiz ve bunu yaptığımız ölçüde de, gelişmeleri ve kendimizi daha iyi anlayabileceğiz; önümüzdeki düşünsel iş'in kendisi de diyalektiktir. Henüz işimizin başındayız.

Bu, ayrı; ancak ayrı olan "restorasyon bizim mi" sorusunu ortaya çıkarıyor. Bu sorunun cevabı da ikilidir; bir; Refah'ın kapatılması ve Kutlu Raporu, bizim, Türkiye solunun ve Türkiye aydınının çok büyük başarımız ve başarısıdır İkincisi, restorasyon'un "bizim" olması, asla mümkün değildir. Bizimki her zaman ayrı bir süreç ve kanaldır; zaman zaman iç içe giriyorlar.

Bizim ki, bu somut bağlamda, nedir ve ne olabilir? Demirel'i alarak bu soruya cevap vermek mümkündür; bu bizim olmayan ve "onların" olan resto-

rasyon sürecinin içinde, Demirel'in siyasi kariyerinin süresinde ve zamanından önce sona ermesi mümkündür. Kamyon çarpışmasının hemen başında, Ecevit ile Yılmaz'ın bütün uyarılarına karşın, bir kamu görevlisine yakışmayan bir inatla devlet denetleme kurulu'nu çalıştırmak istememesi, kendisi açısından, çok büyük bir "açık" olmuştur. Doğrudan doğruya Kutlu Raporu'nun çıkmış olması ve Ecevit-Yılmaz'ın, denetleme kurulu'nu Meclis'e bağlamak yolunda hazırlıklara girişmesi de, politik ve fizik planda, bir anti-demirel adımdır. Demirel'in bunu karşılamak için, "demokrasi denetleme raporu" yazdırması hem palyatif ve hem de pek komik'tir; ülkemizde trajedi ile komedinin iç içe oynandığı bir zaman geçitinden geçiyoruz.

Politik düzlem, bir fizik düzlem'dir.

Demirel'in yargılı ya da yargısız bir unutulmuşluğa itilmesi, restorasyonun iş bölümüdür.

Bizimki, Demirel aklını, Demirel üslubunu, Demirel vurdum duymazlığını, tek sözcükle Demirel izini, ülkemizin tarihinden kazımaktır. Bu tümüyle ayrı bir iştir ve öncelikle kavramsaldır.

Solumuzu, yeniden, kavramlar savaşına ve kavramsal titizliğe, davet ediyorum.

Bu giriş düşüncelerinden sonra, raporumuzu bitirirken, asıl ele almak istediğim soruya geliyorum; bu "nereye kadar restorasyon" sorusudur. Hemen eklemem gerekiyor, böyle bir soruyu ortaya koyarken, net cevabım olduğu sanılmamalıdır; sorunun ortaya konulması da önemlidir. Cevap ararken, Demirel-Çiller-Baykal'dan oluşan Kutlu Raporu karşı cephesinin karşısına, Cindoruk-Yılmaz-Ecevit'ten oluşan restorasyon yanlısı bir troykayı yazmakta fayda var; restorasyon işinde, çürüklükleri ölçüsünde diziliyor ve ben böyle dizmiş bulunuyorum. Karşı cephenin, cinayetlere, oturdukları koltuklar nedeniyle, bulaşmışlıklar olgusunun karşısında, Cindoruk-Yılmaz-Ecevit Üçlüsü'nün de, Kutlu Raporu'nun suçladığı '92-96 Dönemi'nde hiçbir icrai görevde bulunmamaları önemlidir; Ecevit hiç yoktur, Cindoruk meclis başkanıdır, Yılmaz'ın başbakanlığı sınırlıdır.

Cindoruk, restorasyon troykasının en zayıf halkasıdır; zaman zaman, aşırı bir Demirel-bağımlısı olarak görünmesi "teftiş" raporlarının hukuk düzlemindeki yerini unutarak, Kutlu Raporu'nun Soner-Yurdakul kitabından daha önemsiz olduğunu söyleme türünden sorumsuzlukları bir yana, emir-eri Cavit Çağlar ile birlikte, Necdet Menzir'in ortak patronudur. Bizim daha çok "Necdet Hınzır" tabir ettiğimiz, İstanbul polis müdürlüğü zamanında, zaman zaman polis telsizlerinde, polislerin "kumarbaz ve sarhoş" diye çağırdıkları, polisliği sırasında yargısız infazlarla ünlü, Gazi Katliamı'nın ve Gündem dinamitlenmesinin İstanbul Polis Şefi, raporlara göre, emir aldığı için, katilleri serbest bırakmaktan sanık[10] ve asıl önemlisi, devlet bakanlarını zimmetine toplamakla ünlü emir-eri Cavit'in koruma müdürü, öte yandan polis müdürlüğü zamanında oğlunu Amerikalar'da okutacak kadar varlıklı, emir-eri Cavit'in natava'sının[11], Etibank'ı karısı Cavit'e peşkeş çektiği için Uluç Gürkan ile birlikte gülü, Necdet Menzir'i içinde barındıran bir parti ve liderinden restorasyon sürecinde fazla umutlu olmak zor görünmemektedir. Cindoruk ile ilgili subjektif gerçeklik budur.

Yılmaz'a gelince, Enis Berberoğlu'nun düştüğü bir not son derece önemli ve tarihseldir; Berberoğlu, "çete rapordan hiç korkmadı" türünden anlamlı bir başlıkla yayınladığı fıkrasında, Kutlu Rapor'dan sonra, başbakan Yılmaz'ın, katil Çatlı ve tayfası için kullandığı, "devlet tarafından kullanılıp bir kenara atılmış, saatli bomba gibi olmuş" lafına dikkati çekiyor ve bu lafı, "Çatlı ve tayfasının, Bahçelievler'de Tip'li genç arkadaşlarımızı, hocalarımızı ve aydınla-

Cindoruk, restorasyon troykasının en zayıf halkasıdır emireri Cavit Çağlar ile birlikte, Necdet Menzir'in ortak patronudur.

rımızı, katlettikleri sırada, zamanın Başbakan'ı Demirel'in "bana sağcılar suç işliyor dedirtemezsiniz" ünlü lafıyla aynı ölçüye vurarak, "Avcılar'da basılan yurt, gelecek seçimde Mhp oylarını kaptırmamak için Çatlı'yı kollayan üslupta genç bir başbakan..." saptamasını yapıyor.(12) Berberoğlu'nun bu saptamasının, ileride, günümüzü inceleyen tarihçilerin işini kolaylaştırabileceğini sanıyorum. Böyle bir Yılmaz'dan ne beklenebilir?

Ancak bu kadar değil; katliam kentlerinin polis şefi Necdet Menzir'den başka, Göktepe cinayeti'nin İstanbul polis şefi, önce cinayeti saklamaktan sanık, mafya cenazelerinin cüretkar gülü, Orhan Taşanlar, faşist Albay Türkeş'in cenazesine giderek, "başbuğum, her şeyi senden öğrendim" diyen, sadece bu söz bir kamu görevlisinin tardına yeterlidir, işkencecilikten tescilli Kemal Yazıcıoğlu, görevdedir. Rapor'da adı tüyler ürpertici cinayetlerle birlikte geçen Mehmet Eymür ve Korkut Eken de hâlâ açığa alınmamış kamu görevlileridir. Bu nedenle, Yılmaz Hükümeti'nin subjektif olarak restorasyon sürecini ilerleteceğine inananları, İsmet Paşa'nın üne kavuşturduğu "Hadi Canım Sende!" sözüyle uyarmak durumundayız.

Bu analizi sürdüreceğim, ancak, bu sırada, dünya objektivitesi ile ilgili kısa özet notumu buraya almak istiyorum. Bir: Vahşi kapitalizmin, diğer adı globalizasyonun, cümbüşlü camekanı Asya, çöküyor. Asya "kaplanları" telef oluyor; çöküntü var. İki: Amerika, kokuyor. Üç: Fransa sallanıyor. Bir avuç işsiz, sosyalistlerin zaferini silmek üzeredir ve Jospir Hükümeti'ni sallamaktadır. Dört: Türkiye, korkuyor. Türkiye yönetenleri ve mülk sahipleri, her şeyden ve bu arada restorasyondan pek çok korkmaktadır. Hepsini beraber aldığımızda, "çöküntü", "kokuşma", "sarsılma" ve "korku", iç ve dış yakın dünyamızı anlatan sözcükler oluyorlar.

Yalnız buraya kadar hep subjektivite'den söz ediyorum; restorasyon sürecinin bir de objektif zorunluluğu var. Bunu fazla zaman almadan, bir benzetme ile anlatabilirim; benim kitaplarımda, Sultan Abdülhamit büyük bir reformatördür. Buna karşılık, yurttaşlık bilgilerinde ve özellikle kemalist historografyaya göre ise bir gericidir; peki, bunlardan hangisi doğrudur? Bu tarihin ikili yazımını, tümüyle, bir subjektivite-objektivite ikilemine indirecek değilim, aramızda bakış ve yöntem farkları da vardır. Yalnız, kemalistler, bir kişi olarak Sultan Hamid'e bakıyorlar; bakışları Hamid'in subjektivitesinedir. Bu subjektivitenin, bir modernizasyona yatkın olmadığını ve belki bu sözcüğü kullanmamakla birlikte, moderniteden korktuğunu anlatmak istiyorlar. Ben ise objektif gerçeklere bakıyorum; Hamid, imparatorluğun çöktüğünü görüyor, moderniteden korktuğu kadar, bundan da korkuyor ve bu yüzden "zoraki reformatör" oluyor. Bugün de "zoraki restoratör" troykası ile karşı karşıyayız.

Bu aradan sonra restorasyon troykasının üçüncü aktörü Ecevit'in bir restoratör olarak çözümlemesine sıra gelmiş oluyor; Ecevit'in, pençesine düştüğü büyük bir aydın düşmanlığı ve Kürt Davası'nın artık zorlayan ve yaklaşan çözümüne karşı akıl dışı inadı bir yana, bu konuda, mümkün olan iyi niyet ve siyasal basiret ile hareket ettiğini görüyoruz. Ancak gördüğümüz bir başka nokta da, analitik çerçevede bu ayrımı yapabilmekle birlikte, politik süreçte böyle bir ayrımın, kendi adımını bozan bir nitelik taşıdığıdır. Daha açıkça, aydın düşmanlığı ve Kürt Davası'nda iyi niyetle çözüm aramayı reddeden her yaklaşımın, eninde-sonunda restorasyon sürecini de sabote edeceğinden kuşku duymamak gerektiğini ileri sürüyoruz. Bülent Bey'in buradaki açmazını görmesini ve politik kariyerini olumlu olarak tamamlamak istiyorsa, aydın kininden vazgeçmesini ve Kürt Davası'nda Kürt halkımızın ve temsilcilerinin, ülkemizin ortak mutluluğu için gerekli bütün içtenliği gösterdiklerini görmesini tavsiye ediyoruz.

Ecevit'in, büyük bir aydın düşmanlığı ve Kürt Davası'nın artık zorlayan ve yaklaşan çözümüne karşı akıldışı inadı bir yana, restorasyon konusunda, mümkün olan iyiniyet ve siyasal basiret ile hareket ediyor.

Artık ülkemizde, kanla ve acıyla da olsa, Kürt Gerçekliği kabul görmüştür.

Şimdi iş bu kabulü kabul etmektir.

Ülkemizde deneyimli politikacılara düşen açık kapıları zorlamak değildir.

Kürt Davası'nda kapı açılmıştır ve buradan geçmemiz gerekmektedir.

Buna ek olarak, Bülent Ecevit'in, restorasyon sürecinde etkinliğini azaltacak bir mekanizmanın daha

ortaya çıktığını görüyoruz. Bu, Ecevit'in Irak Krizi ve İncirlik Hava Üssü'nün kullanımı ile ilgili tutumudur. Basına yansıyan bilgilerden çıkarabildiğimiz sonuca göre, Ecevit burada da onurlu ve bölge barışına uygun bir tutum içindedir; hem Amerika'nın Irak'a yönelik muhtemel saldırısını reddetmekte ve hem de İncirlik Üssü'nün, Türk Hükümeti'nin onayı alınmadan da kullanılabileceğini, pek anlaşılır bir biçemle, ima etmektedir. Bunlar, bize kin duyan ve her türlü çözümü reddeden bir politikacıdan gelse de, sevindiricidir ve övülmeye değer adımlardır.

Ancak yine basın haberlerinden anladığımıza göre, Ecevit'in bu tutumu ve Yılmaz'ın Amerika önünde teslimiyetçi tutumu, böylece Ankara vis-a-vis Washington ilişkisinde, Yılmaz, Demirel-Çiller-Yılmaz Paktı'na intikal etmiş olmaktadır, Ecevit ile generallerin arasını soğutmuştur; bu da restorasyon süreci açısından önemlidir. Çünkü, Cindoruk-Yılmaz-Ecevit Troykası, bir yanıyla meclisteki güven oyuna, ancak diğer yandan da, generallerin desteğine dayanmaktadır; Yılmaz'ın, Kutlu Raporu, televizyonda açıklamayı, bir Milli Güvenlik Kurulu akşamına denk getirmesi, bu dayanmanın sayısız göstergelerinden birisidir. Ordu'nun desteği olmadan bu alanda önemli adımlar atılabileceğini düşünmek zordur.

Burada, bu incelemeyi bitirirken, bu desteğin niteliği üzerinde kısa bir tartışma kaçınılmaz olmaktadır. Bir kez, bir restorasyon süreci içinde en önemli iki bakanlık Adalet ve İçişleri'dir; bunlardan Adalet Bakanı Mahmut Sungurlu'nun bir faşist olduğu herkesin malumudur. Yakın zamanda bir de gençliğinde, milli türk talebe birliği içinde çalışmış olduğunu öğrenmiş oluyoruz; bu da, öğrenciliğinde ya bir polis ya da polis işbirlikçisi olduğu anlamındadır. İçişleri Bakanlığı'na getirilen gayri meşhur şöhret Başesgicioğlu'nun da, faşist olması ihtimali belirmiştir; "Edirne Katliamı" alanındaki bütün davranışları çok büyük kuşkular davet etmektedir ve düğümü çözmekten çok delilleri yoketme eğilimi sergilediği kesindir. Yılmaz Hükümeti'nden bazı bakanların açıklamaları da, Esgicioğlu'nun bir bakan koltuğuna oturmaya layık olmadığını gösteriyor; ama oturtulmuştur. Bu iki faşist üzerinde dikkatler toplanmıştır ve toplanmasını teşvik etmek durumundayız.

Sungurlu'nun Adalet ve Esgicioğlu'nun İçişleri Bakanı oldukları bir hükümetten, isteyerek, katil şebekelerini çözeceğini beklemek, hayaldir. Ancak burada yapmak istediğim çözümleme açısından bu o kadar önemli olmayabilir; daha önemlisi, Sungurlu'nun faşist kişiliğinin herkesçe malum olmasının yanında, Esgicioğlu'nun bu özelliğinin de, bu önemli koltuğa itilmeden önce, bizce bilinmemesine karşın, görevlendirenler tarafından bilindiğinde kuşku olmamasıdır. Bu da pek önemli olmayabilir; benim çözümlemem için, en önemli olan nokta, yakın siyasal tarihimizde, bu iki bakanlığa, Ordu'nun onaylamadığı kimselerin pek tayin edilmedikleridir. Dolayısıyla, bu iki gerici ve faşistin bu bakanlıklara atanmasının Ordu'nun tasvibi ile gerçekleştiğini düşünmek zorunluluğu altındayız. Doğruysa, ürkütücü bir durumla karşı karşıya geliyoruz.

Raporumuz'u bu çerçevede bitirebiliriz; ancak, uğur Şevkat, Ordu'nun içinden doğrudan ve çok zaman doğru çıkan haberler almaktadır. Alıp da yayınladığı haberlerden birisi, Ordu'nun, Refah'ın ve Madam'ın bazı çıkışlarını, Komuta Kademesi'ni bölmeye yönelik saydığıdır; önemli bir haberdir. Peki mümkün müdür? Refah ve Madam, komuta kademesini, hangi eksende bölmeyi amaçlamaktadırlar; bölmenin bir tarfında Çevik Paşa'nın bulunduğu ve Hoca ile Bacı'nın Çevik Paşa'yı hedef aldıkları açıklanmıştır. Peki, bu gerici paktın, yakın gördükleri kimdir; General Hüseyin Kıvrıkoğlu mudur?

Ben Hüseyin Paşa'nın, Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na getirildiği sırada, Ankara'ya gitmeden, İstanbul'un yeni polis şefi Hasan'ı kutlamaya gitmesini çok yadırgadığımı ve bunun TC Devleti protokollerine ters düştüğünü, zamanında, not düşmüş bulunuyorum, hatırlatıyorum. Kıbrıs'ta bir tatbikatta, bir serseri kurşunun, garip zigzaglar çizerek ve bilimsel menzilini çok aşarak, Hüseyin Paşa'nın hemen dibindeki bir Albay'ımızı katletmesini ise pek çok yorumcumuz garip karşıladılar ve not ettiler.

Not edilmesi gereken bir başka gelişme de, Yılmaz Hükümeti'nin ilk zamanlarında, bir grup subayın, Hükümet'e giderek uyarıda bulunduğu ve bu arada Faşist Sungurlu'yu irticai faaliyetleri kolladığı için hedef aldığı haberidir; güçlü bir biçimde yalanlanmayan bu haber doğruysa, bunları, orta rütbede komutanlar saymak durumundayız. Ne kadar doğru bilemeyiz, ancak çok yakın zamanda, Uğur Şevkat, Batı Çalışma Grubu'nun çalışmalarını sürdürdüğünü ve Hükümet'in değişmesine rağmen irtica'ı birinci derecede tehlike saydıklarını haber etmiştir.

İşte tam bu sırada, Şevkat'ın, Ordu Üst Komutası'nın Hacı ile Bacı'nın bir nifak peşinde olduklarını ve Ordu içinde hükümete güven duymayan çalış-

ma gruplarının varlığını haber verdiği bir zamanda, Ordu içinde Doğan Avcıoğlu eğilimin güç kazandığı yollu değerlendirmeler, üzerinde ciddiyetle durmayı gerektirmektedir. Kemalizmin bu aşkın düşünürü, Doğan Avcıoğlu, kendisini hep marksist görmekle birlikte radikal kemalist bir düzlemde ve Kürt halkına derin bir saygı duymasına karşın, bu konuda engelleri aşmayı göze almayan bir programla, 1970 sonunda, iktidarı almaya yönelmiştir; Rusya'nın desteğine sahiptir ve Amerika'nın ve Amerikancıların baskın çıkmasıyla yenilmiştir. Avcıoğlu'nun iktidara başarısız yürüyüşünde, bu ekipte olan, zamanın Kocaeli komutanı, 15-16 Haziran Ayaklanması'nın Kocaeli'nde kansız gelişmesine katkıda bulunmuştur, Celil Gürkan Paşa, yakın zamanda, Eşref Bitlis Paşa'nın da, o zaman binbaşı rütbesinde ve bir kurye olarak, işin içinde olduğunu açıklamıştır.

Benim de ekleyeceklerim var: Benim kuşağım, tarihimizin umut dolu 28 Nisan ve 29 Nisan Öğrenci Ayaklanmaları'nın gençleridir; ben en önemli öğrenci yükselişimizin liderlerinden birisiyim ve bu, benim büyük onurumdur. Ancak biz, bu büyük yükselişte, Harp Okulu Öğrencileri ile birlikteydik; Harp Okulu Öğrencileri'nin pek ünlü cadde yürüyüşü vardır. Tarih denk düşmektedir; başta Çevik Paşa, bugünkü komutanların bir bölümünün yaşları ve sınıfları, bu yürüyüşlere uygun gelmektedir.

Bu tarihsel denk düşüşleri abartmamak için fazla üzerinde durmak istemiyorum. Ancak ilericiliğin de gericiliğin de toplumumuzda ve her ocakta bir tarihinin olduğunu hatırlatmakla yetiniyorum; bu hatırlaktma içinde, evrenist canilerin, eylülist cunta sonrası, 1978 Harp Okulu sınıfını toptan tasviye ettiklerini ve bir bölümü artık üstteğmen pek çok subayı müthiş işkencelerden geçirdiklerinin yeri var. İşkenceden geçirilenlerin bir bölümü yakınımız olmuştur.

Restorasyon sürecinde bütün kurumlardaki buzlar kırılmaktadır.

Bu restorasyon süreci, şu anda, ülkemizde, bütün doğruların ölçüsünün ve bütün güzelliklerin tanımının solda olduğunu, bir kez daha ortaya çıkarmıştır.

"Biz" aydınlar, "biz" solcular, "biz" devrimciler, doğruların anahtarını ve güzelliklerin tılsımını yeniden elimize almış bulunuyoruz.

Raporumuz'un özü budur.

Ülkemizde korkunun kaynağında da bu yatmaktadır■

NOTLAR

1- Aktüel, 25 Aralık 1996, s. 48

2- İbid., s. 48

3- Le "Monicagate" illustre les boulversments de la societe amiricaine, Le Monde, 31 Ocak 1998, s.2

4- Ferit Develioğlu, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat, s. 543

5- Ne yazık, yemenicilik ve özellikle kırmızı yemeni yapımı bitiyor. Ülkemizde kırmızı yemenilerin en güzeli Antakya'da yapılırdı, hepsi kapandılar. Şimdi sadece, Gaziantep'te bir-iki kırmızı yemeni ustası var.

6- Daily News, 17 Ekim 1997, s. A5

7- Hepileri, Ekim '97, Sayı: 7, s 6-7

8- Ünal Erkan'ın durumu tartışmalıdır. Ohal şefi olduğu sırada, hizbullah ile işbirliği yapmıştır; ancak şimdi erbakan şeriatçıları ile işbirliğinde sorun yaratmaktadır.

9- Halk yolunda yürümek zordur; sonradan "Kürt" Gazetesi adını alan ve ben bu adı hiçbir zaman haklı bulmadım ve bulmuyorum, gazetelerde, Ragıplar'ın birisi tarafından, Ragıp Zarakolu veya Ragıp Duran, Çiller'e "Madam" dediğim için çok azarlandığım, "hırçın" sayıldığım, artık herkesin malumudur. Arada bir Kemal Paşa'ya ağır sözler ile gizlemesine karşın, Yaşar Kaya, Kürt legal hareketinin en sağ kanallarından birisidir ve ben, Ragıplar'ın hep, bu sağ kanalın uyarısı ile hareket ettiğini düşünüyorum. Madam'ın modern olduğunu, çözüm için masaya oturacaklarını vesaire vesaire yazarak bana olan kinlerini açıklıyorlardı.

Onlara göre ben hep barışı engelliyordum ve Madam'ı afişe etmek suçunu işleyerek barışın önünü kesiyordum Şimdi gelinen nokta bellidir, ben Madam'ı afişe etmeyi sürdürüyorum ve Ragıplar da, Kürt mahallesinde cenaze levazamatı dükkanı işleterek hayatlarını sürdürmektedir. İyi kazandıkları rivayet ediliyor.

10- Hüsamettin Cindoruk, sık sık "hukukçu" kimliğini ön plana çıkarıyor; ancak, memur düzenlemesinin birinci ilkesi, "amirin kanunsuz emrinin maduru sorumluluktan kurtarmayacağı" ilkesidir. Hıçbir hukuk düzeninde, Hınzır'ın, "Ağar emretti, amirimdir, uydum" demesi mümkün değildir. Memur, amirinin kanunsuz emri karşısında, önce "yazılı emir" istemek, yazılı emre direnmek ve eğer emri kanunsuz buluyorsa, görevden çekilmek durumundadır. Dolayısıyla, emireri ve banka zımmetlisi Cavit Çağlar ile Hüsamettin Cindoruk'un ortak bakanları, Hınzır'ı kimse sorumluluktan kurtaramaz; Cindoruk, öğrenmelidir.

11- Bu ntv üzerindeki çalışmalarım sürüyor, yazımı sıradadır. Bu Amerikan sesindeki, Çolakoğlu ve Yetkin türünden dönekleri çok fazla bekletmeyeceğim; şimdilik yeri geldiği için değiniyorum.

12- Enis Berberoğlu, Çete Rapordan Hiç Korkmadı, Hürriyet, 27 Ocak 1998, s. 17

YARGISIZ ÖLDÜRMEK ÖZGÜRLÜĞÜ SONSUZ ŞİMDİ YARGILI ÖLDÜRMEYİ YASAKLIYORUZ

✓Artık Türkiye'de yargısız öldürmek serbesttir.

✓ Şimdi sekizinci maddeyi kaldırmak bir faşist dönme konspirasyonudur. Avrupa Birliği'ne doğru ikiyüzlü bir düzenlemedir. Avrupa Birliği, yasalarında ölüm cezası olanları, kabul etmemektedir.

✓ İki yüzlü bir dünyada önemli olan yargılı öldürmeleri kaldırmaktır. Dünyamız, yargısız öldürmelerin serbest olduğu bir orman'dır.

Acaba biz Türkler'in yönetimine mi, yoksa, devr-i süleyman'a mı, ikiyüzlü yönetim adını vermeliyiz? Soru yerindedir. İkiyüzlü olmayan neyimiz var?

Artık resmi başbakanlık müfettiş raporları bile gizlemiyor; müfettiş raporları, ülkemizde, birimizin yaşamının, bugün itirafçı olarak saf değiştirmiş bir gerillanın kaprisine bağlı olduğunu tespit ediyor. Ülkemizde, bunların tespit edildiği haftada bile, Adana'da bir evde, iki genç gazetecimiz yok ediliyor ve bir üçüncüsü birlikte öldürülüyor.

"Çatışma" diyorlar? Bu ne biçim çatışmadır, bir taraftan üç ölü var ve diğer taraftan kimsenin burnu bile kanamıyor. Varsayılsın, bunlar, gazeteci değil, solcu gerillalar; polislerin burnu kanamadan öldürebildiklerine göre, neden yakalanmıyor ve yargının önüne çıkarılmıyor? Baykal ve Cindoruk hukuk okudular ve bunun cevabını verebilirler mi? Artık cevap aramayan bir kafaları olduğu kesindir.

Ülkemizde yargısız öldürmek serbesttir.

Artık ülkemizde yargılı öldürmenin kaldırılacağını ilan etmek iki-

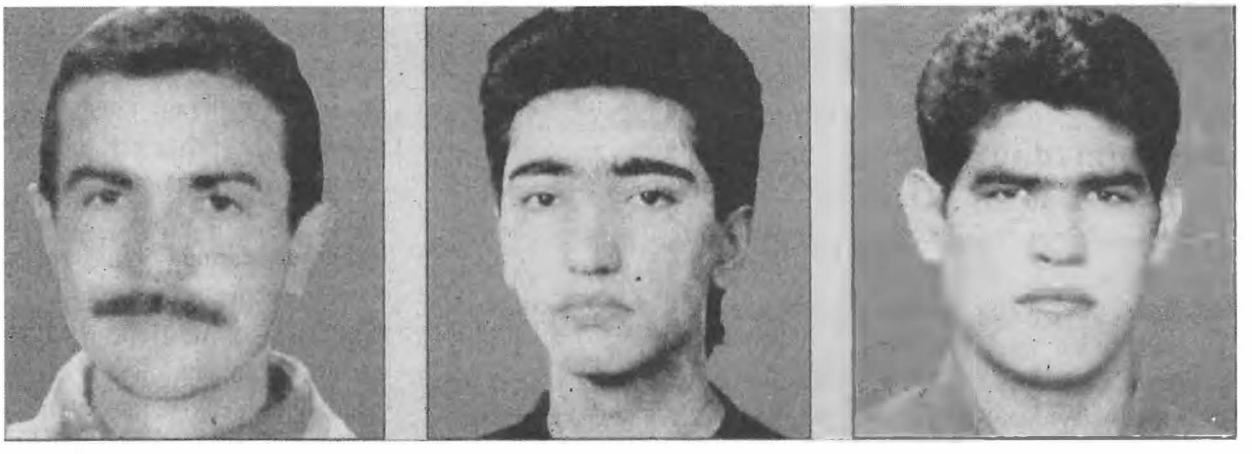

Besat Ayyıldız, Bülent Dil ve Mehmet Topaloğlu ve Fatih'te "çatışmada" öldürüldükleri söylenen iki yurtsever genç iktidarın yargısız öldürmekararının şimdilik son isimlere oldular.

yüzlülüktür. Ülkemizde asıl ölüm, yargısızdır.

Ülkemizde asıl iş yargısız öldürmeyi öldürmektir.

HER YERDE YAHUDİ VAR

Ülkemizde bir yahudi modası var. Rivayete göre, emir subayları, telefona şöyle cevap veriyorlarmış; "komutan mı, Telaviv'e gitti" her an bir komutanı, bir yüksek rütbeli kamu görevlisini İsrail'e gönderiyoruz. Bazan emir subayları, "hayır, geldi ve bu hafta hemen tekrar gitti" diyorlarmış; galiba Türk yöneticileri bir de ölçüyü, eskilerin sözcüğü ile, vezin'i bilmiyorlar. Artık ülkemizde, yahudi olmak modadır. Dışişleri Bakanı, Samuel Soliman'dır. İsmail, Samuel demektir ve Türkçe olmayan ve Türkiye'ye İran'dan gelen "Cem" ise, Soliman'ın Farsçası'dır. Başbakan Amerika'ya giderken, Meclis'in yahudi milletvekili Kamhi'yi yanına almayı ihmal etmiyor.

Susurluk Raporu'nda adı geçen ve adı, Mossad ile birlikte anılan silah taciri Ertaç Tinar'ın da yahudi olması büyük ihtimaldir. Dönme yahudiler, ülkemizde, belki de dönmediklerini, soyadlarının sonuna garip bir -er, -ar veya -men ya da -man eki alarak, gizliyorlar veya birbirine açıklıyorlar. Ceza Profesörü Sahir Erman'ın bunlardan olması mümkündür.

BİZ SADECE DİLLENDİRİYORUZ

Bizim işimiz açığa çıkarmaktır. Biz sadece, Cem Özer, Cem Vakko, İsmail Cem gibi kökü hristiyan ve çok zaman yahudi olan ailelerin bu "cem" ismiyle kendilerini kendilerine belli etmelerini gösteriyoruz. Halil Bezmen ile Sahir Erman soyadlarına dikkati çekiyoruz. Sahir Erman, son otuz yıllık tarihimizin en büyük özgürlük düşmanlarından birisidir. Ceza hukuku profesörü olarak gedikli bilirkişi olmuş ve pek çok aydınımızın mahkumiyetini sağlamıştır.

Şimdi dünya yahudiliğinin ülkemizin aydınlığına savaş açtığı açıklıkla ortaya çıkmıştır. Sahir Erman da bu savaşın acımasız mersenerlerinden birisidir.

TENCERE YUVARLANMIŞ

Fikir Klubü, Sosyalist Fikir Klubü, Sosyalist Fikir Klupleri Federasyonu, Dev-Genç öğrencisinde, Türkiye üniversite gençliğinin ilerici ve kütlesel örgütü, Türkiye Milli Talebe Federasyonu olmuştur. Yekta Güngör Özden, Nurettin Sözen, Profesör Esen Onat, Profesör Yalçın Küçük, zaman zaman Federasyon'a yöneticilik yaptılar. Devletin, buna karşı gerici örgütü, Milli Türk Talebe Birliği olmuştur; federasyoncular a ve gerçeğe göre, milli talebe birliği'nin yöneticilerinin çoğu polistir ya da muhbirdir. Bu bir yasadır. 12 Mart ve 12 Eylül, gençlikte bu polis örgütü milli türk talebe birliği'ne dayanmıştır. Yöneticileri sonraları hep polis şefi, vali veya idarede muhbir olarak çıkmışlardır ve faşist siyasi hareketlerde boy göstermişlerdir. Erbakan'ın kültür bakanı İsmail Kahraman'ın milli talebe birliği'nden olduğunu öğreniyoruz. Bu, öğrenciliğinde polis olduğu anlamındadır. Şimdi Adalet Bakanı faşist avukat Mahmut Sungurlu'nun da milli talebe birliğinden olduğu basında yazılmıştır. Bu öğrenciliğinde ya polis işbirlikçisi ya da polis olduğu anlamındadır. Hem faşist ve hem polistir.

Ceza yasasında düzenlemeler ile ilgili komisyonun başkanının özgürlük düşmanı ve yahudi dönmesi profesör Sahir Erman ve Adalet Bakanı'nın da polis işbirlikçisi faşist bir avukat olması, tencere ile kapağı ilişkisindedir. Bu tasarıdan ileriye bir adım bekleyenlere şaşmak gerekmektedir.

Sahir Erman, 141-142 hastasıdır. Varsa karısının avucunun çizgilerini bile 141-142 olarak okumaktadır. Artık hastadır ve 141-142 görmezse, sinirleri bozulmaktadır. Bu yüzden, yeni ceza tasarısı, 142. maddeyi daha kötü bir biçimde yeniden inşa etmektedir. Bakanın açıklamasına göre yeni tasarı, "kamu düzenini bozma ihtimalini ortaya çıkacak surette düşmanlığa veya kin beslemeye mevcut kinleri sürdürmeye alenen tahrik eden kimseye 1 yıldan 5 yıla kadar hapis cezası verilir" maddesini inşa etmektedir; bunun Amerika'dan alındığını iddia ediyorlar. Çevirinin bozuk olması ve maddenin anlaşılmasının güçlüğü ayrıdır; aslında bu tür maddelerin anlaşılmaz olması esastır. Artık ülkemizde "ihtimal" üzerine de insanlarımız beş yıl hapis yatacaktır.

HADİ CANIM SİZDE...

Bunlar sekizinci maddeyi kaldıracaklarmış? Bunlar 142'yi kaldırdılar, daha müphem sekizinci maddeyi koydular. 141 yerine zaten 168 ve 169 vardı. Şimdi sekizi kaldıracaklarmış ve daha anlaşılmazını ve daha ağırını getiriyorlar.

Bu, bir faşist-dönme konspirasyonudur.

Avrupa Birliği'ne doğru ikiyüzlü bir düzenlemedir. Çünkü Avrupa Birliği, yasalarında ölüm cezası olanları, kabul etmemektedir.

Peki yargısız öldürmeler? İki yüzlü bir dünyada önemli olan yargılı öldürmeleri kaldırmaktır.

Dünyamız, yargısız öldürmelerin serbest olduğu bir orman'dır ■

CHP

DENİSE BAY-CALL'UN KIRK YÜZÜ

✓ Bay-Call'lu Chp, Kutlu Savaş'ın raporunu kemirmek için kampanya başlatmıştır. Doğrudur; çünkü rapor kendi mantığında işlerse, devlet aygıtındaki amerikancı kadroların en azından bir bölümü tasfiye edilecektir.

✓ Chp, yönetimi ikiyüzlü ve kırk ayaklıdır. Bu yüzler değiştirilmedikçe bu ayaklar kırılmadıkça, chp, chp olamaz; dürüst chp'liler artık bunu kavramalıdır.

Denise Bay-Call yönetiminde Chp iki yüzlüdür.

Denise Bay-Call Chp'si kırk ayaklıdır.

Bir: Bay-Call, 18 Ocak tarihinde, Trt'de, Kurtul Altuğ'un programında, "Refah sorunu, mahkemeye gitmeden de çözülebilirdi, biz, bu yüzden erken seçim önerdik" diyordu. Doğrudur. Chp, bu hükümetin kurulmasını da istemiyordu, kurulursa, erken seçim diye ayaklarını yere vuruyordu. Doğrudur. Çok doğrudur, çünkü, bu Washington'un savıdır. Çünkü, Washington artık şeriatçıların koruyucusudur ve bir seçimle Refah'ı kurtarabileceğini hesaplıyordu. Bay-Call'un ağzı, Washington'un planlarıdır.

İki: Böyledir, ama, Chp'nin yöneticisi Atilla Sav, Refah'ı kapatılmış sayarak, bayram ziyaretine gitmemektedir. Atilla Sav, Mart darbesi bakanıdır, masondur, bankaların grev kırıcısı avukatıdır. Bay-Call, kendisini, Hatay'dan mebus tayin etmiştir.

Üç: Meclis'in Chp'li başkanı Hikmet Çetin ise, Refah'ı açık saymaktadır. Hikmet Çetin'de, titçi Özcan Holding'in yöneticisidir. Türkçe sözlüğünde "hayır" yoktur. Kürtçe "hayır" demesini bilmektedir.

Dört: Bay-Call'lu Chp, Kutlu Savaş'ın raporunu kemirmek için kampanya başlatmıştır.

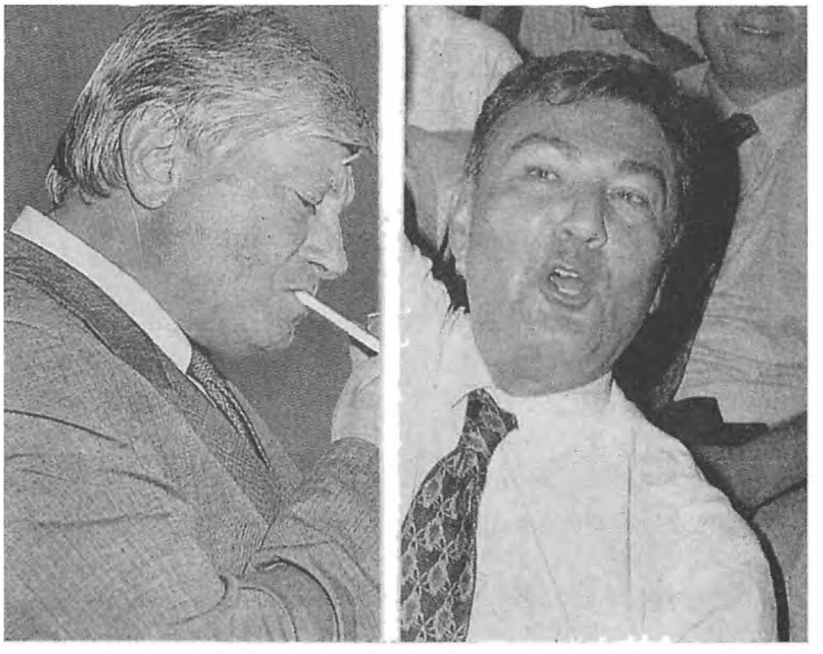

Bay-Call'un Chp'sinin rapor karşıtı sözcülerinden birisi olan Onur Kumbaracıbaşı, Chp'ye Veziroğlu Holding boyutunu getirenlerdendir.

'92-96 cinayet hükümetlerinin başbakan yardımcıları İnönü, Çetin, Karayalçın ve Bay-Call'dur.

Doğrudur; çünkü rapor kendi mantığında işlerse, devlet aygıtındaki amerikancı kadroların en azından bir bölümü tasfiye edilecektir. Doğrudur, Rapor, bu pislikleri '92-96 dönemine bağlamaktadır.

Bu dönemin başbakanları Demirel ve Çiller, Shp-Chp olmasa, hükümet edebilirler miydi? Shp-Chp, Demirel ve Çiller'i başbakan ve devlet başkanı yapmasa, bu kadar insan öldürülebilir miydi? Bu cinayet hükümetlerinin başbakan yardımcıları, İnönü, Çetin, Karayalçın, Bay-Call değil miydi?

Bu cinayetler işlenirken, Ağar polis şefi iken, İnönü-Çetin-Karayalçın-Bay-Call mafyası uyuyor muydu? Uyumak için mi başbakan yardımcısı oldular? Yoksa aptallıklarını mı ilan ediyorlar? Bu taktirde Mazhar Osman'dan rapor almaları gerekmektedir.

Beş: Chp, bu raporu yok etmeye mahkumdur. Aksi halde kendisi mahkum olacaktır.

Altı: Chp'nin Raporu karşı sözcülerinden birisi Prof. Dr. Onur Kumbaracıbaşı'dır. Chp, Bayındır ve Çarmıklı Holdingler'in siyasal örgütüdür ve Kumbaracıbaşı, buna Veziroğlu Holding boyutunu getirmektedir. Bu nedenle, Ali Haydar Veziroğlu'nun en çok ihale aldığı Kocaeli'nden mebus tayin edilmiştir.

Gazi Üniversitesi'nde profesörler ve bu arada Profesör Ahmet Beyarslan, Kumbaracıbaşı'nın doktorası olmadığı iddiasındadır. Adının başındaki "Dr" sıfatının yakışıksız olduğunu ileri sürmektedir. Kumbaracıbaşı, rapordan önce, kendi doktorası için bir rapor almalıdır.

Ayrıca birde Mhp Başkanı Devlet Bahçeli'nin doktorasının hesabının vermek durumundadır. Bahçeli, Beşevleri faşistleştiren asistandır ve Kumbaracıbaşı'nın asistanıdır. Doktora yapamayacak kadar tembel ve cahildir. Doktora verilmesi, Gazi Üniversitesi'nde ortacı ve hatta sağcı profesörlerin bile tepkisini çekmiştir. Faşist Bahçeli'ye, Chp Genel Başkan yardımcısı Kumbaracı doktora hediye etmiştir.

Chp hep ikiyüzlü ve kırk ayaklıdır.

Bayındır-Çarmıklı-Veziroğlu Holdingler'in Partisi ancak bu kadar olabilmektedir.

Yedi: Bir söz de Fikri Sağlar'a gereklidir. Sağlar, diğerlerinden ayrıdır ve şimdi dürüst bir çizgidedir. Ancak Sağlar'ın Kültür Bakanlıkları dönemi yüzkarasıdır.

Eylülist cunta, üniversiteler ile Kültür Bakanlığı'nı mhp'ye vermiştir. Sağlar, bakan olunca, buraya, ulusal lafazan, sevimli geveze, ordinaryüs profesör doktor Laf'ı, diğer adıyla Emre Kongar'ı, müsteşar yapmış ve Kültür Bakanlığı'nda faşistler ile bir arada barış içinde yaşamıştır.

Öyle mi? Şimdi Sağlar'ın hemşehrisi İstemi Talay, iki faşistin yerini oynatınca, başta faşistlerin hamisi Hüsammetin Cindoruk ve sonra faşist bakan Bahçeli çığlığı bastılar. Cindoruk, faşist taşların oynatılmasını, hükümet meselisi yapıyor ve Bahçeli, Yılmaz'ı ziyaret ediyor.

Bunlar, Sağlar'ın koruduğu faşistlerdir. Bunlar sevimli geveze Emre'nin okşadığı faşistlerdir. Kültür Bakanlığı hâlâ faşist yatağıdır.

Fikri Sağlar, iyi çalışıyor. Ancak günahlarını unutturmak için daha çok çalışmalı ve solla daha iyi işbirliği yapmalıdır. Cinayetlerin hepsi, Sağlar'ın bakanlığı zamanındadır. Uyuyor muydu?

Denise Bay-Call, Kürtçe broşür istediği gerekçesiyle partili Diyarbekir Belediye Başkanı'nı, masum bir Kürt konferansına katıldıkları için, partili milletvekillerini ihraç ederken, Sağlar neredeydi? Uyuyor muydu? Bunlar bir de "EKK" yapacaklarmış, "Haydi canım sende!"

Chp, yönetimi ikiyüzlü ve kırk ayaklıdır. Bu yüzler değiştirilmedikçe bu ayaklar kırılmadıkça, chp, chp olamaz; dürüst chp'liler artık bunu kavramalıdır ■

ABD AVRUPA İŞLERİNE AÇIKTAN EL KOYDU

✓ Dünya, Sovyet iktidarı öncesine dönerken, emperyalizmin Pax Americana'nın devamını sağlamak hedefli politikası, Avrupa'yı arkasına takarak sürmektedir.

✓ Amerikan barışının akla ve doğal olarak da tüm yaşama yönelik saldırısına karşı yeni bir mücadele hattını bekliyor.

"Cezayir'de kan durmuyor" tüm haberlerin dilinden dökülen ortak cümle. Bizde terörist medya kâh kendi gündemimize uygun olarak şeriatçıları, kâh Cezayir özel güvenlik örgütü ninjaları sorumlu tutuyor.

Cezayir'deki ile Yugoslavya topraklarının aynı zamanda karışması Avrupa'nın geldiği basamağa ilk adımın atıldığının da işareti oldu. Sovyet çözülüşünün ardından tüm dünyada başladığı izlenimi veren restorasyon Avrupa'yı ABD'nin çizgisine doğru zorlayan bu iki eş zamanlı olayla ilk ipuçlarını verdi. Avrupa merkezli eski jeopolitik yaklaşımının yerini alan total strateji Balkanlar'da ABD hegamonyasını tesis ederken, AB'nin iki ülkesinde yapılan seçimler, İngiltere ve Fransa'yı soğuk savaş dönemi dostluklarından uzaklaştırdı, Blair özelleştirmeci solculuğu ile demokrat Clinton'a tam bağımlı noktayı temsil ediyor, Fransa ise Jospin yönetimiyle ABD'ye umutsuz bir direnişe geçiyor. Fransa bunun en sıcak karşılığını orta Afrika'dan sonra Cezayir'de akan kanla alıyor. Cezayir'deki şiddetin temeli, Fransa'nın petrol ve doğalgaz kaynaklarından uzaklaştırılarak ABD reçetelerine boyun eğmesini sağlamaktır. İşsizlerin sokakları dolduran eylemleri ve yüksek maliyetli ihraç mallarına pazar bulma sorunu yanında bir de en yakın enerji kaynaklarını da yitirme tehlikesi Fransız burjuvazisinin sıkışacağı noktadır.

Almanya ise İkinci Dünya Savaşı sonrasında yerleştiği Ameri-

Aniden patlayan skandallarla Amerika'nın hızını yavaşlatan Clinton'u Saddam operasyonunu yapmaya yönelik olabileceğini düşündürmektedir.

kan eksenini istese de terkedemez durumda. Almanya'da küçük ama acar bir parti var: Hür Demokrat Parti. Hemen hemen tüm hükümetlerde yer alan ve liberalizmin temsilcisi olan bu parti Amerika'nın sesi olarak bilinmektedir. Kohl'ün kurduğu hükümetin izlediği ekonomik politika tıpkı Alman siyasal tarihinde yeralan Junker tipi burjuva iktidarı kurma geleneğinde olduğu gibi, özelleştirmeci politikaya benzerlerinden sonra başladı.

Şimdi işsizlik ve sosyal hakların geri alınması Almanya'nın gecikmeli de olsa girdiği hattın bedelini kimin ödeyeceğinin de göstergesidir. Bu nokta da Kohl-Kinkel ikilisi Clinton'la dünyanın "yeni düzenine" Avrupa'yı bağlamanın adımlarını atmışlardır.

Dünya, Sovyet iktidarı öncesine dönerken, emperyalizmin Pax Americana'nın devamını sağlamak hedefli politikası, Avrupa'yı arkasına takarak sürmektedir.

PENTAGON'UN SEX DARBESİ

ABD tarihi, başkanlarına yöneltilen suikastlerin açtığı yoldan ilerleyen siyaset tarzının örnekleriyle doludur. 1960'ların dünyasında Kennedy'e ve hemen ardından kardeşine yöneltilen başarılı suikatler, ABD gizli servisleri ve harp sanayiinin başını çektiği Amerikan oligarşisinin saldırgan politikasını ABD'nin temel siyaset belgesi haline getirmiştir. Siyaset belgelerinin her zaman matbu halde kullanılmadığının örneği burada yatıyor.

Kennedyler'e yönelen şiddet, Amerikan savaş makinesinin sosyalizme yönelen en ufak bir yumuşamaya müsade etmeyeceğinin de bir kanıtı olmuştur. Soğuk Savaş'ın ya da Üçüncü Savaş'ın ABD'de başlayan Almanya, Türkiye, İran ve Pakistan üzerinden Japonya'ya uzanan Sovyetler'e karşı tek cephe politikası dünyayı yönetmeye hakkı olan tek gücün ABD emperyalizmi olduğunu bu dönemde kristalize etti. Başkan Kennedy ile Clinton'un yazgıları pratikte aynı olmadı. Görünenin ardındaki ise birinin açıkça öldürülmesine karşılık diğerinin Pentagon tarafından sızdırıldığına kuşku duyulmayan uçkur hikayeleri ile yola getirilmesi olmuştur. Aniden patlayan skandallar Amerikan hızını yavaşlatan Clinton'u Irak operasyonunu yapmaya zorlamak amacına yönelik olabileceğini düşündürmektedir.

Bir başka yöndense Clinton'un skandalları "kir teorisinin"de özellikle ABD halkı üzerinde ne kadar etkili olduğunu gösteriyor. Basın organlarının Amerikan halkından seçerek, öğretim üyeleri, bankacılar, hukukçular, din adamları arasında yaptığı kamuoyu yoklaması ilginç sonuçlara işaret ediyor.

Ortalamanın bir gömlek üzerindeki Amerikalı okumuşlar, Clinton'un yaşam standartlarını, rahatlarını bozmadığı ve Amerika'nın dünya egemenliğini sarmadığı taktirde her haltı karıştırabileceğini, vurdum duymazlıkla ifade edebiliyorlar.

Amerikan ortasınıfı aslında Soğuk Savaş kod adlı transformasyonun çürüyen insanın tüm özelliklerini sergiliyor.

Dünya, Amerikan barışının akla ve doğal olarak da tüm yaşama yönelik saldırısına karşı yeni bir mücadele hattını bekliyor ■

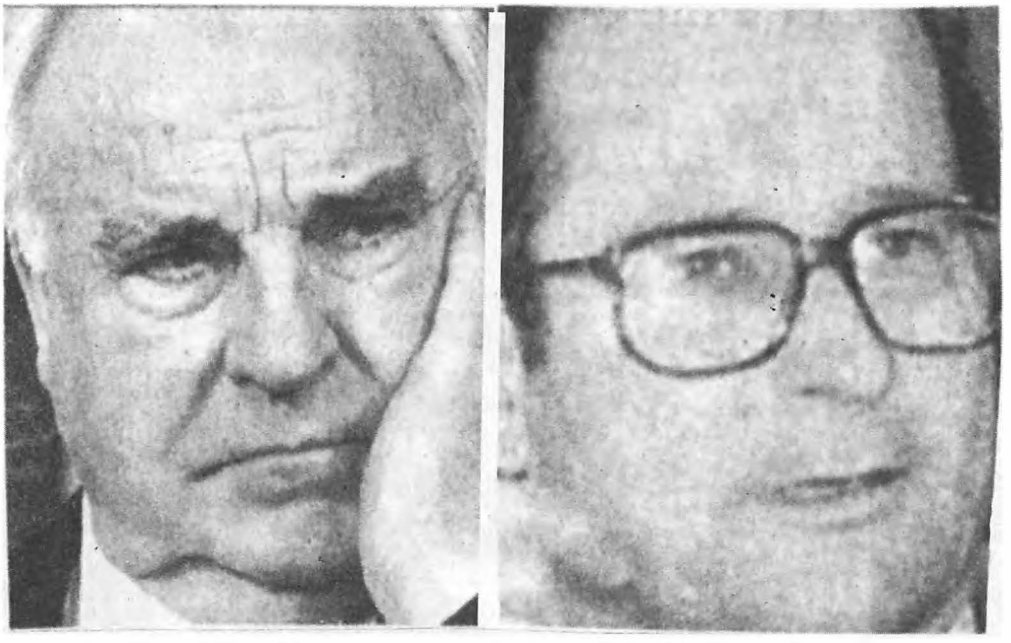

Kohl-Kinkel ikilisi Clinton'la dünyanın yeni düzenine Avrupa'yı bağlamanın adımlarını atmışlardır.

Batı Basını

Kaynakları Kimdir?

Merkez: Washington
Eyalet Merkezi: Londra
Komprador Şehri: Paris

Birinci Dünya Savaşı Günleri'nde Doğu'nun payitahtı İstanbul ve Tahran'da Alman Kayzeri'nin müslüman olduğu rivayeti çok yaygındı. Herkes inandı. Şimdi uçkuru gevşek Clinton müslüman olmasa bile İslam'ın koruyucusudur. Pentagon'da namaz kıldırıyor ve Beyaz Saray'da bayram kutluyor.
İşte batı basını buradadır.
Time'ı gösterdiler. Şimdi Fransa'nın "sol-liberal" Dergisi Le Nouvel Observateur'ü gösteriyoruz. 21 Ocak 1998 sayısında "İslam'ın bukalemunu Necmettin Erbakan" başlığıyla "özel muhabir" Henri Guirchoun'un yazısını yayınladı. Başlığı Erbakan'a karşı ve içi, Erbakan'ı savunuyor.. Yazıda tanık olarak kullanılanlar şunlardır:

ADI	OBSERVATEUR'DA SUNULUŞU	AÇIKLAMAMIZ
1- Taksi Şoförü	İngilizce "Proton, very good, Jetpa, very good" diyor. Henri'yi Yeni Bosna'da Jetpa'ya götürüyor.	Jetpa, Refah'ın yarattığı yeni şeriat holdinglerindendir.
2- Fadıl Akgündüz	Les tigres d'Anotalie, Anadolu kaplanlarından birisi olarak tanıtılıyor. Kürt ve şeriatçı, tüsiadçı, yeni trilyoner.	Fadıl, Malezya'dan "proton" otomobil getirip satıyor. Şimdi Hürriyet'te yazıyor. Hürriyet tam sayfa Jetpa ilanı yayınlıyor.
3- Mehmet Metiner	Kürt orijinli, islamist entellektüel	Med Tv'de Y. Küçük'ü "en büyük kemalist" ilan etti ve savaş açtı.
4- Ruşen Çakır	Siyasi islamın en büyük uzmanlarından birisi	Refah'ı, yabancılara pazarlayarak tanındı.
5- Bülent Tanör	Tanınmış anayasa profesörü	Eski solcu, değerli hukukçu, ancak şimdi Tüsiad'a yakın.

Kaynaklar böyle olunca, yazı da, Refah'ın mahçup bir savunmasını bulmak kaçınılmazdır. Son derece yüzeysel bir yazı ortaya çıkıyor.

Batı uzmanları ve basını şimdi, Kafkas ve İç Asyada'ki zengin müslüman yatakları hırsı ile düşünüyor.

CARTER'IN ESKİ DANIŞMANININ İTİRAFI:

"EVET, CIA RUSLAR'DAN ÖNCE AFGANİSTAN'A GİRMİŞTİ..."

NOUVEL OBSERVATEUR: CIA'nın eski Başkanı Robert Gates, anılarında, Amerikan gizli servislerinin, Sovyet işgalinden altı ay önce Afgan mücahitlerine yardım etmeye başladıklarını yazıyor. O dönemde siz Carter'ın güvenlik danışmanı olarak bu olayda önemli bir rol üstlenmişsiniz. Gates'in iddialarını kabul ediyor musunuz?

ZBIGNIEW BRZEZINSKI: Evet. Resmi tarihe göre CIA'nın mücahitlere yardımı 1980 yılında, yani Sovyet ordusunun Afganistan'ı işgal ettiği 24 Aralık 1979 tarihinden sonra başladı. Ancak şimdiye kadar saklanan gerçek bambaşka.

Carter Sovyet yanlısı Kabil yönetiminin muhaliflerine ilk gizli yardım emrini 3 Temmuz 1979'da imzaladı. Aynı tarihte ben de Başkan'a, bu yardımın Sovyetler'in Afganistan'a askeri bir müdahalede bulunmasına yol açacağını belirten bir yazı yazdım.

– Bu riske rağmen, siz de bu gizli operasyonun taraftarıydınız. Belki de Sovyetler'i Afganistan'la savaşmak için kışkırtmayı mı umuyordunuz?

– Tam anlamıyla değil. Biz Ruslar'ı müdahaleye zorlamadık, ancak onların müdahale olasılıklarını bilinçli olarak güçlendirdik.

– Sovyetler Birliği, Afganistan'a müdahalesini savunmak için, bu ülkeye yapılacak gizli bir Amerikan müdahalesini engellemeyi amaçladığını söylediğinde, kimseyi inandıramamıştı. Oysa, bu iddiada gerçeklik varmış. Bugün hiç pişmanlık duyuyor musunuz?

– Pişmanlık duymak için hiçbir neden yok. Bu gizli operasyon harika bir fikirdi. Amacı, Ruslar'ı Afgan tuzağına düşürmekti.

Neden pişman olacakmışım ki? Sovyetler'in resmen Afgan sınırını geçtikleri gün, Carter'a özetle şunları yazdım: "Şimdi SSCB için bir Vietnam Savaşı yaratma fırsatını yakaladık." Gerçekten de Moskova, Sovyet rejimine ağır gelen bir savaşı hemen hemen on yıl sürdürdü; öyle ki önce moral çöküntüye uğradı, sonunda da Sovyet İmparatorluğu dağıldı.

– Peki, İslamcılığı destekleyerek müstakbel teröristlerin eline silah vermiş olduğunuz için de pişmanlık duymuyor musunuz?

– Dünya tarihi açısından hangisi daha önemli: Taliban mı, Sovyet İmparatorluğu'nun çökmesi mi? Bir avuç gözü dönmüş İslamcı mı, yoksa Orta Avrupa'nın kurtuluşu ve soğuk savaşın sona ermesi mi?

– Bir avuç gözü dönmüş İslamcı diyorsunuz. Ancak İslam köktendinciliğinin bugün dünyayı tehdit ettiği ısrarla söyleniyor.

– Saçmalık. Batı'nın İslamcılık konusunda global bir politika sürdürmesi geritiği söyleniyor. Bu aptalca bir tesbit. Global bir İslamcılık yok ki. İslam'a demagojik ya da duygusal açıdan değil, akılcılıkla bakalım.

Birbuçuk milyar müminiyle İslamiyet dünyanın bir numaralı dini. Şeriatçı Suudi Arabistan'ın, ılımlı Fas'ın, militarist Pakistan'ın, batı yanlısı Mısır'ın, laik Orta Asya'nın ortak noktaları var mı? Hristiyan ülkelerini birleştirenden fazla bir şey yok aralarında.

Sözkonusu çeviri, Le Nouvel Observateur dergisinin 15-21 Ocak 1998 tarihli sayısından alınmıştır.

Usta çizer Ali Ulvi Ersoy aramızdan göçtü öfkeli, inatçı ve diri bir çizgiciydi.

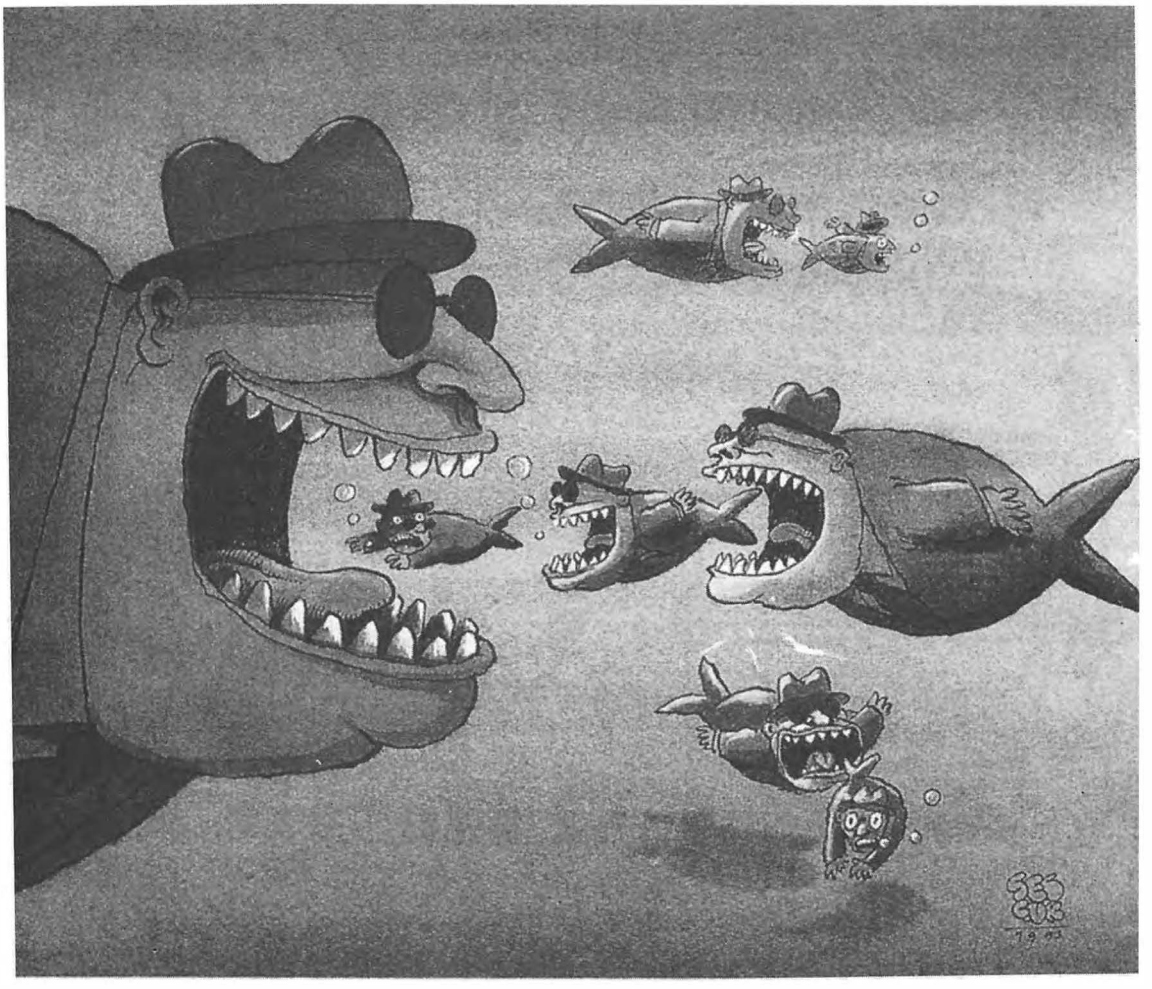

Kahrolsun Ticaret!

Fazıl C. SAYAR

Yeni dünya düzeninin ekonomik yaşama da yansıyan, belki de temelde ekonomik olan, üç belgisi var: Globalleşme, özelleştirme ve liberalizasyon. Her üçü de birbirine bağlı ve birbirinin olmazsa olmazları ama bunlardan özellikle üçüncüsü dış ticaret ilişkilerinde devlet müdahalesinin kaldırılması anlamına geliyor. Devlet müdahalesinin kaldırılması, ilgili sektörlerde özelleştirme demektir.

Devlet müdahalesiz dış ticaret, dış ticaretin alabildiğine artması demektir, globalleşme. Gerçi böyle olmadığını söylemek istemiyorum ama, bu üç belgiden herhangi birine karşı çıkmak üçüne de karşı çıkmayı gerektirir. Yine de bugüne kadar, hiç değilse, "kahrolsun dış ticaret" diye başlayan bir kampanya hatırlamıyorum. İşte, bu kısa notta demek istediğim odur: Kahrolsun dış ticaret!

Dış ticaret nereden çıktı, neden arttı ve neden bugün herkes bir ticaret manyasına tutulmuş bulunuyor? Giriş yerine geçmek üzere kısa bir iktisat kuramı tarihi özeti yapmak ve bu özet içinde, her değişik öğretinin ticaret kavramına yaklaşımlarını belirtmek gerekiyor. Tüm kısa özetler gibi şematizmin tüm mahsurlarını içermesi pahasına ve daha önce değişik nedenlerle yapılmış olmasına karşın sabırla okunacağını umarak böyle bir kısa özet vereceğim.

Yalnız, daha önce parantezler arası bir notum var. İktisat kuramı tarihi denilen öğreti, Batı'nın iktisat kuramına ilişkindir. Bu da, ünlü, Cambridge'li iktisatçı Joan Robinson'un bir başka nedenle çok özlü bir biçimde dile getirdiği gibi "... bir iktisat öğrencisi okuldan mezun olduğunda, bizim ona sermayenin ne olduğunu hiç öğretmediğimizi; ölçülüp ölçülemeyeceği tartışmalarıyla, tarihselliğiyle, endeks sayıları sorunuyla kafasını bulandırıp bu soruyu dile getirme yetisini törpülediğimizi fark etmez..." türünden bir nitelemeye gereksinimi işaret eder. Sermayenin tanımını yapmak demek, iktisadın kendisi demektir ve bu zahmetin yerine, bunun çok daha kolay yolu, onu bir üretim faktörü olarak tanımlayıp bir denkleme yerleştirmek ve onunla oynamaktır. Söz konusu zahmete katlanılsa bile sermayenin tanımlanıp tanımlanamayacağı ya da nasıl tanımlanabileceği ayrı bir konu. Böyle bir şeyi tartışmayı ayrıca yapmayı bile düşünemiyorum. Joan Robinson'u ve sözlerini hatırlatmamın nedeni iktisat kuramı tarihinin tamamıyla ilgili. Ondan ödünç alacağım ifade ile, bir iktisat öğrencisi okuldan mezun olduğunda, iktisat kuramı tarihi olarak kendisine anlatılan şeyin Batı'nın iktisat kuramı tarihi olduğunu fark etmez.

"Eh, başka iktisat kuramı var mı ki?" sorularını bir yana bırakalım. Konu, olup olmadığı değil. Aşağıdaki iktisat kuramı tarihine ilişkin kısa özet, sadece konuyu açmayı kolaylaştırması bakımından yapılmaktadır. Genel-geçer oldukları ya da "doğru"yu dile getirdikleri düşünülmemeli. Kısaca, kuramların üzerlerinde doğdukları toprakları ve zamanı niteledikleri unutulmamalı. Parantezler arası not bu kadar. Kısa iktisat kuramı tarihi özeti ve ticaret konusundaki yaklaşımlar ise şöyle:

FİZYOKRASİDEN MARJİNALİZME TİCARET

Fizyokratlar toprağı tüm verimliliklerin kaynağı olarak algıladı; ticareti ise, bu verimliliği dönüştürmenin ya da gerçekleştirmenin bir aracı olarak algılandı. Ortaçağ'a ait ve onun içinde doğabilecek bir görüş.

Merkantalistler ticareti tamamıyla bir zenginleşme yolu olarak gördüler. "Çok satın, altın biriktirin, az alın paranız sizde kalsın!" Ortaçağ'ın kapanmakta olduğu (yeni dünya altınlarının Avrupa'ya aktarılmakta olduğu) keşifler döneminin doğurabileceği bir görüş. Merkantil devlet, ticaret yoluyla güçlenmiş devlettir.

Adam Smith ve klasikler bu işleri görünmez elin kendisinin belirleyeceğini ileri sürüp bu tür müdahale ya da planlı eylemlere karşı çıktılar. Kısaca, zenginliklerin (artığın) arttığı, değiş-tokuşun da gelir kaynağı olmaya başladığı sanayi devrimine geçiş döneminin görüşü.

Politik iktisat bölüşüme ağırlık verdi ve emeği de bir değer yaratıcısı olarak tanımladı. Üretici faaliyetler arasında ayrım yaptı (tüketim ve yatırım malları) ve artığın gerçekleştirilmesinde "tüketilenin üretildiği ve üretilenin tüketildiği" saptamasıyla ticareti (takas) bu iki temel sektör arasında işleyişin zorunlu bir aracı olarak algıladı.

Neoklasikler (marjinalist), çok kabaca, yeni klasikler, geriye, klasiklere bir dönüşün rafine biçimidir. Görüşlerine inandırıcılık kazandırmak için her şeyin matematikle gösterilmesinin (doğrulanmasının!) uç noktalara itildiği ve gerçekten iktisatla değilde görüntüsüyle (parasal) ilgilenilen bir öğretidir. Ticaretin yüceltilmesi bu nedenle zorunludur. Yüzyılımızın "iktisat"ıdır.

Bütün bunlar Avrupa'yı ilgilendiriyor ve Dünya egemeni İngiltere'dir. İki savaş arasında güç ve bununla birlikte öğreti odağı Amerika'ya kayıyor ve vulgarlaşma uç noktalara itiliyor. Ticaret her şeydir. Bir süre için merkantalist vari bir neden kullanılsa da daha sonra açıkça ve kısaca "ticaret, ticaret içindir" deyip işin içinden çıkılıyor.

ULUSLARARASI ÖRGÜTLER VE AMERİKANCI DÜZEN

İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki Bretton Woods konferansı fiili güç odağının yer değiştirmesine resmiyet kazandırılmasının örgütlenmesi yanında aynı zamanda dünya ticaret ilişkilerinin düzenlenmesini de örgütledi: GATT (General Agreement on Tarrifs and Trade), IMF (International Monetary Fund) ve IBRD (International Bank for Reconstruction and Development, bir başka deyişle, Dünya Bankası) ya onun ürünüdür ya da etkinliklerini orada yapılan anlaşmalara borçludurlar.

BM, her ne kadar 3. Dünya'nın denge aradığı bir form olsa da büyük Batılı güçlerin aidat şantajını kullanarak yönlendirdikleri kurumlar olarak kaldı ve UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development) ve WTO (World Trade Organisation) gibi kuruluşları üretti ve da-

ha öncelikle (GATT, IMF, WBRD)de kan ilişkileri oluşturdu. UNCTAD, ticareti, geliştirme ile birlikte ele aldığı halde WTO tamamıyla ticaretin geliştirilmesi için çalışmak üzere kuruldu.

UNCTAD'ın uzun sayılabilecek bir geçmişi olsa bile WTO, 1990'da Sovyetler Birliği'nin dağılmasını beklemek zorunda kaldı ve ancak 1992'de kuruldu. Kuruluşu, 1988'den itibaren toplanagelen ve Uruguay Round olarak adlandırılan konferansın birincil gündem maddesi olduğu halde, bir yandan daha adil bir yapıya sahip olması konusundaki direncin kırılması için bir yandan da Batılı devletlerin anlaşmaya yanaşmak için yeterince taviz koparabilmelerini sağlayacak kadar zamanın geçmesini bekledi.

İlk yaptığı işlerden biri de ticareti yapılabilecek malların standartlarını belirlemek oldu. Artık, söz gelimi, lezzetli portakal ile sulu portakal iki ayrı mal oluyor. A ülkesi lezzetlisini, B ülkesine ihraç edip sulusunu da ondan ithal ediyor. Alınıp satılan artık portakal değil, bir başka deyişle "dostlar alış-verişte görsün" değil; lezzetli portakal ya da sulu portakal ticareti; iki ayrı mal, sende varsa satarsın, yoksa alırsın. Aklı eren biri de çıkıp "kardeşim sen yapıyorsun yahu, portakal satıp portakal alıyorsun" diyemez. Alınıp satılan portakal değil ki! Lezzetli portakal ve sulu portakal. Ne kadar farklı değil mi?

Ayrıca, belli standartlara uymayan mallar da ihraç edilemeyecek. Burada bir paradoks var gibi: Ticaretin teşviki değil de sanki düzenlemesi yoluyla engellenmesi var sanılabilir. Paradoks değil; uzmanlaşma öneriliyor. Belli ülkeler belli malları, belli başka ülkeler de belli başka malları üretip satacak ve her ülke en verimli olduğu malı üretip, onu o kadar verimli üretmeyenlere satacağı için toplam yarar da yükseltilmiş olacak. Neoklasik iktisadın beylik vargılarından biri. Aslında, yukarıdaki örnekteki lezzetli portakal ile sulu portakal arasında uzmanlaşmaktan başka sonuç yok ortada. Sırf ticareti artırmak için tasarlanmış bir tuzak.

SOMUT SONUÇLAR

Ticari ilişkiler, tüm diğer ekonomik ilişkiler gibi güçlünün kârlı güçsüzün de zararlı çıktığı ilişkilerdir. Daha çok ticaret istemek zenginin daha zenginleşmesini fakirin de daha fakirleşmesini istemekle eşanlamlıdır. Bu konuda istatistiki kanıt ileri sürmek olanaksızdır. Aralarında ticaret olan iki devletin durumları şöyle olmuştur, halbuki olmasaydı şöyle olurdu demenin anlamsızlığı ortada. Bununla birlikte ve bu uyarıya karşın, şu söylenebilir: Dünya ticaret hacminin artması ve tek tek ülkelerin gelirlerinin içinde daha büyük pay almaya başlaması son 20 yılın belirgin bir gelişmesidir. Afrika'nın yoksul ülkelerinin dünyanın zenginleriyle olan aralarındaki gelişmişlik farkı bu dönemde daha da artarak açılmıştır. Burada, "büyük ekonominin düşük oranda büyümesi ile küçük ekonominin yüksek oranda büyümesi halinde bile fark artar" türünden matematiksel bir doğru ileri sürülmemeli. Aradaki farkın açıldığını söylerken Afrika ülkelerinin ekonomilerinin büyüme oranının zenginlerinkinden düşük kaldığını söylemek istiyorum.

Ticaret hacmini yükseltmeyi bir ekonomi politikası yapmak beceriksiz, bilgisiz ve utanmaz iktisatçıların şantaja kapılmasından başka bir şey değildir. Ticaret hacminin düşürülmesini önermek ve bunun mücadelesini yapmak ise bilgili, cesaretli ve duyarlı iktisatçıların savunabileceği politikadır.

"Bir yandan ticaret hacminin artması, öte yandan gelişmişlik düzeyleri arasındaki farkın açılmasının ise nedensel bir ilişkiyi göstermesi gerekmez, buna ekonometride özel bir ad (multicollinearity) verilir ve her ikisinin de bir üçüncü değişkenle ilişkisi buna neden olabilir..." türünden pek bilgiççe tepki ise sadece pek bilgiççedir.

Sadece somut bir örnek vererek yetineceğim; tek olduğu için değil, diğer birçok örneği pek güzel özetleyeceği için. Fas, 1983 yılında liberalizasyon denen yola girdi, IMF baskısıyla. O yıl Fas'ın bütçe açığı GSYİH (gayrisafi yurtiçi hasıla) içinde, kabaca, %20 paya sahipti. Dış ticaret açığının aynı toplam içindeki payı ise, yine kabaca, %10 idı. Arada yalpalayan ve fakat uzun dönemde kararlı olduğu IMF tarafından da kabul edilen bir liberalizasyon programının uygulanmasından sonra, nihayet Fas'ın "yeter artık!" dediği 1995'te ise bu oranlardan ilki %10'a düşürülmüştü ve gerçekten devlet bütçesi bir istikrar unsuru niteliği kazanmıştı ama ikinci

oran %30'a yükselmişti. Ne gam, Fas ile ticaret yapan ülkeler (temelde Fransa) bu ilişkiden kârlı çıkmıştı ya. Rakamlar bu biçimiyle de yeterince öğretici ama, oranlar yerine hacimlere bakılacak olursa resim daha da kötüleşiyor. Fas'ın 1993'te yaklaşık 80 milyar Dirhem olan GSYİH'si 1995'te yaklaşık 187 milyar Dirhem'e ulaşıyor. Bir başka deyişle, 1983'te bütçe açığı 16, dış ticaret açığı ise 8 milyar Dirhem'di. 1995'te ise bu rakamlar, sırasıyla 18.7 ve 56.1 milyar Dirhem'e ulaşmışlar.

Afrika'dan olmasa bile, bir başka örnek olarak Türkiye'nin durumu ortada. Tamam, Türkiye'de IMF'nin dayattığı bir liberalizasyon programı uygulanmadı ama (yoksa uygulandı mı?) yaklaşık benzer yıllarda dış ticaret açıklarına bakın: 5 milyar ve 30 milyar Dolar. Türkiye büyük ihracat atılımı yaptı, değil mi? İhracatı 3 milyar Dolar'dan 22 milyar Dolar'a yükseldi; yaklaşık 7 katına ulaştı. Aynı dönemde ithalatı ise sadece 4.5 katına yükseldi; demek ki, ihracat atılımı gerçekten başarılı olmuş ve ihracat ithalattan çok daha hızlı yükselmiş. Argümanın saçmalığına bakar mısınız? 25 milyar Dolar daha fazla açık ne oluyor?

ARTIK SANAYİ DALLARININ GERİ KAZANIMI

Yalnız, kanıtları amprik tutmak, neticede sadece amprisizmdir. Bu görüşün doğruluğu böyle gösterilemez. Teorik olarak kanıtlayabilmek gerekir. Diyebilmemiz gerekir ki, ihraç edilen her mal ile ülke emekçilerinin alın teri ve yarattığı değer ucuz olarak alıcılar tarafından kapatılıyor. Buna karşılık ithal ettiğimiz mallarda uluslararası sermayeye daha büyük kâr kazandırıyoruz. Eh, ama bu, zaten böyledir. Bunun pratik göstergesi de iktisat yazınında "recycling of industries" olarak adlandırılan olguda aranabilir. Doğrusu nasıl çevirebileceğimi bilmiyorum. Türkçe'de "recycle" sözcüğü yok; yeniden kazanma deniyor, atıkların geri kazanımı deniyor. Hiçbiri doyurucu değil, "recycling" isim hali ve "artık duruma düşmüş belli sanayi dallarının geri kazanılması" gibi uzun bir ifade ile anlatılabilir. Aslında çok öğretici bir olgu.

Batı'nın, artık kendisinin fazla emek yoğun bulduğu bazı endüstrilerini (tekstil, gittikçe demir-çelik ve hatta elektronik gibi), emeğin daha ucuz olduğu gelişmekte olan ülkelere aktarması ve bunu da kendi ülkesinde kurulu olan bir fabrikayı söküp, teknolojisi ve yöneticileriyle birlikte bir başka ülkede yeniden monte etmesiyle gerçekleştirmesine bu ad veriliyor. Görüyoruz, Polonya ve Türkiye Avrupa'nın demir-çelik ülkeleri, Güney Doğu Asya dünyanın elektronik atölyesi, vb. Şimdilerde, bu olgunun bir de tersine dönmesinden söz edilir oldu. Tekstilin yeniden Britanya'ya dönmesi gibi. Her ne hal ise, gitmesi de dönmesi de bir amaca yönelik:Ticaretin artırılması. Üretim aşamasında gerçekleştirilemeyen artığa ticaret yoluyla elkonulması.

İTHALAT İKAMESİ VE İHRACATIN TEŞVİKİ

Ticaretin liberalleşmesi ve küreselleşme (ve özelleştirme) hep daha çok ticaret hedefleyen programlardır. Vaktinde dış ticaret açığının düşürülmesi için önerilen politikalar arasında ticareti konu alanına ithal ikameci dış ticaret politikası denirdi. Bu, temel ithal mallarının yurt içinde üretilmesi sonucu toplam ithalatın azaltılmasını ve dış ticaret açığının düşürülmesini öngörürdü.

Gelgelelim, ithal ikamesine gidilen malların yurtiçi üretimleri daha çok montaj (yurtiçinde üretilemeyen parçaların ithal edilip biraraya getirilmesi) yoluyla gerçekleştiği için bu politika ge-

nelde hedeflediği sonucu gerçekleştiremezdi. Sadece belli bir katma değer payının yurtiçinde gerçekleştirilmesi gibi olumlu bir sonucu olurdu.

Bunun karşısında, dış ticaret açığını düşürücü diğer dış ticaret politikası ise ihracatın teşvikiydi. Bu politika, ithalatın çok etkilenmediği bir durumda eğer ihracat artırılabilirse dış ticaret açığının düşürülebileceği savına dayanır. Bu ise tam bir kandırmacadır. Daha önce üretilmediği için ihraç edilemeyen malların ihraç edilebilmesi için önce üretilmeleri gerekir. Bir gecede değişen bir şey olmadığına göre, daha önce üretilemeyenler hâlâ üretilememek gerekir. Ve de üretilemez.

Bunun yerine, o malların üretilmesi için gerekli her şey ithal edilir ve üretim böyle gerçekleştirilir. Ancak yurtiçinde yeni üretilen malların yurtiçinde tüketilmeyip de ihraç edilebilmesi, özel bir fiyat ve teşvik politikası gerektirir. Tüm bu süreç sonunda ihracat artar, ama ithalat daha yüksek oranlarda artar.

Netice olarak, ithal ikameci ticaret ile ihraç teşvikçisi ticaret birbirinin tam tersidir. Birisi toplam ticaret hacmini düşürücü öteki ise artırıcı seçimlerdir. Burjuva iktisadın ithal ikamesini aşağılaması ve ihraç teşvikçisi ticareti yüceltmesi hep Batı'nın çıkarlarının önde tutulması sonucudur.

YÜKSEK TİCARET HACMİNİN ZARARLARI

Sosyalist sistem ekonomisinin ticareti artırmadığı için gerilediği safsatası bir çekememezlik işaretidir. Sosyalist ülkeler sonunda bu yoğun ticaret propagandasından etkilenerek, aşağılık kompleksine kapılıp kendi aralarındaki ticareti artırmanın yollarını arar olmuşlardı. Sanki işbirliği ve eşgüdüm ancak ticari ilişkilerin artırılmasıyla sağlanırmış gibi.

Ayrıca çok ihraç edebilmek büyük bir beceri gerektirmez; Güney Kore nihayet büyük bir ihracatçıdır, ama ekonomisinin ne denli zayıf olduğu görülmektedir.

Ticari ilişkilerin artırılmasının bir de ekonomik bunalımların bir sistem içinde yayılarak ve absorbe edilerek çözülmesini sağlayacağı yönünde görüş vardır ki ne mene bir görüş olduğunu anlamak mümkün değildir. Normal olarak etkilenmeyebilecek bir ekonomiyi de bunalımın içine çekerek toplam yükün topluca paylaşılmasını önermekten başka bir anlam taşımaz.

Düşük ticaret hacmi ile ithal ikamesi arasında olan karşılıklı (tanımsal) ilişki aynı biçimde yüksek ticaret hacmi ile ihraç teşvikçisi politika arasında da vardır. İthal ikamesi ile planlama arasında olan birbirine duyulan gereksinim ilişkisi aynı biçimde ihraç teşvikçisi ile özelleştirme (=liberalizasyon) arasında da vardır. Planlama ile gelir eşitliği arasında olan birbirine dayanma ilişkisi aynı biçimde özelleştirme ile aşırı rant gelirleri ile insan onurunun yok edilmesi arasında da vardır.

Ticaret hacmini yükseltmeyi bir ekonomi politikası yapmak beceriksiz, bilgisiz ve utanmaz iktisatçıların şantaja kapılmasından başka bir şey değildir. Ticaret hacminin düşürülmesini önermek ve bunun mücadelesini yapmak ise bilgili, cesaretli ve duyarlı iktisatçıların savunabileceği politikadır.

EVET, KAHROLSUN TİCARET!

Bir kalkınma planı hazırlanırken, ticaret sektörünün nihai bir sektör olarak değil de bir aramal sektörü gibi ele alınması, ticaret konusunda sadece bu sektörün devletleştirilmesi gerektiğinin ileri sürülmesi çok öğreticidir. Neoklasik ekonomik modeller ise ticaret sektörünü başlı başına belirleyici bir değişken olarak ele alır ve onun erişmesi hedeflenen düzeyinin "planlanmasına" kalkışılır. İthalat-ihracat farkı ile yatırım-tasarruf farkının (dengesinin) karşılaştırılmasına dayanan pek fazla eğlenceli modeller vardır.

Başka bir alandan ve Mesut Odman'dan ödünç alınacak bir deyişle, "aklını demokrasiyle bozmuş olanlar" gibi "aklını yüksek ticaret hacmi ile bozmuş olanlar" vardır. Bu pek büyük bir günah sayılmayabilir. Ancak, salt bilgisizlikle bunun doğru olduğunu düşünen, "pekala, özelleştirelim ama istihdam sorununu çözelim, ulusal varlıkları peşkeş çekmeyelim" türü, bilgisiz değilse, utangaç argümanları da iyi tanıyalım. Yüksek ticaret hacminin ulusları birbirine yaklaştıracağı, mal değişiminin kültür değişimine de yol açacağı, işbirliğinden ürkülmemesi gerektiği türü görüşler kendini kandırma değilse, ürkek propagandadan başka bir şey değildir.

Yüksek ticaret hacmi, liberalleşme demektir, özelleştirme demektir, küreselleşme demektir; daha fazla lafa gerek var mı? Belki de var. Biraz demiri tersine bükmek gibi de olsa, "Kahrolsun ticaret!" demek gerekiyor. Mücadelemizin karşısına alacağı hedeflerin arasına bu ticareti de katmalıyız■

Amerikan Ulusal Çıkarlarının Erozyonu

Dergimizin Kasım '97 tarihli 8. sayısında, geçmişte ABD Başkanı'nın Ulusal Güvenlik İşleri Yardımcılığını yapmış Zbigniew Brzezinski'nin bir yazısına yer vermiştik. O yazının alındığı kaynak, Amerikan dış politikasının oluşturulmasında etkili olduğu bilinen, en azından bu politikaların mutfağını öğrenebilmek bakımından okunması yararlı sayılan "Foreign Affairs" dergisi idi. Bu ünlü derginin 75. kuruluş yıldönümü için hazırlanan Eylül/Ekim '97 tarihli özel sayıdan alınan bir yazıyı daha okuyucularımızın bilgilerine sunuyoruz.

Bu kez aktardığımız yazının sahibi, son zamanların çok ünlenmiş yazarlarından biri, Amerika'nın en tanınmış üniversitelerinden Harvard'da profesör. Aynı zamanda, John M. Olin Stratejik Araştırmalar Enstitüsü'nün direktörlüğünü ve Harvard Uluslararası ve Alan Araştırmaları Akademisi'nin başkanlığını yürütüyor.

Bu tür yazılar, Amerikan düzeninin "parlak" aydınlarının birikimlerinin ve "muhakeme" yeteneklerinin sınırlarını, entellektüel güçlerinin düzeyini, zaman zaman fütursuzluk derecesine varan özgüvenlerini ve paranoyanın sınırları ile sezgisel gerçekliğin öngörüleri arasında gezinen korkularını görmek bakımından ilginç oluyor. Ayrıca, belki de daha önemlisi, Amerikan emperyalizminin gelecek senaryolarına, dolayısıyla olası tutum ve davranışlarına ilişkin bazı ipuçları da yine bu tür yazıların dikkatli bir okunuşunun ürünleri arasında bulunabiliyor.

Epeyce uzun olan yazının çok büyük bir bölümünü aktarabilmemiz mümkün oldu. Bununla birlikte, bazı atlamalar yapmamız gerekti. Ancak, bunların hemen hemen tümü, yazıda daha önce söylenmiş düşünceleri vurgulamak için yapılmış tekrarlar ya da açıklama amacını taşıyan örneklerden oluşan satır ve paragraflardı. Türkçeye çevirme gereği duymayarak atladığımız yerleri, metin içinde(...) işareti ile belirttik.

Samuel P. HUNTINGTON

Çeviri: Nazım Sinan TUNALI

KİMLİĞİN PARÇALANMASI

Soğuk Savaş'ın sona erişinden bu yana geçen yıllar, Amerikan ulusal çıkarlarına ilişkin yoğun, geniş kapsamlı ve karmakarışık tartışmalara neden olmaktadır. Bu karışıklığın çoğu, Soğuk Savaş sonrası dünyanın karmaşıklığından (complexity) doğmaktadır. Yeni çevre çok çeşitli yorumlarla ele alınmaktadır: Tarihin sonu, zengin ve yoksul arasındaki iki kutuplu çatışma, geleneksel güç politikasına geri dönüş, etnik çatışmanın artışının anarşiye varması, uygarlıkların çatışması, bütünleşmeye ve bölünmeye yönelik çatışmalı eğilimler, vb.

Yeni dünya bunların hepsidir; dolayısıyla, bu yeni dünyadaki Amerikan çıkarlarına ilişkin belirsizlikten söz etmek için yeterince neden vardır. Ancak bu, tek karışıklık kaynağı değildir. Ulusal çıkarı tanımlama çabaları, çıkarları tanımlanacak ülkenin niteliği üzerinde anlaşmış olmayı gerektirir. Ulusal çıkarlar ulusal kimlikten türetilir. Çıkarlarımızın neler olduğunu bilmeden önce, kim olduğumuzu bilmek zorundayız

Tarihsel olarak, Amerikan kimliğinin iki birincil bileşeni olmuştur: Kültür ve inanç. Bunlardan ilki, Kuzey Avrupalı, esas olarak Britanyalı ve

hristiyan, esas olarak protestan olan ilk sakınlerin değerleridir. Bu kültür, en önemli olarak, İngilizce dilini, kilise ile devlet arasındaki ilişkiler konusundaki gelenekleri ve toplumda bireyin yerini içeriyordu Üç yüzyıl boyunca, siyah insanlar bu kültürün içinde yavaş yavaş ve ancak kısmen asimile edilebildiler. Batı, güney ve doğu Avrupa'dan gelen göçmenler daha çok asimile edildiler; özgün kültürleri evrimleşti ve az çok değişikliklere uğratıldı, sonuçta esas olarak değiştirilmedi. Micheal Lind "The Next American Nation" adlı kitabında, Amerikan kül-

Soğuk Savaş Amerikan halkı ile hükümet arasında bir ortak kimliğin gelişmesine yardımcı oldu. Savaşın sonu ise bu kimliği zayıflatmış ya da en azından değiştirmiş görünmektedir. Bunun bir olası sonucu, her şeye karşın Amerikan ulusal kimlik ve birliğin temel kurumsal ifadesi olan federal hükümete karşı muhalefetin artmasıdır.

türünün şu üç evreden geçerek geliştiğini öne sürerken bu evrimin ana çizgilerini ortaya koyuyordu: Anglo-Amerika (1789-1861), Öro-Amerika (1875-1957) ve çok kültürlü Amerika (1872-şimdi). Ulusal kimliğin kültürel tanımı, kültürün, değişime uğrarken bir temel süreklilığe sahip olduğunu varsayar.

Amerikan kültürünün ikinci bileşeni ise Amerikan önderleri tarafından kurucu belgelerde açıkça dile getirilmiş birtakım evrensel düşünce ve ilkelerdir: Özgürlük, eşitlik, demokrası, anayasacılık, liberalizm, sınırlandırılmış hükümet, özel girişim. Bunlar, Gunnar Mrydal'ın adlandırmasıyla Amerikan İnancı'nı oluşturur ve bütün bunlara ilişkin yaygın oydaşma (consensus)ta Crevecoeur ve Tocqueville'den bugüne kadar pek çok yabancı gözlemcı tarafından konu edilmiştir. Bu kimlik Richard Hofstadter tarafından zarıf ve ustalıklı bir biçimde özetlenmiştir: "Bir ulus olarak bızim kaderimız, ideolojilere sahip olmak değil bir olmaktır."

Kimliğin bu ikili kaynağı, kuşkusuz, yakından ilişkılidir. İnanç kültürün bir ürünüdür. Bununla birlikte, şimdi, Soğuk Savaş'ın sonu ve Amerikan toplumundaki toplumsal, entellektüel ve demografik değişiklikler, Amerikan kımliğinin her iki geleneksel bileşeninin geçerliliğini ve uygunluğunu tartışılır duruma getirmiştir. İkirciksiz bir ulusal kimlik duygusunun yokluğunda, Amerikalılar kendi ulusal çıkarlarını tanımlayamaz duruma gelmişler ve sonuç olarak ulusal çıkarlar altında bir konuma sahip ticari çıkarlar ile uluslarötesi ve ulusal olmayan etnik çıkarlar dış politikaya egemen olmaya başlamıştır.

ÖTEKİ'NİN YİTİRİLMESİ

Soğuk Savaş sonrası dünyada Amerikan rolüne ilişkin en esaslı soru, John Updike'ın romanlarının başkahramanı Rabbit Angstrom tarafından inanılması güç bir biçımde ortaya konmuştu: "Soğuk Savaş olmasaydı, Amerikalı olmanın ne anlamı olurdu?" Eğer Amerikalı olmak özgürlük, demokrası, bireycilik ve özel mülkiyet ılkelerine bağlı olmak anlamına geliyorsa ve dışarıda bir yerde bu ilkeleri tehdit eden bir şeytan imparatorluğu yoksa, gerçekten de, Amerikalı olmak ne anlam taşır ve Amerıkan ulusal çıkarları neler olur ki?

Baştan beri, Amerikalılar, kendi inanç kimliklerini istenmeyen bir "öteki"nin karşıtı olarak oluşturmuşlardır. Amerika'nın muhalifleri her zaman özgürlük karşıtları olarak tanımlanmışlardır. Bağımsızlık döneminde, Amerikalılar kendilerini kültürel bakımdan Britanya'dan ayırt etmiyorlardı; dolayısıyla, politik olarak öyle yapmak zorundaydılar. Britanya zorbalığı, aristokrasiyi, baskıyı temsil ediyordu; Amerika ise demokrasiyi, eşitliği, cumhuriyetçiliği. Ondokuzuncu yüzyılın sonuna kadar Birleşik Devletler kendisini Avrupa'nın karşıtı olarak tanımladı. Avrupa geçmiş idi: Geri, özgür olmayan, eşit olmayan, feodalizm, monarşi ve emperyalizm ile karakterize edilen. Tam tersine, Amerika gelecek idi: İlerici, özgür, eşit, cumhuriyetçi. Yirminci yüzyılda Birleşik Devletler, dünya sahnesinde, Avrupa'nın anti-tezi olarak değil, Avrupa-Amerika uygarlığının, bu uygarlığın yükselmeye başlamış meydan okuyucularına, emperyal ve daha sonra Nazi Almanya'ya karşı lideri olarak ortaya çıktı ve gıt gide kendini öyle gördü.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Birleşik Devletler, kendisini Sovyetler Birliği ve dünya komünizmine karşı demokratik özgür dünyanın lideri

olarak tanımladı. Soğuk Savaş boyunca Birleşik Devletler birçok dış politika hedefi güttü; ama bir egemen ulusal amacı, komünizmi durdurmak ve yenmek idi. Öteki hedefler ve çıkarlar bu amaçla çatıştığı zaman, genellikle ona tabi oluyorlardı. Gerçekte kırk yıl boyunca dış politikadaki bütün büyük Amerikan girişimleri, iç politikadaki pek çokları da dahil olmak üzere, hep bu temel önceliğe bağlandı: Grek-Türk yardım programı, Marshall Planı, NATO, Kore Savaşı, nükleer silahlar ve stratejik füzeler, dış yardım, istihbarat operasyonları, ticaret engellerinin indirilmesi, uzay programı, Japonya ve Kore ile askeri ittifaklar, İsrail'e destek, denizaşırı askeri harekatlar, görülmemiş büyüklükte askeri kuruluşlar, Vietnam Savaşı, Çin'e açılış, Afgan mücahitlerinin desteklenmesi ve öteki anti-komünist ayaklandırmalar. Eğer Soğuk Savaş olmasaydı, bu tür programların ve girişimlerin bir mantığı da kalmazdı.

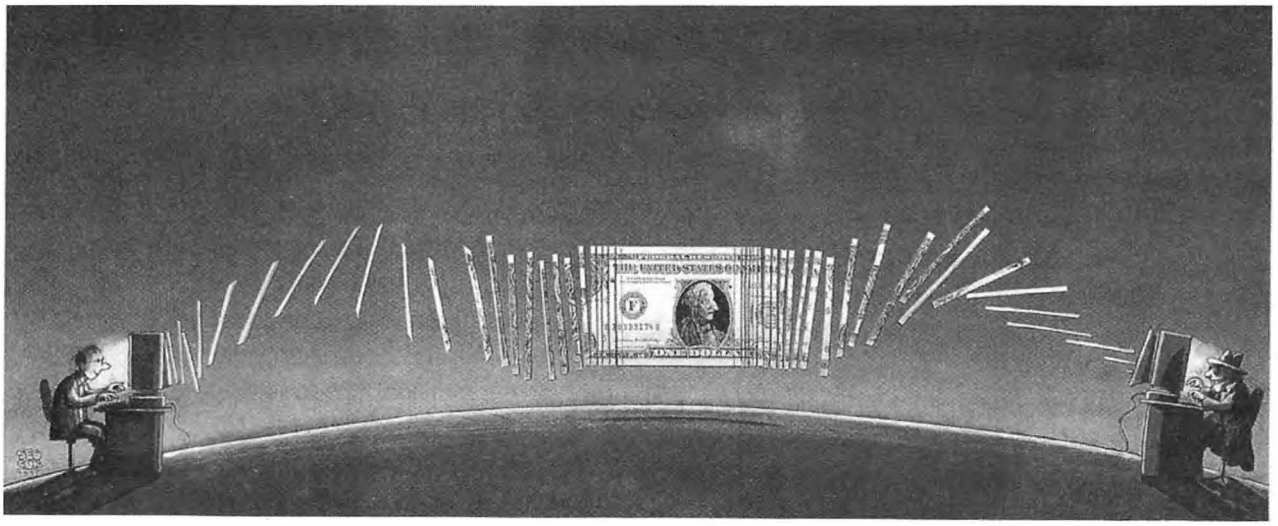

Seksenlerin sonlarında Soğuk Savaş biterken, Gorbaçov'un danışmanı Arbatov şöyle diyordu: "Size gerçekten korkunç bir şey yapıyoruz. Sizi bir düşmandan yoksun bırakıyoruz." Psikologlar, genellikle, bireylerin ve grupların kendi kimliklerini, kendilerini ötekilerden farklılaştırarak ve ötekilerin karşısına koyarak tanımladıklarında birleşirler.(1) Savaşlar zaman zaman toplumda bölücü bir etkiye yol açabilir; ortak bir düşman çoğu kez insanlar arasında kimliğin ve kaynaşmanın geliştirilmesine yardımcı olur. Ortak düşmanın zayıflaması ya da yok olması ise tam tersine yol açabilir. (...)

Soğuk Savaş Amerikan halkı ile hükümet arasında bir ortak kimliğin gelişmesine yardımcı oldu. Soğuk Savaş'ın sonu ise bu kimliği zayıflatmış ya da en azından değiştirmiş görünmektedir. Bunun bir olası sonucu, her şeye karşın Amerikan ulusal kimlik ve birliğinin temel kurumsal ifadesi olan federal hükümete karşı muhalefetin artmasıdır. Eğer federal hükümet hâlâ ülkeyi ciddi bir yabancı tehdite karşı savunuyor olsaydı, milliyetçi fanatikler federal binaları bombalar, federal ajanlara saldırırlar mıydı? Milis hareketi bugün olduğu kadar güçlü olur muydu? Geçmişte, bugünkülerle karşılaştırılabilir düzeydeki bombalı saldırılar, genellikle, Birleşik Devletler'i düşman gören yabancıların işi olurdu ve Oklohama City'deki bombalamaya pek çok kişinin ilk tepkisi bunu bir "yeni düşman"ın, müslüman teröristlerin işi saymak biçiminde ortaya çıkardı. Bu tepki, böyle bir eylemin bir dış düşman tarafından gerçekleştirilmiş olmasına inanmak gibi bir psikolojik ihtiyacı yansıtabilirdi. İronik bir biçimde, bombalama kısmen böyle bir düşmanın yokluğunun sonucu da olmuş olabilirdi.

Georg Simmel, Lewis A. Coser ve öteki araştırmacılar, bazı yollarla ve birtakım koşullar altında bir düşmanın varlığının grup kaynaşması, moral ve başarı üzerinde olumlu etkiler yarattığını göstermişlerdir. İkinci Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş, Amerikan ekonomik, teknolojik ve toplumsal gelişmelerinin pek çoğunun sorumlusuydu ve 1980'lerde Japonya'dan gelen ekonomik meydan okumanın kavranması, Amerika'nın verimlilik ve rekabet gücünün artırılmasına yönelik kamusal ve özel çabaların ortaya çıkmasını sağladı. Şimdilerde ise, demokrasilerin ve piyasa ekonomilerinin dünya çapında kazandığı yaygınlık sayesinde, Birleşik Devletler, inandırıcı biçimde karşısına çıkabileceği herhangi bir ülke

veya tehditten yoksun bulunuyor. Saddam Hüseyin bir karşılaştırma ve karşıtlık ölçüsü olarak yetersiz kalıyor. İslam köktencıliği çok fazla dağınık ve coğrafi olarak çok uzaktadır. Çin çok fazla kestirilemez ve potansiyel tehlikeleri bakımından da çok ileri bir gelecekte durmaktadır.

Heterojenliğe, farklılaştırmaya, çokkültürlülüğe, etnik ve ulusal bölünmeye zorlayan iç güçlerin varlığına karşın Birleşik Devletler, birliğini sürdürebilmek için karşı koyan bir Öteki'nin varlığına belki de bir çok yüzyılda olduğundan daha çok ihtiyaç duyabilir. İki bin yıl önce, İsa'dan önce '84 yılında, Romalılar Mithradetes'in ordularını yenerek fetihlerini tamamladıklarında konsül ve komutan Sulla şu soruyu ortaya atmıştı: "Artık evren bize daha fazla düşman sunmuyor; Cumhuriyet'in kaderi ne olacak?" Yanıt çabuk geldi; Cumhuriyet birkaç yıl içinde çöktü. Birleşik Devletler'ı de benzer bir kaderin beklemesi olası görünmüyor; ancak, Amerikan İnancı, kendisiyle yarışan ideolojilerin yokluğunda, ne ölçüde çekiciliğini koruyabilecek, destek bulabilecek ve canlı kalabilecektir acaba? Tarihin sonu, demokrasinin küresel zaferi, eğer gerçekleşirse, Amerika için en travmatik ve belirsizlik yaratıcı bir olay olabilir.

FARKLILIĞIN İDEOLOJİLERİ

Soğuk Savaş'ın sona ermesinin parçalayıcı etkileri, Amerikan toplumundaki iki eğilimin karşılıklı etkileşimiyle güçlendirilmiştir: Göçün kapsam ve kaynaklarındaki değişiklikler ve çokkültürlülük kültünün yükselişi.

Yasal ve yasadışı göç, 1965'te göç yasalarının değiştirilmesinden bu yana esaslı bir artış göstermiştir. Yakın zamanlardaki göç, çok büyük ölçüde Latin Amerika ve Asya'dan gelmektedir. Bazı göçmen gruplarında yüksek doğurganlık oranlarıyla birleşince, bu durum, Birleşik Devletler'in, ırksal, dinsel ve etnik karakterini değiştiriyor. Nüfus Bürosu'na göre, gelecek yüzyılın ortalarında, Latin Amerika kökenli olmayan beyazların oranı nüfusun dörtte üçünün üzerindeyken yarının biraz üstüne kadar düşücek ve Amerikalılar'ın dörtte biri Latin Amerika kökenli (Amerika'da "hıspanic" deniliyor.Çev.), yüzde 14'ü siyah ve yüzde 8'i de Asya ve Pasifik kökenli olacaktır. Dinsel denge de değişmekte ve şimdiden söylenenlere bakılırsa, müslümanlar sayıca üstünlük sağlamaktadır.

Geçmişte, Peter Salins'in deyişiyle Amerikan tarzı asimilasyon, göçmenlerin ulusal topluluğun eşit üyeleri olarak hoş karşılandıkları ve İngilizceyi ulusal dil olarak kabul etmek ve Amerikan İnancı'nın ilkeleri ile protestan ahlakına bağlanmak kaydıyla yurttaş olmaya zorlandıkları örtük bir sözleşmeyi içeriyordu.(2) Karşılığında, göçmenler kendi evlerinde ve yerel topluluklarında istedikleri kadar etnik olabilirlerdi. Zaman zaman, özellikle 1840 ve 1850'lerdeki büyük İrlandalı göç dalgalarında ve yüzyılın başlarındaki güney ve doğu Avrupalı göçünde, göçmenler ayrımcılıkla karşılaştılar ve toplumla bütünleştirmeye yönelik büyük "Amerikanlaştırma" programlarına konu oldular. Bununla birlikte, genelde, Amerikan tarzı asimilasyon iyi işledi. Göç, Amerikan toplumunu yeniledi; asimilasyon, Amerikan kültürünü korudu.

Göçmenlerin asimilasyonuna ilişkin geçmişteki kaygıların temelsiz olduğu kanıtlanmıştır. Yakın zamanlara kadar, göçmen grupları, göçü Amerikalı olmak için bir fırsat olarak gördüklerinden Amerika'ya geliyorlardı. Ancak, şimdi, insanlar göçü ne ölçüde kendileri olmanın bir fırsatı olarak gördükleri için gelmektedirler acaba? Önceleri, göçmenler, ana akıma katılmalarına izin verilmezse kendilerini ayrımcılığa uğramış hissediyorlardı. Şimdiyse, öyle görünüyor ki, bazı gruplar ana akımdan ayrı kalmalarına izin verilmezse kendilerini ayrımcılıkla karşı karşıya hissediyorlar.

Diasporalar, yaşamakta oldukları ülkelerin eylemleri ile politikalarının ve kaynakları ile nüfuzlarının kendi anayurtları yararına yönlendirilmesini etkileyebilmektedirler. Etnik gruplar, Amerikan tarihi boyunca, politikada etkin roller oynamışlardır. Şimdiyse, etnik diasporalar çoğalmakta, daha etkin olmakta, bilinçlenmekte, meşruiyet ve politik etkileme gücü kazanmaktadırlar.

Çok kültürlülük ve farklılık ideolojileri, bu eğilimleri güçlendiriyor ve meşrulaştırıyor. Birleşik Devletler'de bir ortak kültürün varlığını yadsıyorlar; asimilasyonu açıkça suçluyorlar; ırk-

sal, etnik ve alt ulusal kültürel kimliklerin ve gruplaşmaların üstünlüğünü öne çıkarıyorlar. Aynı zamanda, bireylerin haklarının yerine büyük ölçüde ırk, etnik köken, cinsiyet ve cinsel tercihlere göre tanımlanmış grupların haklarını koyarak, Amerikan İnancı'nın merkezindeki bir öğeyi sorguluyorlar. Bu hedefler, 1960'lardaki sivil haklar yasalarını izleyen çeşitli tüzük ve yönetmeliklerde dile getiriliyordu; 1990'larda ise Clinton yönetimi farklılığın cesaretlendirilmesini başlıca hedeflerinden biri olarak belirledi.

(...) Bill Clinton, yönettiği ülkenin birliği yerine farklılığını öne çıkaran hemen hemen ilk başkandır. Etnik ve ırka dayalı kimliklerin bu öne çıkarılışı, yakın zamanlarda gelmiş göçmenlerin, daha öncekilerde olduğuna benzer bir Amerikan kültürüyle bütünleşme baskı ve özendirmesiyle karşı karşıya olmadıkları anlamına gelmektedir. Sonuç olarak, etnik kimlikler ulusal kimliğe oranla daha anlamlı duruma gelmekte ve yükselme eğilimi içinde görünmektedir.

Eğer Birleşik Devletler gerçekten çokkültürlü duruma gelirse, Amerikan kimliği ve birliği, politik ideoloji konusunda sürekli bir görüş birliğine dayanacaktır. Amerikalılar özgürlük ve eşitlik gibi evrensel değerlere bağlılıklarını ulusal gücün büyük bir kaynağı olarak düşünmüşlerdir. (...) Bununla birlikte, dayanak oluşturan bir ortak kültür olmazsa, bu ilkeler ulusal birlik için kırılgan bir temel durumundadır. Bilişsel uyumsuzluk teorilerinin ileri sürdüğü gibi, insanlar, değişmiş bir dış çevreye tepki olarak düşünce ve inançlarını görece hızlı ve kolay bir biçimde değiştirebilirler. Eski komünist dünyanın her yanında, seçkinler, kendilerini adanmış demokratlar, serbest piyasacılar ya da ateşli milliyetçiler olarak yeniden tanımlamışlardır.

Ülkelerin çoğu için ideolojinin ulusal kimlikle pek az ilişkisi vardır. Çin birçok hanedanın çöküşünü yaşayarak ayakta kalmıştır ve komünizmin çöküşünü yaşayacaktır. Komünizmin yokluğunda da Çin hâlâ Çin olacaktır. Britanya, Fransa, Japonya, Almanya ve başka ülkeler, tarihlerinde çeşitli egemen ideolojilerden sonra da yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Peki, Birleşik Devletler, politik ideolojisi sona erdikten sonra yaşayabilir mi? Sovyetler Birliği'nin kaderi, Amerikalılar için ayıltıcı bir örnek sunuyor. Birleşik Devletler ve Sovyetler Birliği çok farklıydılar; ama aynı zamanda, ikiside klasik anlamda bir ulus devlet olmamaları bakımından birbirlerine benziyorlardı. Her ikisi de kendilerini, belli ölçüde, bir ideoloji çerçevesinde tanımlıyorlardı; ancak, Sovyet örneğinin de gösterdiği gibi, bu, tarihte zengin kökleri olan bir ulusal kültüre oranla çok daha kırılgan bir temeldir. Çokkültürlülük hükmünü sürdürür ve liberal demokrasi konusundaki oydaşma parçalanırsa, Birleşik Devletler, tarihin kül yığınında Sovyetler Birliği'ne katılabilir.

ULUSAL ÇIKARLARI ARAYIPBULMAK İÇİN

Bir ulusal çıkar, Amerikalılar'ın tümünü ya da çoğunu ilgilendiren bir kamusal yarardır; yaşamsal ulusal çıkar ise bunlardan Amerikalılar'ın savunmak için kan ve para harcamaya istekli olduklarıdır. Ulusal çıkarlar genellikle, bir yandan, güvenlik ve maddi kaygıları, öte yandan, mal ve ahlaki kaygıları birleştirirler. Saddam Hüseyin'e karşı askeri eylem yaşamsal bir

ulusal çıkar olarak görülmüştü; çünkü, birincisi, Hüseyin İran Körfezi petrolüne güvenilir ve ucuz erişimi tehdit ediyordu, ikincisi, o bir başka ülkeyi göz göre göre işgal ve ilhak eden açgözlü bir diktatördü. Soğuk Savaş boyunca, Sovyetler Birliği ve komünizm hem Amerikan güvenliğine hem de Amerikan değerlerine karşı tehdit olarak algılandı; güç politikasının talepleriyle ahlak anlayışının talepleri arasında mutlu bir çakışma ortaya çıktı. Böylece, geniş kamuoyu desteği, hükümetin komünizmi yenme ve dolayısıyla, Walter Lipmann'ın deyişiyle, yetenekler ile sorumluluklar arasında bir denge kurma çabalarını güçlendirdi. Bu denge çoğu zaman pek dayanıksızdı ve 1970'lerde dengenin bozulduğu ileri sürüldü. Bununla birlikte, Soğuk Savaş'ın bitişiyle, bir "Lipmann açığı" tehlikesi ortadan kalktı; bunun yerine, Birleşik Devletler, bir Lipmann fazlası ile karşı karşıya görünüyor. Şimdi ihtiyaç duyulan, Amerikan çıkarlarına hizmet edecek gücü bulmak değil, daha çok, Amerikan gücünün kullanılması için uygun amaçlar bulmaktır.

Bu ihtiyaç, Amerikan dış politika kuruluşlarını, ABD'nin dünya işlerindeki rolünün Soğuk Savaş'takiyle karşılaştırılabilir düzeyde sürüp gitmesi için çılgınca arayışlara yöneltmektedir. Amerika'nın Ulusal Çıkarları Komisyonu, 1996'da, sorunu şöyle ortaya koyuyordu: "Sovyet komünist yayılmasının durdurulmasındaki dört on yıllık alışılmamış tek amaçlılıktan sonra, beş yıldır, gevşeklik ve düzensizlik görmekteyiz. Eğer sürecek olursa, bu amaçsız sürüklenme, değerlerimizi, talihimizi ve elbette hayatımızı tehdit edecektir."(3)

Komisyon beş tane yaşamsal ulusal çıkar belirledi: ABD'ye kitle imha silahlarıyla saldıranların önlenmesi; Avrupa ya da Asya'da düşman egemen güçlerin ve ABD sınırlarında ya da denizlerin kontrolünde düşman güçlerin ortaya çıkışının önlenmesi; küresel ticaret, mali piyasalar ve enerji arzı sistemlerinin çöküşünün önlenmesi; çevre sorunlarının çöküş boyutlarına ulaşmasının önlenmesi ve ABD'nin müttefiklerinin varlıklarını sürdürmelerinin güvence altına alınması.

Ancak, bu çıkarlara yönelik tehditler nelerdir? ABD'ye karşı nükleer terörizm yakın dönemde bir tehdit olabilir; bir Doğu Asya egemeni olarak Çin'in ortaya çıkışı ise uzun dönem için bir tehdit oluşturabilir. Ancak, bunların dışında, komisyonun yaşamsal çıkarlarına karşı çok önemli görünen bir meydan okumadan söz etmek zor. Yeni tehditler kuşkusuz ortaya çıkacaktır; ama şu anda bunlar pek az olduğuna göre, dış işlerine ilgi uyandırma ve büyük dış politika girişimlerine destek yaratma yönündeki kampanyalar, şimdi sağır kulaklarla karşılaşmaktadır. Yönetimin demokrasinin "genişletilmesi" çağrısı ise kamuoyunda yankı yapmamakta; üstelik kendi eylemleriyle de çelişmektedir. Yeni tutucuların savunma harcamalarında büyük artışlar yapılması gerektiği yolundaki savları da, Soğuk Savaş sırasındaki nükleer silahların yok edilmesi önerileri gibi, gerçeklikten uzak görünmektedir. (...)

TİCARİ VE ETNİK SORUNLARIN ÖNE ÇIKIŞI

Yaygın destek sağlayan ulusal çıkarların bulunmayışı, yalıtılmışlığa bir dönüş anlamına gelmemektedir. Amerika dünya ile ilgilenmeyi sürdürüyor; ama bu ilgilenme şimdi, ulusal çıkarlardan çok ticari ve etnik çıkarlara yöneliyor. (...)

Clinton yönetimi, Amerikan ihracatının geliştiril-

mesini birincil dış politika amacı durumuna getiren "ticari diplomasi"ye öncelik vermektedir. (. .) Ticari başarılar Amerikan büyükelçilerinin performanslarının değerlendirilmesinde öncelikli bir ölçüt durumuna gelmiştir. Başkan Clinton'da herhalde ülke dışındaki Amerikan satışlarının artırılmasına dış işleriyle ilgili herhangi bir başka şey yapmaya harcadığından daha çok zaman harcıyordur. Eğer öyleyse, bu Amerikan dış politikasının yeniden yönlendirilmesine ilişkin çarpıcı bir işaret olacaktır. (. .) Ticari hedeflerin geliştirilmesine ayrılan fonların büyük ölçüde artırılması, bu alanlarda çalışan personelin yetiştirilmesi, ihracatın geliştirilmesine yönelik kurumların güçlendirilmesi ve yeniden örgütlenmesi gerekmektedir. Sözleşmeyi bağlamak, dış politikadaki oyunun adıdır.

Ya da en azından, bir oyunun adı. Öteki oyun ise etnik çıkarların geliştirilmesidir. Ekonomik çıkarlar genellikle alt-ulusal bir nitelik taşırken, etnik çıkarlar genellikle uluslarötesi ya da ulusal olmayan niteliktedir. (...)

Amerikan dış politikasının biçimlendirilmesinde etnik grupların artan rolü, yakın zamanlardaki göç dalgaları ve farklılık ile çokkültürlülük yanlısı görüşlerle daha da güçlendirilmektedir. Ek olarak, etnik toplulukların büyüyen servetleri ve iletişim ile ulaştırmacılıktaki dramatik ilermeler, bugün etnik grupların anayurtları ile temas halinde olmalarını çok kolaylaştırmaktadır. Sonuç olarak, bu gruplar, bir devletin sınırları içindeki kültürel topluluklardan bu sınırları aşan diasporalara dönüşmektedirler. (...)

Diasporalar kendi anayurtlarına pek çok yarar sağlarlar. Ekonomik bakımdan zengin diasporalar anayurtları için başlıca mali desteği oluşturmaktadırlar; örneğin, yahudi Amerikalılar İsrail'e yılda 1 milyar dolar katkıda bulunmaktadırlar. Ermeni Amerikalılar, Ermenistan'ın "Kafkaslar'ın İsrail'i" takma adını kazanmasına yetecek kadar para gönderiyorlar. Diasporalar anayurtlarına uzmanlık, asker toplama ve zaman zaman da politik liderlik gibi yardımlar da sağlamaktadırlar. Çoğu zaman kendi yurtlarındaki hükümetleri komşularına karşı daha milliyetçi ve daha iddialı politikaları uygulamaya zorlamaktadırlar. ABD'deki bazı yeni örnekler, bunların, anayurtlarındaki hükümetler için bilgi toplayan bir casus kaynağı da olabildiklerini göstermektedir.

(...) En önemlisi de, diasporalar, yaşamakta oldukları ülkelerin eylemleri ile politikalarının ve kaynakları ile nüfuzlarının kendi anayurtları yararına yönlendirilmesini etkileyebilmektedirler. Etnik gruplar, Amerikan tarihi boyunca, politikada etkin roller oynamışlardır. Şimdiyse, etnik diasporalar çoğalmakta, daha etkin olmakta, bilinçlenmekte, meşruiyet ve politik etkileme gücü kazanmaktadırlar. (...)

Ulusal çıkarların ticari ve etnik çıkarlar ile yer değiştirmesi, dış politikanın içselleştirilmesini yansıtmaktadır. İç politika ve çıkarlar her zaman kaçınılmaz olarak dış politikayı etkilemiştir. Ancak, şimdi, iç ve dış politikadaki karar alma süreçlerinin önemli nedenlerle birbirinden farklı olduğu yolundaki eski varsayımların geçerliliği kalmamış durumdadır. Amerikan dış politikasını anlayabilmek için, birbiriyle yarışan devletlerden oluşan bir dünyada Amerikan devletinin çıkarları yerine, Amerikan iç politikasındaki ekonomik ve etnik çıkarlar oyununu incelemek gerekmektedir. En azından yakın yıllarda, bu ikincisi, dış politika alanındaki politik tavırların tahmini bakımından önem kazanmaktadır. 'Benzer kolektif varlıklarla ilişki içindeki bir kolektif varlık olarak Birleşik Devletler'in çıkarlarının geliştirilmesi için bilinçli biçimde tasarlanmış eylemler' anlamındaki dış politika, yavaş yavaş ama sürekli bir biçimde yok olmaktadır.

AMERİKAN GÜCÜNÜN İTİŞİ VE ÇEKİŞİ

Soğuk Savaş'ın bitiminden bir on yıl sonra, Amerikan gücüne ilişkin bir paradoks var. Bir yandan, ABD dünyadaki tek süper güç durumunda. En büyük ekonomiye ve en yüksek zenginlik düzeyine sahip. Onun politik ve ekonomik ilkeleri tüm dünyaya gittikçe artan ölçüde aktarılıyor. Savunma harcamaları bütün öteki büyük güçlerin toplamından daha fazla ve hemen hemen dünyanın her yanında etkili eylemlere girişebilme yeteneği olan tek askeri güç onda bulunuyor. Teknolojide herhangi bir başka ülkenin çok önünde ve kestirilebilir bir gelecekte de bu liderliği sürdüreceği kesin görünüyor. Amerikan popüler kültürü ve tüketim ürünleri, en uzak ve en dirençli toplumlara bile sızarak dünyayı silip süpürmüş durumda. Kısacası, Amerikan ekonomik, ideolojik, askeri, teknolojik ve kültürel üstünlüğü ezici nitelikte

Ancak öte yandan, Amerikan nüfuzu bunun çok gerisinde kalıyor. Küçük ve büyük, zengin ve yoksul, dost ve düşman, demokratik ve otoriter,

bütün ülkeler Amerikan politika oluşturucularının tatlı sözlerine tehditlerine direnebilir durumda görünüyorlar. Korumacılık, yaptırımlar, müdahale, insan hakları, kitle imha silahlarının çoğalması, barışın korunması ve öteki sorunlar konusunda yabancı hükümetlerin görevlileri, Amerikan taleplerini ve ricalarını nezaketle dinlemekte, belki de ileri sürülen düşüncelere ilişkin olarak kendilerinin de genel olarak aynı görüşü paylaştıklarını dile getirmekte ve sonra sessizce kendi yollarından gitmekteler. (...) Birleşik Devletler, hâlâ bir büyük uluslararası eylemi veto etme gücüne sahip; ama öteki ülkeleri kendisinin gerekli gördüğü biçimde davranmaya yöneltme gücü, "dünyanın tek süper gücü" imajı ile orantılı olmaktan çok uzak.

Amerikan gücünün büyüklüğü ile Amerikan nüfuzunun etkisizliği arasındaki bu gözle görülür açığın açıklaması nedir? Bu açık, kısmen, bir ülkenin kaynaklarını hükümetinin güçlülüğü ile karşılaştırmaktan doğuyor. Birleşik Devletler, tarihsel olarak, zayıf hükümetli güçlü bir ülke olmuştur.[4] Askeri olanlar bir yana, Amerikan gücünün kanıtı olarak belirtilen kaynakların çoğu, kolay kolay Amerikan hükümetinin kontrolünde olmamaktadır. Ekonomisi dünyanın en büyüğü olmasına karşın, ulusal hükümetin gelirleri, yüksek gelirli 24 ülkenin ikisi (Japonya, İsviçre) dışında tümünden oransal olarak daha düşüktür (1993'te GSMH'nin yüzde 19.7'si). Benzer biçimde, Amerikan hükümetinin talepleri "Sahil Güvenlik" adlı televizyon dizisinin ve rap müziğin popülerliği ile güçlendirilmiyor Soğuk Savaş boyunca, başlıca teknolojik ilerlemeler büyük ölçüde Savunma Bakanlığı'nın ve onun ihtiyaçlarının bir ürünü olmuştu. Şimdi ise askeri düzen, özel sektördeki teknolojik gelişmelere gittikçe daha fazla bağımlı hale gelmektedir. (...)

Kaynaklar ile nüfuz arasındaki açığın ikinci bir açıklaması, Amerikan gücünün değişen niteliğinde bulunabilir. Birleşik Devletler, küresel bir egemen güçtür ve öyle de kalacaktır. Ancak, bu başat rolün niteliği, tıpkı öteki egemen güçler için olduğu gibi, değişmektedir. Egemenlerin nüfuzu, ilk aşamasında, onların kaynaklarını harcama gücünden ileri gelir. Onlar askeri güçleri, ekonomik yatırımları, borçları, rüşveti, diplomatları ve bürokratları öteki ülkelere doğru harekete geçirir ve çoğu zaman o bölgeler ile insanlarını kendi doğrudan ya da dolaylı yönetimleri altına alırlar. Amerika'nın 1950'ler ve 1960'lardaki genişlemesi Amerikan yönetimini genişletmedi; ama kesinlikle dünyanın geniş alanlarında bir Amerikan askeri, politik ve ekonomik varlığı yarattı. Hegemonyanın ikinci aşamasında, harcama gücünün yerini çekim gücü alır. Yaklaşık olarak 1970'lerde, Amerikan hegemonyası, hegemonik gücün ilk aşamasındaki dışarıya doğru itişin ikinci aşamanın özelliği olan içeriye doğru çekişe yol açmasıyla, bu ikinci aşamaya doğru hareket etmeye başladı. Bu süreç, Roma'nın, Bizans'ın, Britanya'nın ve öteki hegemonik güçlerin evriminde de yaşanmıştı.

1990'larda ABD hâlâ gıda, teknoloji, düşünce, kültür ve askeri güç ihraç ediyor. Bununla birlikte, insan, sermaye ve mal ithal ediyor. Dünyanın en büyük borçlusu durumunda. Dünyanın bütün öteki ülkelerinin toplamından daha fazla göçmen kabul ediyor. Toprak işçilerinden Nobel Ödülü sahiplerine kadar pek çok insan oraya gitmek istiyor. Her yerdeki seçkinler çocuklarını Amerikan üniversitelerine göndermek istiyorlar. Özellikle, işletmeler Amerikan pazarına ulaşmak peşindeler. (...)

Çekim gücü, yabancıların paralarını, mallarını ve çocuklarını Amerika'ya göndermeyi çıkarları-

Gizli müdahalelere pek seyrek başvuruluyor ve yabancı ülkelerdeki seçimler ile öteki olayları etkilemek için harcanan para da sadece bir zamanlar harcanmakta olandan geriye kalmış bir iz düzeyinde oluyor. Buna karşılık, yabancı kuruluşların Amerikan karar alma aygıtlarını etkilemeye yönelik çabaları önemli ölçüde artmıştır. Dolayısıyla Birleşik Devletler, aktör olmaktan çok bir arena durumuna gelmektedir.

na uygun bulmalarına, bu konuda istekli olmalarına bağlıdır. Ancak, bu hâlâ güç'tür, ikinci aşamasındaki bir egemenin sahip olduğu bir gücün tipik bir biçimidir. Bu durum, İran Körfezi bunalımında çarpıcı bir açıklığa kavuşmuştur. Amerikan dışişleri bakanının dünyayı dolaşıp savaşın giderlerini karşılamak için para topla-

ması, sık sık, Amerika'nın düşüşünün bir kanıtı olarak belirtilmiştir. Aslında, bu klasik türde bir emperyal davranıştı: Emperyal gücün uydularından ve bağımlılarından haraç toplaması. 50 milyar doları aşan ve önceden tahmin edilmeyen bir tür verginin konulabilmesi ve birkaç ay içinde başka ülkelerden toplanabilmesi, ikinci aşama hegemonik güç uygulamasının olağanüstü bir örneğiydi. ABD 1940'ların sonlarında, Marshall Planı'nda gücünü büyük toplamlarda parayı müttefiklerine vererek uygulamıştı. Bu kez, 1990'larda, gücünü karşılaştırılabilir miktarda parayı müttefiklerinden toplamak için kullandı.

Geçmişte, Birleşik Devletler'den dışarıya para ve insan akışı, içeriye girenden çok daha fazlaydı. Ancak, başka ülkeler kendi kaynaklarını geliştirip ABD'ye para ve insan göndermek istedikçe, açık git gide daraldı. Birleşik Devletler eskiden dünyanın en büyük alacaklısı iken, 1997'de borcu 1 trilyon doların üstüne çıktı; üstelik yılda 15 ile 20 oranında bir artış gösteriyordu. Bu borcun hemen hemen 300 milyar doları Japonya'nın, 50 milyar dolardan fazlası da Çin'in aldığı Amerikan hazine bonolarından oluşuyordu.

ABD'den dışarıya akan yabancı doğrudan yatırımların tutarı, 1963 ile 1967 arasında, içeriye girenlerin 10 katından fazlaydı (24.5 milyar dolara karşılık 2.1 milyar dolar). Oysa, 1970'lerin sonları ile 1980'lerde ülkeye giren yatırımlar dramatik bir artış gösterdi ve 1990'ların başlarında dışarıya çıkanı aştı (1989-1993 döneminde 198.3 milyar dolar girerken 168.9 milyar dolar çıktı). Ülke dışına çıkan Amerikalılar'ın sayısı, 1960'lı yılların başlarında, Amerika'ya gelen yabancıların sayısından çok fazlaydı; 1960 ile 1964 arasında her yıl ortalama 6.1 milyon yabancı Amerika'ya geliyordu. Oysa, 1990-1994 döneminde ülkeye gelenlerle ülkeden dışarıya gidenlerin sayıları eşitlendi; her yıl ortalama 44.2 milyon Amerikalı'nın ülke dışına gitmesine karşılık 44.1 milyon yabancı da Amerika'ya geliyordu.

Birleşik Devletler, hegemonik bir güç olmanın ilk aşamasında, başka ülkelerdeki hükümetlerin kararlarını, seçimleri ve politik gelişmeleri etkilemek için her yıl milyarlarca dolar harcadı. Bu çabalar, belki de Sovyetler Birliği dışında, bütün öteki ülkeler hükümetlerininkinden daha fazlaydı ve hemen hemen kesinlikle denilebilir ki, yabancı hükümetlerin Amerikan politikasını etkilemek için yaptıkları toplam harcamaların üzerindeydi. Şimdi bu denge dramatik biçimde değişmiş durumdadır. Yabancı hükümetleri etkilemek için tasarlanan Amerikan faaliyetleri ya durdurulmuş ya da büyük ölçüde azaltılmıştır. Dış yatırımlar kısılmakta ve birkaç ülkeye yoğunlaştırılmaktadır. Gizli müdahalelere pek seyrek başvuruluyor ve yabancı ülkelerdeki seçimler ile öteki olayları etkilemek için harcanan para da sadece bir zamanlar harcanmakta olandan geriye kalmış bir iz düzeyinde oluyor. Buna karşılık, yabancı kuruluşların Amerikan karar alma aygıtlarını etkilemeye yönelik çabaları önemli ölçüde artmıştır. Dolayısıyla Birleşik Devletler, aktör olmaktan çok bir arena durumuna gelmektedir.

(...) Şimdilerde kamuoyu yoklamalarının gösterdiği gibi, Amerikan kamuoyunun çoğunluğu, Amerikan müttefiklerinin savunulması, küçük ulusların saldırılara karşı korunması, insan haklarının ve demokrasinin geliştirilmesi ya da Üçüncü Dünya'da ekonomik ve toplumsal kalkınmanın sağlanması türünden amaçlarla önemli kaynaklar ayrılmasına destek vermeye istekli değildir.(5) Sonuç olarak, bunların ve öteki büyük hedeflerin yönetim yetkileri tarafından açık açık dile getirilmesi, ancak pek az taraftar toplayabiliyor ve Amerikan liderliğinin önemli ağızlardan yapılan çağrılar, birkaç istisna dışında, hiçbir etkili eylem yaratmıyor. Büyük vaatlerini yerine getirmeyen Amerikan dış politikası, yönetimin asıl enerjisini daha özel alanlarda yoğunlaştırmasıyla, bir güzel söz söyleme ve geri çekilme politikasına dönüşmektedir. Yabancı hükümetler, Amerikan yönetiminin genel politika hedeflerine ilişkin sözlerini ciddiye almamayı, ticari ve etnik çıkarlara yönelik eylemlerini ise çok ciddiye almayı öğrenmiş durumdalar.

Dolayısıyla, bugünkü durumun alternatifi, bir "büyük plan"ın, "tutarlı strateji"nin ya da "dış politika vizyonu"nun ilanı falan değildir. Alternatif, Amerikan kaynaklarının özel alt ulusal, uluslarötesi ve ulusal olmayan çıkarlara ayrılmasını sınırlandırmayı amaçlayan bir itidal ve yeniden kuruluş politikasıdır. Ulusal çıkar, ulusal itidaldir ve bu, tarihinin şu zamanında Amerikan

halkının desteklemeye istekli göründüğü tek ulusal çıkardır. Bu yüzden, dış politika seçkinleri dışarıdaki büyük çabalara ilişkin gerçekçi olmayan tasarımlar yapmak yerine, enerjilerini Amerika'nın dünya olaylarına gelecekteki olası ulusal çıkarlarını güvenceye alacak biçimde daha az karışmasına yönelik planlar yapmak için harcamalıdırlar.

Gelecekteki bir noktada, güvenlik tehditi ile ahlaki meydan okumanın uygun bir bileşimi, Amerikalılar'ın bir kez daha başlıca kaynaklarını ulusal çıkarların savunulmasına yönlendirmelerini gerektirecektir. O kaynakların düşük bir düzeyden yeniden harekete geçirilmesinin, iyice yerleşmiş özel çıkarlara bağlanmış kaynakları yeniden yönlendirmekten daha kolay olduğunu deneyim göstermektedir. Şimdi daha itidalli bir rol gelecekte, ulusal kimliğini yenileme ve Amerikalılar'ın uğrunda hayatlarını, talihlerini ve ulusal onurlarını vermeye istekli oldukları ulusal amaçların peşinden koşma zamanı geldiğinde, Amerika'nın daha pozitif bir rol üstlenmesini kolaylaştırabilir.

NOTLAR

1- Bkz. Vamik D. Volkan, The Need to Have Enemies and Allies: From Clinical Practice to International Relationships, Northvale,. NJ: Aronson, 1994 ve Jonathan Mercer, "Anarchy and Identity", International Organization, Spring 1996, pp. 237-68

2- Peter D Salins, Assimilation, American Style, New York: Basic Books, 1996, pp. 6-7

3- America's National Interests, A Report from the Commission on America's National Interests, Cambridge: Center for Science and International Affairs, John F. Kennedy School of Government, Harvard University, 1996, p. 1

4- Amerikan devletinin yapısını onun dış politikasına bağlayan bir açıklama için bkz. Fareed Zakaria, The Unusual Origins of America's World Role, Princeton: Princeton University Press, yayımlanmak üzere.

5- Bkz. John E. Reilly, ed., American Public Opinion and US Foreign Policy 1994, Chicago: Chicago Council on Foreign Relations, 1995 ve Arthur M. Schlesinger, Jr., "Back to the Womb? Isolationism's Renewed Threat", Foreign Affairs, July/August 1995, pp.2-8

"... Ne kadar uzaktık birbirimize
ve ne kadar dosttuk,
ah kalbim
ah kardeşler
donuk bağrımın bitmeyen ahları
bir şeyi sağlamca tutuyorum
hiç örselemeden
sabırla
bütün mızmız acımalara karşı
ey beni yaşatan kinim
dur oranda
göver
senin çiçeklerin bize aşktır
çünkü..."

MESUT ODMAN

SESSİZ YÜRÜYÜŞ

ÖTEKİ YAYINEVİ

Arslan Başer Kafaoğlu:

İktisadı Sosyalizm Başarır

Söyleşi: Cemil NAMLI

Cemil.NAMLI: Yalçın Küçük sizin için "1960 yılında maliye teorisi ve pratiğini en iyi bilen kimseydi" diyor, doğru mu ve nasıl kendinizi teori pratik ikileminde hazırladınız?

Arslan Başer KAFAOĞLU: Doğru tabii, öyle olduğunu Yalçın Küçük'ün söylemesi çok önemli bir şey. En iyi birleştiren teoriyi pratikle demiş, gerçekten bizde politikacıların çoğunun kitap açtığı yoktur. Teoricilerin de tatbikata baktığı yoktur, mesela bizim iktisat profesörleri, sulu bunlar, devletin verdiği rakamları başvekilin, maliye bakanlığının söylediği lafları ayetmiş gibi tekrarlarlar ve asıl önemli olana hiç bakmazlar. Şimdi bakın, bence Türkiye'nin en önemli olayı, iç borçtur. İç borç olayına baktıkları hiç yok, bakmazlar, işletmelere bakmazlar. İç borç hareketini bilmiyorlar. Halbuki bugün Türkiye'nin çehresini çizen olay altı kattrilyon iç borç ödemesidir. Bu, dış faiz hariç, Türkiye'nin her gün 20 trilyona yakın faiz ödemesi demektir. Ödenen vergilerin her üç liradan ikisi iç borç faizine gidiyor. Fakat bunu hiçbir iktisatçı en önemli sorun olarak görmez. Bu borcu ödemeyen devlet, hiçbir şey yapamaz, fabrika yaptıracağım, fabrika yaptıracağım demez. Okulları çok arttıracağım, boru, tünel açamaz, yok, para yok. Bizden aldığı parayı götürüyor tefecilere veriyor.

– Yüksek faizle ve kısa vadeli borçlanıyor.

– Tabi kısa vadeli, en uzunu dokuz aylık vadeyle yaptım diyor, çok seviniyor. Ama dokuz aylık vadenin de birleşik faizi yüzde 140'a geliyor. Halbuki, banka yüzde 95, en fazla yüzde 100 alıyor. Devlet yüzde 140'tan borçlanmıştır. Bugün Türkiye Cumhuriyeti Devleti

bence bitmiştir. Çünkü normal devletın özel sektörü de kamu söktörü de çalışır, vergi verir. O vergileri devlet harcar. Halbuki bizimkiler vergi verecek olanlara faiz sübvansiyonu yapıyor. Çok güzel, Yalçın'ın söylediği sözün bir ölçüde teyidini gösterir. Ben hiçbir zaman ekonomide teoriyle pratiği birbirinden ayırmadım ve hiçbir zaman Marx'ın Kapital'indeki o kapitalin organik bileşiminin yanlış olduğunu, olabileceğini düşünmedim.

– Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdür Muavini olarak 27 Mayıs devriminde Milli Birlik Komitesi'nde politika hazırlayanlardan birisi olduğunuz söyleniyor. 27 Mayıs'ı bu deneyimlerle nasıl görüyorsunuz?

– 27 Mayıs aslında yapılan askeri hareketlerin en halkçısıdır. En halkçısı oluşununun nedeni de, Yalçın o zamanları çok iyi bilir, hiyerarşinin tepesinden yapılmamış olmasıdır. Her rütbeden insan vardı orada, hatta ordunun tepesindeki adamları alıp mahkemeye götürdüler. Bir de niyetleri iyi olduğu için hiçbir şekilde bulamadıkları ölçüde iyi müşavirler buldular. Örneğin sağlık müşavirleri Kurthan Fişek'in babası, Nusret Fişek, ondan sonra iktisat müşavirleri Arslan Başer Kafaoğlu ve Osman Nuri Torun'du. Osman Nuri Torun bugün Türkiye'de çok saygı duyulacak bir adamdır. Sosyalist Kültür Derneği'nin ilk genel başkanıydı. İşçi Partisi kurulduğu zaman direk destek vermiştir. Dernek kapatılır filan demeden her zaman gelmiştir. Kongrelerde hazır bulunmuştur. Ondan daha önce, planlamanın bağımsızlığını savunmuş adamdır.

Böyle müşavirler buldular, şimdi de var öyle adamlar. Yani gitseler, bulurlar. Örneğin, iktisadi devlet teşekküllerini bir hale yola koyma düşüncesi akıllarına geldiğinde gitmişlerdir, bir üniversite asistanı bulmuşlardır. O üniversite asistanı Mümtaz Soysal, yanlış adam seçmediler.

– Gerçekten, hâlâ o iyi niyetli adamlar var mıdır?

– Hâlâ var. Şimdi de üniversite asistanlarından öyle adamlar bulurlar. Benim bir özelliğim de şudur; ben kendi yaşıtlarımla yapmadım hiçbir siyasi hareketi. Kendimden 20-30 yaş küçüklerle yaptım. Tip'te de öyleydim. Demokrat gazetesini de öyle çıkardım. Kendimden küçüklerle kafa dengi oldum.

– Yalçın Küçük bize, 1960 başlarında önemli muhalif gazete olan, Müşerref Hekimoğlu, Altan Öymen, Sevgi Soysal türü isimlerin yazdığı "Öncü" gazetesine Başbakanlıktan başyazı yazdığınızı söylüyor, doğru mu, nasıl oluyordu?

– Gündemi yazalım derdik, yazardık, bazen Yalçın yazardı, bazen ben ama Yalçın'ı bilmezlerdi ben verirdim. Bir gün Yüksek Planlama Kurulu toplanmış, Ekrem Aycan başbakan yardımcısı olarak katılıyor. Yüzüme baka baka "daha fazla konuşamıyoruz paşam, Öncü muhabiri aramızda" dedi.Yalçın o zaman uzman değil de uzman yardımcısıydı, o toplantıya girmemişti. Tabii biz orada soğuk terler döküyorduk. Kendi dairemiz "öyle şey olamaz" dedi. Bizi korudu.

– Şimdi de böyle bir bürokrasi olabilir mi?

– Bürokrasi partili olmuş artık. Bürokrasi yine iyi dayandı.Özel sektörden, esnaftan daha iyi dayandı. Hâlâ da "kalkın ey ehli vatan" diyen bir doğru dürüst adam gelirse, temiz bürokrasi çıkar.

– Bu açıdan Türkiye sosyalistlerinin halen bir şansı var diye düşünüyor musunuz?

– Tabii.

– Eşinizle birlikte, bir eski yüksek bürokrat olmanıza karşın, 1960 ortalarında Tip'in bütün mitinglerine katıldığınızı söylüyorlar. Mitinglere lacivert elbiseyle gidermişsiniz, o günleri özlüyor musunuz?

– Gençlik olduğu için özlememek de mümkün değil, ancak o anlamda özlemiyorum, çünkü halen yapıyorum aynı şeyleri. Eşimde yapıyor, ben de yapıyorum.

– Sosyalist Kültür Derneği kuruluşuna katıldınız, Müşerref Hekimoğlu'nun evindeki toplantıları anlatır mısınız?

– Müşerref Hekimoğlu etkili bir yazardı. Sebebi de eniştesi milli birlik komitesindeydi. Güzel alımlı bir hanım, elinde bir gazetesi var, onun için gelen çok olurdu. Ben Aybar'ı da, Emil Galib'i de orada tanıdım. Çok yürekli bir hanımdı, fakat o iktidar içinde yürütemedi. Herkes dünyanın vergi sigorta borcunu takarken bütün gazeteler, onun üstüne geldiler. Tasfiye etmek zorunda kaldı. İşte orada birgün birisi muhabir kodroları geniş değil, dedi. Birisi hanımla beni gösterdi, Ben hâlâ Müşerref Hekimoğlu'na benim hayatımda sola doğru gelişmesinde büyük katkısı olduğu için müteşekkirim. O da karşılaştığımızda "ne günlerdi onlar" diye anlatır. Onikiler apartmanı denilirdi, o zaman Ankara'nın en ünlü apartmanı sayılırdı. 27 Mayıs'ta almışlar. Öncü Gazetesi çok önemli bir gazeteydi, para almazlardı. Müşerref Hanım'ın evinde kazan kaynardı. Akşamları orada yemek yerdik hep. Çok değerli bir kocası vardı. Kuvvet Başarır. Vefaat etti. Çok değerli bir arkadaştı. Gazeteciliği çok iyi bilirdi. Akşam Gazetesi'nin idare müdürüymüş daha önce. Velhasılı güzel günlerdi.

– Ne zamandan beri kendinizi sosyalist hissediyorsunuz?

– Çok uzak değil. Yani 1962'den beri. Amerika'ya gıdıp geldikten sonra. Amerika'ya gıdınceye kadar ben marksist, sosyalist değildim. Amerika'nın bozukluklarını gördükten sonra, en iyisi böyle olduktan sonra, dedim.

– 27 Mayıs'ın etkisi oldu mu?

– Yok, 27 Mayıs'tan önce gittim, 27 Mayıs'tan da sonra geldim. 1960 Eylül'de geri döndüm. O dönemde her şeyi de yaptık aşağı yukarı. Servet beyanını kurduk. İk-

tisadi devlet teşeküllerinin reorganize edilmesi için bütün verileri o zamanın iktidarına verdik. Son dakikada maliye denetleyecekti. Kemal Kurdaş yasayı çıkarmadı. Sağlık sosyal hizmetlerinin yasasını yaptık. Vergi usul kanununda hâlâ servet beyanı çalışıyor. Biz, vergi usulu kanunu 38 yıl evvel koyduk. Yasaları kuruduk, yasaların bağımsızlığını sağladık. Bir planın belirlenişinde, planlama daire başkanı bakanla eşit oya sahipti.

– Planlamayı kurduk diyorsunuz. Bugün de planlamaya inanıyor musunuz?

– Sonuna kadar inanıyorum. İşte Alternatif kitabında vardır. Planlama olmadan azgelişmiş bir ülkenin bir yere varacağını sanmıyorum.

– Sosyalizm teorisi açısından da böyledir değil mi?

– Tabi, şöyledir. Piyasa tercihinin yerine bir tercih koyacaktı. O tercih akıldır. Ben insan aklına çok inanırım. Yani bir şeye tapmak gerekirse akla tapmak lazım. Dünyada mağara devrinden bugüne insanları, insan aklı getirmiştir.

– SBP'nin son kongresindeki konuşmanızı dinlemiştim. Orada yeni bir feodal döneme girilmek üzere olduğunu, insan aklının götürüldüğünü, ezildiğini söylüyordunuz.

– Yalçın'ın son yazısında da var. Kirlenme insan aklının bertaraf edilmesinden geliyor. Serbest piyasa belirlesin diyorlar. Serbest piyasanın aklı mı var ki? Kuran'a inan demekle serbest piyasaya inan demek arasında aslında hiçbir fark yoktur.

– Ödep'i bu bağlamda nasıl değerlendiriyorsunuz?

– Ödep'in bu şekilde kuruluşuna ben baştan beri muhalifim. Ödep'i oluşturan tartışmaların kitabına bakın, ben yokum orada. Halbuki en çok konuşan benim.

– Yalçın Küçük sizin için "bir çocuk kadar iyi yüreklidir, bu yüzden sık sık yanlışa gider" diyor ve ekliyor "doğruyu bulur, vazgeçer" doğru mu, Ödep'te kurucu olmayı da iyi kalbinizin yanılgısı sayıyor musunuz?

– Bir yanılgı değil. Belki adam ederim diye uğraştım. Hâlâ da genel başkana daha çok otoritem vardır. Bugün en çok konferanslara çağrılan kişi benim.

– Bir ekonomik programı var mı Ödep'in?

– Yok. Öyle bir programı anti-demokratik sayıyorlar ancak. Açıkça söylemeliyim, her yerde de söyledim. 1960-63'lerde bir belediye seçimi oldu. Ben o zaman Tip'teydim. Yalçın memurdu o zaman. Radyo konuşmaları yapardık, ihtilal gibi geldi herkese. Neredeyse sokağa dökecektik herkesi. Radyo konuşmalarının hazırlanmasında bulundum. Hatta on yedi radyo konuşmasının on biri de benim kalemimden çıktı. Yazıyorduk birgün, Cevat Hüsnü Talay geldi. Baktı ki, Mahmut Makal, Yaşar Kemal, Aziz Nesin herkes içeride. Komisyonun başkanı benim, en gençleri olsam da. "Oho, iktidara gelmişiz" dedi Cevat Hüsnü Talay. Konuşma yazıldı, hatip radyoevine gönderildi, biz yemeğe çıkalım dedik. Orada, Mehmet Ali, "çok iyi adamlar bulmuşsun" dedi. "Tabi bizim kuşağın en iyi adamları", "boşver bizim kuşağı" dedim, "niye" dedi Mehmet Ali, "bizim kuşak dayak yemiş kuşak, onun için gözümüz korkmuş" dedim. Ödep'i kuranlar dayak yemiş bir kuşak. Onun çok büyük etkisi var.

– Ödep özelleştirmeye de hep sıcak bakıyor.

– Ama tam tersine karar çıktı. Sağlık ve eğitimde

– Fakat, söylemlerine, röportajlarına baktığınızda, özelleştirmeye karşı olmadıklarını söylüyorlar.

– Yok, ama, bir İp kadar da devletleştirilmeli demiyorlar. Özelleştirmeye karşıyız demiyor. Çünkü kesin bir şey söylemek istemiyorlar. Özelleştirmeyi protesto edeceğiz de demiyor. Bir şey daha söyleyeyim. Bu borç meselesini belki on beş kez gündeme getirdim fakat, çıkıp bu borç meselesini anlatmadılar.

– İç borç...

– İç borç ama, dış borç hikaye. Dış borcu nereden istersen bulursun. Asıl Türkiye'yi yıkan iç borç. Düşünün ki, üç liralık verginin iki lirasını iç borcun faizine veriyoruz.

– Ecevit'in, son Körfez krizi ile ilgili vatandaşlara duyurusu vardı. Belli sıkıntılarımız var, zorlanabilir ama dövizimiz bol, diyordu.

– Döviz bol. Döviz niye bol? Döviz faizi yüksek olduğu için bol. Herkes Amerika'da, Japonya'da bankalardan borç alıp, getirip Türkiye'ye yatırıyor. Turgut Özal'ın Amerikan politikası takip ediyoruz, dediği bu. 1970'lerde Amerika dış ticareti durmadan açık verirken, Amerika faizleri yüksek tutarak sermaye çekip bu açığı kapatıyor. Şimdi üç türlü enflasyon vardır. Dövize göre enflasyon, faize göre enflasyon, genel enflasyon. Bunların en düşüğü dövize, en yükseği faize göre enflasyon. Fakat bu, bizim ihracatımıza köstek oluyor. Biliyorsunuz

Marksistler iktisatı bırakmışlar, umudu kesmişler. Onlar sanıyorlar ki, sosyalistler iktisadı beceremez, kapitalistler becerir. Bunun tersini düşünen iki adam vardır Türklye'de, Yalçın Küçük ve ben. Asıl sosyalizm başarır iktisadı.

pahalı para ihracatı köstekler. Yani kazıklanmana sebep olur. Gallbright'in Chirchill'i suçlaması odur. Maliye vekiliydi, illa İngiliz parası yüksek olacak, diyordu. İngiltere ekonomisini berbat etti, İngiltere İkinci Dünya Sa-

vaşı'na berbat bir ekonomiyle girdi, diyor. Kennet Gallbright çok önemli bir adamdır. Marksist olmamasına rağmen çok severim. Tahlili köklü yapar. Aynı politikayı takıp ediyoruz. Malezya'nın da hâlâ çok dövizi var ama artık yıkılıyor.

– Yalçın Küçük'ün yüksek develüasyon yapan hükümetlerin darbeyle iktidardan uzaklatırıldıkın yolunda bir saptaması var...

– Develüasyon yapsalar para bulamazlar. Buraya para gelmesi için dövizın enflasyondan aşağı olması lazım. Türkiye, hep dövizin bulunamayışına göre akıl yürütmüş. Döviz hemen bulunur. İstiklal Caddesi'ne git, bir milyar dolar ver de, hemen veriyorlar. Sistem ona uygun hale getirildi. Döviz en kârsız yatırım şimdi Türkiye'de. Herkes en kârlı yatırım zannediyor dövizi. Bunu bilmek için alım olmaya gerek yok. Burjuva basın bile yazıyor, dövizin en az getiri getirdiğini. Ekonomi politikasının esası bu. Ben de mali müşavirim görüyorum aracı kurumların kimlere hisse senedi sattığını. Yüzde

Tayland, Malezya bir gecede nasıl battı? Hedge diye bir şey var, bunu duymayan çoktur, Güneş Taner bile duymamıştır. Hedge şu; sizin filan bankada tranzetuar hesaplarda bir milyon dolarlık bononuz var. On-oniki senedir de kazanmışsınız, oradaki bono kaybedilse de önemli değil sizin için. Malezya sisteme girdiği zaman gidiyorsunuz Malezyalılar'a diyorsunuz ki, şu benim bir milyonluk bonomu bir ay süreyle al, hedge de Malezya ve Tayland'ı batıran da budur.

45'i Türkler'e, yüzde 55'i yabancılara satılıyor. Türkiye'de bankalardaki döviz mevduatı Türk parası mevduatının birbuçuk katı. Bunun Türkiye'ye faydası yok. Bu biriken dövizler aslında böbrekte biriken taşlar gibi, hiçbir faydası yok. Çünkü bunlar iktisadi faaliytle kazanılmış döviz değil. İktisadi faaliyetle kazanılmış döviz olsaydı bir işe yarardı. Bu, İspanya-Portekiz'in Güney Amerika'yı zaptettiği zaman altın, gümüş getirmesine benziyor. Bu altın gümüşlerle İspanya, kendini en zengin ülke olurum sandı. Halbuki ertesi sene en harap Avrupa ülkesiydi. Avrupa'da en geri iktisat 17. yüzyılda İspanya vePortekiz'de idi. Fabrikaya, gemiye, yola gidecek parayı oraya bağladı. O da hiçbir işe yaramadı. Şimdi bunları nereden biliyorum. Şimdi ne dıyor başvekil, falanca işi yapacağız, ancak şu kadar milyon dolar bulursak, diyor. Şu kadar milyon dolar bulsak dedikleri 100 milyon dolar civarında. Türkiye'nin 30 milyar dolar rezervi var. Bankalarda para çok. Taner'in haberi yok, 30 milyar dolarım olsa diyor. Teoriyle, pratiği birleştiremezsen bunu bilemezsin, saçma sapan laflar edersin. Güneş Taner gibi, Erdoğan Alkin gibi..

– Güneş Taner'in iktisat nosyonu var mı?

– Yok.

– Mühendis kökenli sanırım.

– O önemli değil. Mühendis olur da Timbergen de matematikçiydi ama çok iyi iktisatçıydı, böyle man kafa değil.

– Darbeyle develüasyon arasındaki konusuna dönmek istiyorum...

– Bunların doğrulanması için develüasyonun yapıldığı ekonomik teorilerin yeni gelen iktidarlar tarafından izlenmemesi lazım. 24 Ocak, Turgut Özal tarafından yapıldı. En büyük muhalif Bülent Ecevit idi. Bülent Ecevit, Turgut Özal politikası uyguluyor. Bir tek devirenlerin devirdeklerinin politikasını uygulamadığı 27 Mayıs'tır.

– Süreklilik arz ediyor öyle mi?

– Ben planlamadayken enflasyon yıllık yüzde 4'tü. Biraz gayret etseydik yüzde 7'ye çıkarırdak. Çok durgun fıyatlar da kalkınmayı engeller. Biz enflasyonu zorla, bazı iktisadi tedbirlerle açıktan yatırımlar yaparak yüzde 7'ye çıkardık.

– Şimdi ise enflasyonu yüzde 50'ye düşürmek önemli bir şey görülüyor.

– Düşüremezler, bir gram aşağıya düşüremezler.

– Bununla özelleştirme arasında bir bağ kuruluyor.

– Özelleştirme olduğundan beri enflasyon yavaşlasa bari. Özelleştirme enflasyonu hızlandırır.

– Özelleştirmenin somut bir getirisi de yok aslında.

– Olabilir mi? Özelleştirme yatırımı azaltır. Yatırım ne demektir, milli düzeyde milletin üretici kapasitesine bir ekleme yapmak demektir. İşin kötüsü onu satmasalar belki o dışarıdan başka bir yatırım malı ithal edecek. Fonlarını da olanlara ayırıyor. Mesela Etibank'ı satmasanız, adamlar fabrika açacak.

– Devletin ekonomi üzerindeki denetleme araçlarını ortadan kaldırması anlamına geliyor.

– Kit'lerin devleti denetlemesinin hiçbir önemi yoktur. Merkez Bankası yeter. Bana bir tek Merkez Bankası'nı verseler herkesin canına okurum. Kit'in devletin ekonomisini kontrolde çok fazla etkisi yoktur. Devletin kuvvetli olması, devletin politikayı kontrol etmesi, için bir tek Merkez Bankası yeter.

– Yani parasal politikalar yeterli diyorsunuz.

– Merkez Bankası kuvvetli olursa, iyi niyetli bir Merkez Bankası başkanı olursa Kit'leri koruyan odur, şahtır yani...

– Hükümetin altı ay Kit ürünlerine, akaryakıta zam yapmayacağız demeleri komiklik olmuyor mu bu durumda?

– Komiklikten başka bir şey değil, dediğiniz gibi.

– Ama çok ciddi bir şekilde bunu söylüyorlar.

– Evet söylüyorlar, utanma olmadıktan sonra, dediklerinin hep tersi oluyor. İç borçları temizleyeceklerini söylüyorlar, sekiz aydır iktidardalar niye temizlemediler. Bakın, ben şimdi size şunu söyleyeyim, ben bu iç borçları beş yıla yayacağım demeyen, ciddi bir laf söylemiş olmaz.

– Bu son vergi kanunlarının 1998'e yetiştirileceği uygulanacağı söyleniyordu, şu anda alt komisyonda bekliyor sanırım.

– Hayır, 1998'de uygulayamaz, Anayasa Mahkemesi bozar, hiçbir vergi kanunu geriye işleyemez.

– Vergi politikalarıyla birlikte bu son süreci nasıl yorumlayabiliriz?

– Yok bir şey, yani hiçbir şey yok. Devlet sanıyor ki, işportacı vb vergi kaçırdığı için vergi kaçıyor. Kayıt dışı ekonomi lafı niçin çıkarılıyor? Büyükler diyor ki, biz defter tutuyoruz, hiç kaçırmıyoruz, kaçıranlar esnaf, küçük çiftçi, orta çiftçi bir de asıl tezgahtarlar, yani işportacılar. Yalan. Kaçıran işte, Koç gibi büyükler. İşportacı geliyor, ellibin tane kazak satıyor. Bu kazakları hangi fabrikasında dokumuştur? Adam fıstık satıyor, o fıstıkları bahçesinde mi yetiştirdi. O fıstık oraya bir şekilde geldi, asıl kaçakçı odur. Vergi kaçakçılığı sosyal, sınıfsal bir olaydır, vergi kaçakçılığına karşı en önemli bekçi nedir? En önemli bekçi, bu verginin haklı bir vergi olduğuna mükellefin inanmasıdır. İkincisi, bu verginin yerine sarfedilmesine mükellefin inanmasıdır. Bunları yerine getirmeden vergi kaçakçılığının önüne geçemezsiniz.

– Vergilerin oransal dağılımına baktığımızda ön sırada küçük işletmeler ve çalışanların ödediği gelir vergisi ve katma değer vergisi görünüyor...

– En çok vergi petrol mefruşatlarından alınan vergidir İkincisi katma değer vergisi üçüncüsü gelir vergisi.

– Kurumlar vergisi...

– Kurumlar vergisinin önemi yok ki, dış kapının mandalı.

– KDV ve gelir vergisinin asıl yükünü çeken tüketici ve emeğiyle geçinen halkımız...

– Bakın bu çok büyük adaletsizlik. Fakat bu bile çok büyük adaletsizlik değildir, Türkiye'deki bugün yaşanan adaletsizlik karşısında. Bir de o aldığın vergileri gidip büyük tefecilere veriyorsun. Asıl adaletsizlik bu.

– Daha sonra dönüp bunu kamuoyuna Kit'leri finanse etmek için harcıyorum diyorlar.

– Yok efendim Kit'ler kârda. Geçen gün Baykal da söyledi, doğrudur. Kit'ler bu sene kârda.

– Özelleştirilenler de kârda öyle mi?

– Özelleştirilenlerin hepsi değil, SEK zararda mesela. Süt fabrikalarının sahipleri ağlıyorlar. Hem de köylüyü soydukları halde.

– Sektörel daralmadan mı kaynaklanıyor bu, yoksa başka nedeni var mı?

– Tarımda parça işletme olmaz. Dünyanın büyük tarım fabrikalarına bakın, hatta çukulata, tütün fabrikalarına bakın büyüktür. Otomobilden daha fazla bütünleşmiştir, çünkü tarımdır. Tek tek tarım fabrikasını kâr ettirmenize imkân yok. Bir tarım politikasına dayanacaksınız. Tarım politikası da çok geniş bir satıcı kitlesi olacak. Amerika'da kâr eden tarım işletmesi yoktur, piyasa fiyatıyla satılırsa. Devlet sübvansiyonuyla tarımcılar ekmek yiyorlar. Avrupa'da da öyle, en çok kavga kıyamet koparan Avrupa'da da Ortak Pazar'da da tarım bütçesidir, ortak tarım politikasıdır. Yani her şeyi özelleştirmeye götürse tarımı götüremez.

– Peki Türkiye'de bu tarım işletmelerinin kamulaştırılması gerekir diyebilir miyiz?

– Tabii, hatta bunu ben düşünmüyorum Güngör Uras düşünüyor. İnanıyorum ki bir gün gelecek bunlar kamuya dönecektir diyor, haklı.

– Bu sosyalizmin teorisi açısından da böyle değil midir? Kendisini sosyalist olarak tarif eden Birikim dergisinin, geçen sayısında kamulaştırmayı eleştiren yazıları vardı mesela.

– Marksistler iktisatı bırakmışlar, umudu kesmişler. Onlar sanıyorlar ki, sosyalistler iktisadı beceremez, kapitalistler becerir. Bunun tersini düşünen iki adam vardır Türkiye'de, Yalçın Küçük ve ben. Asıl sosyalizm başarır iktisadı.

– Uygulamada olanları sosyalizmin lafzının dışına çıkararak, devlet güdümlü ekonomi deyimini kullanıyorlar...

– Devlet güdümlü ekonomi olmadıkça neyle güdücek mişim ekonomiyi? Serbest piyasa ile mi?

– Sosyalizmin piyasa mekanizmasına dokunmadan üst yapıda gerçekleştirilebileceğini ima ediyorlar.

– Buna Güngör Uras bile inanmıyor.

– Çok anlamlı değil ama bunun teorisini ciddi ciddi yapıyorlar...

– Teorisini yapıyorlar da ciddi ciddi değil. Bir gram ekonomi bilgisi olmadan yapıyorlar.

– Haklısınız bu konuda, ancak bu bakış Ödp içinde de etkili oluyor.

– Onu söylüyoruz başından beri, maalesef öyle.

– Fakat bileşenler açısından bakıldığında...

– Bileşenler filan hikaye, Devrimci-Yol franksiyonu hakim. Bugün Devrimci-Yol'a kim hakimse partiye genel başkan da odur, onun için benden başka muhalefet eden çıkmıyor. Dev-yol kuşaklarının bana bir saygısı vardır.

– Sizce, açık bir sosyalist partininin ekonomik programında asli unsurlar ne olmalıdır?

– Planlama, demokratik planlama, bence mülkiyet bile önemli değil o kadar. Benim işte Alternetif kitabımda yazılıdır. Yani, şeytanın yerine aklın konulması, belirsiz kabede ki putun yerine aklı koyuyorsun.

– Şimdi ben biraz da siyaset-ekonomi bağlantısına gelmek istiyorum. Türkiye'de siyasete bakıyorsunuz birkaç sektör, turizm-inşaat-tekstil, bankalar hem büyük partileri finanse ediyorlar, hem de bu partilere hakim görünüyorlar. Aynı zamanda kara para aklatmadan tutun da, ekonominin bütün pislikleri bu kanalizasyon deliklerinden geçiriyor.

– Tabi bence eroin de bile parmakları vardır. Yoksa bu kadar büyük bir finansman bunların katkısı olmadan sağlanmaz. Delilim yok fakat akıl bunu gösteriyor. Sektörler değil, belirli firmalar. Aslında yedi-sekiz holding bunlar. Zaten her yerde böyledir. Amerika'ya gidin Cumhuriyetçi Parti'nin binasını gösterin deyin gösteremezler, yoktur. Partinin genel başkanı kimdir, deyin yoktur. Yani burjuvazinin en hakim olduğu yerlerde partiler en az göze çarpar.

– Bunun tekelcilikle ilgisi var...

– Güçlü olduğu diyelim, tekelcilik bunun içindedir. Türkiye'deki tekelcilik Amerika'yı solda sıfır bırakır. Bugün Türkiye'deki banka kredilerinin yüzde 60'ını, yedi-sekiz holding alır. Amerika'da bu yoktur. Türkiye'deki vahşilik hiçbir yerde yoktur. Bugün Teatcher'ın partisinin hükümeti olan Major hükümetinin geçen seneki bütçesi Milliyet Gazetesi'nde yayınlandı. Yüzde 37'si sosyal güvenliğe gidiyor. Eğitim, sağlık, sosyal güvenliğe giden para bütçenin yüzde 59'u. Alman bütçesinin yarısı sosyal güvenliğe gider. Alman bütçesi, Alman milli gelirinin yüzde 47'sidır. Türkiye'de eğitim sağlık ve sosyal güvenlik, yüzde 9'udur. Amerika bütün pisliklerin başıdır, ama bizdeki vahşet batıda yoktur. Amerika'da altmış yaşından yukarıdaki adamın bir sentlik tıbbi masrafı olsa devletindir. Yani en kapitalisti en tekelcisi budur. Türkiye'nin yanında onlar solda sıfır kalır. Hiçbir ülkede yoktur, kendi kapitalistini faizle beslemek. Her şey oradan geliyor. Vergi adaletsizliği bunun yanın da hiç kalır.

– Vergi politikalarının herhangi bir etkisi olmaz diyorsunuz.

– Düşünün her gün 20 trilyona yakın para veriyor. Bundan başka ekonomiyi yöneten adamın, bakma beyanat verdiğine aklı hep burada. Yarın 20 trilyonu nasıl bulacağım. Yarın diyorsam birden 240 trilyon geliyor, on günde bir 500 trilyon geliyor.

– Yakın zamana kadar olan bir iddia, bu kadar borçlanmanın olmasında gelişimi açısından '80'li, '90'lı yıllarda Kürt savaşının büyük etkisi olduğudur. Siz ne düşünüyorsunuz?

– Bence çok değil. Kürt savaşına giren bir Kolordudur. Türkiye altı Kolordu besliyor.

– Ordunun modernizasyonu içinde ek harcamalar yapılıyor.

– Bakın bu Time'da yazıldı geçen gün. Türkiye'nin bütün savunma giderleri ortalama 7 milyar dolardır. Borcu otuz milyar dolardır ve katlanarak gidiyor. 1994'te sadece borca giden para 230 trilyondur.

– Tabi burada iç borcun dış borcu aşması da söz konusu...

– Dış borç bir şey değil. Dünya da dış borcu bu faiz politikasıyla bulursun.

– Bu faizle sıcak para bulunuyor. Fakat sıcak para geldiği kadar da kolay gidiyor herhangi bir krizde.

– O şöyle, Türkiye batıyor derseniz bir gecede gider, hem de nasıl gider. O tahvilleri satmaya gerek yoktur. Türkiye'de bir şey yok, o da olursa felaketi bir düşünün. Mesela Tayland'da Malezya'da bir gecede nasıl battılar. Hedge diye bir şey var, bunu duymayan çoktur, Güneş Taner bile duymamıştır. Hedge şu; sizin filan bankada tranzetuar hesaplarda -geçici hesaplarda- 1 milyon dolarlık bononuz var. On-oniki senedir de kazanmışsınız, oradaki bono çok önemli değil sizin için, kaybedilse de önemli değil. Malezya sisteme girdiği zaman gidiyorsunuz Malezyalılar'a diyorsunuz ki, şu benim bir milyonluk bonomu biray süreyle al, hedge budur. Vadeli muameledir borsada. Bana bunu al ama yüzde 20'sini ver. Hedge bir de peşin verilir, tabi dolların yükseleceğini düşünerek, hepsi razı oldu. Sonra dolar bulamaz oldular. Böyle çekildi. Güney Asya krizi böyle çıktı. Bunu yazdım. Fakat kendim yazmadım yaz-

saydım inanmazlardı. Bunu para fonunun reisinin ağzından yazdım. Bu böyle olur. Sizde çok para olur, yabancı alacaklar olur, o alacakları hemen likidite etme imkânı olur. Bizim borsamızda bunlar yok. Şimdi dünyanın en zengin adamı kim, Bill Gates. Herkes sanıyorki internetten dolayı, hayır borsa oynamaktan. Yine büyük zenginlerinden ikinci, üçüncü sırada George Soros. Hatta Malezya başkanı bizi Soros batırdı diyor. Şimdi bu nedir? Sizin haberiniz olmadan bir faktör gelişir ve sizin hiç kabahatiniz olmadan batarsınız. Bir ekonomi değil 500 milyonluk bir saha, mermi düşmüş gibi Malezya, Endonezya, Filipinler, Yeni Zelanda, Tayland, kuzeyi saymıyorum...

– Bunlar aynı zamanda Türkiye'ye de örnek gösterilen ekonomiler.

– Sadece Türkiye'ye değil dünyaya örnek gösterilen, Asya Kaplanları denilen ülkeler. Geçen Mart'ta, Nisan'da Newsweek'te bir yazı çıktı, Uzakdoğu'da ne olacak 2000 yılında. Diyorlardı ki, Tayland Fransa'yı alacak, Kore de Almanya'yı geçecek. Ne oldu şimdi o Asya Kaplanları. Şimdi şöyle; hiçbir kalkınma sebebi yok ortada. Kalkınmanın ya da kalkınmış görünmenin tek sebebi Japonya'dan, Amerika'dan düşük faizli para alıp buraya yatırmak.

– Bu ekonomilerin reel üretiminde bir gelişme oldu mu?

– Üretimde tabi ki bir gelişme oldu. O kadar para akar da olmaz olur mu? Fakat üretime yediremediler. O kadar makina, bina yapmak zor, onun için gayrimenkule bağladılar. Bir bunalımda oradan geldi. Biliyorsunuz gayrimenkul en zor likidite olan aktiftir. Şimdi konan teşhis bu. Bu sırada nisan veya mayısta dediler ki, Japonya kötüye gidiyor. Onun için Japonya faizleri yükseltecek, dövizi kötüye giden faizi yükseltir Amerika'nın 1973'lerde yaptığı gibi. Şimdi bu da yayılınca, hedgeler başladı. Para fonundaki adam bunları hedging batırdı, Soros falan batırmadı diyor. Tabi Soros hedge kullanarak batırdı da.

– Globalleşme denilen de bu olmalı...

– Bunu Amarikalılar da yazıyor. Globalleşme deyip ne yaptık diye. Şimdi Arjantin korkuyor. Arjantin'de üç ayda borsa yüzde 25 düştü. Arjantin biliyorsunuz model gösteriliyordu dünyaya. Bakın neler geldi bizim modelin başına diyorlar. Bu neye benzer, ben bunu bir hikayeyle anlatırım. Şam'da Osmanlı zamında zalim bir vali varmış. İstanbul'da da çok yetenekli bir maliye memuru varmış. Gel demişler seni Şam'a defterdar yapalım, Şam valisini de yumuşatırsın. Maliye memuru, "devlet hizmetidir, peki gidelim" diyor ve gidiyor. On-onbeş gün sonra hükümet konağına giderken bakıyor, bir daraağacı, mektupçuyu asmışlar. Mektupçu validen sonra gelen adam. Geliyor merakla, "paşa hazretleri mektupçu efendimizi matlup-asılmış gördük" diyor. Paşa "evet astım" diye cevap veriyor. "Peki kabahati neydi efendim", diyor. Paşa, "dün gece rüyama girdi beni korkuttu", diyor. Defterdar bunu duyunca gizlice İstanbul'a geri kaçıyor. İstanbul'a geldiğinde çevrenden, "yahu hani sen geçim ehliydin, akıllı adamdın ne oldu", diyorlar. "Yahu akıllılık falan söker mi adamın rüyasına girmemekte benim elimde mi" diye cevap veriyor.

Şimdi başka bir ülke faiz yükseltecek diye haber çıkıyor batan başka ülke oluyor. Globalizmde bu var. Se-

nin hiçbir şeyin yok, bir gecede batıyorsun, bir gün evvel dünyanın mutlu ülkesisin, o günkü fakslar gelmiş, satılmış hedge yoluyla, dövizler çekilmiş. Tayland'ın falan ne kabahati var. Kabahat Japonya'dan bir haber çıkması.

– Amerika açısından bakıldığında daha önce iki kutuplu bir dünya vardı. Şimdi dünya tek kutuplu görünüyor, glaballeşme deniliyor ama bunun karşısında başta Avrupa olmak üzere çok kutupluluk da var. Sizce Amerikan hakimiyeti devam ediyor mu ?

– Amerika Kanada'dan korkuyor. Belki Auro gelirse Auro gibi rezerv bir parayı oluşturabilirsek kafamızı dikeltebiliriz diyor Kohl. Düşünün ki Uzakdoğu'daki bütün ihracatçılar, markı kabul etmiyor, dolar istiyorlar. Yani Türk parasından bahsetmiyorum marktan bahsediyorum

– Sosyalizmin Sovyetler Birliği nezdinde 70 yıllık bir pratiği oldu. Sovyetler Birliği'nin çözülmesinden sonraki süreci ekonomi açısından kısaca değerlendirebilir misiniz?

– Çözülme şu, çözüldü de ne oldu? Doğru metod yerine yanlış metodu kabul ettiğinden Rusya kıvranıyor şimdi. İnsan ömrü 20 sene kısaldı. 79'du 59 oldu. Sosyalizm Rusya'ya birşey yapmadı, yapan kapitalizm. Niye öyle oldu, kime yenildiler. Bence matematiğe yenildiler. Amerika'nın geliri 250 ise Rusya'nınki 100. Amerika'ya eşit savunma harcaması yaparsan, sen 40 harcarsan yüzde 40 gider, başka şeylere para kalmaz. Amerika 40 harcarsa yüzde 15 kalır.. Her şeye de para kalır. Her şeyin başında da teknolojiyi geliştirme gelir. Geçen gün bir profesörle konuşuyoruz, "Amerika herkesi alt etti" dedi. Eder, çünkü para onda dedim. "Hem para hem teknoloji", dedi. Ben de bunların ikisi, birdir sayın profesör, dedim, para kimdeyse, teknoloji ondadır. Hadi geçsin bakalım Amerikan teknolojisini Japonya veya Almanya.

– Fakat bazı sektörlerde Japon teknolojisi daha ileride değil mi?

– Senin doktorun Koç'un doktorundan daha iyi olabilir mi? Senin avukatın Koç'un avukatından daha iyi olabilir mi? Şımdi Japon ekonomisi çökmek gibi bir durum karşısında.

– Son dönemlerde sanayi sonrası toplum, emek sonrası toplum sözleriyle sanayileşme vurgusunun ortadan kaldırılmasına yönelik bir eğilim mevcut. Fakat yine bakıyorsunuz başta istihdam olmak üzere ekonominin yükünü çeken yine inşaat, otomotiv gibi klasik sanayi sektörleri...

– Ne oluyor peki, dünyada gayri safi milli hasılalar toplamı yükseliyor mu, düşüyor mu? Düşüyor, uyutuyorlar, dünyayı soyuyorlar. Bugün dünyada kalkınma hızı yüzde 2'dir bu yüzden. 1960'larda 5.5'tu bu. Oraya koyuyor da ne oluyor, daha beter oluyor. Eskiden emperyalizm derdik, ne demekti, kendi işçisine baksa da dışarıyı sömürmek. Şimdi kendi işçisine bakamıyor. Almanya'da yüzde 13, Fransa'da yüzde 12, Amerika'da işsizlik yüzde 4, fakat işçilerin ortalama ücreti on senede yüzde 12 düşmüş. Bakın dünyanın milli gelir artışı yüzde 2 ve Çin'in kalkınma hızı yüzde 10. Çin'in nüfusu dünya nüfusunun beşte biri. Çin kalkınmasa dünya kalkınma hızının ortalaması sıfır. Bir de bilim çağı deniliyor, aslında ahmaklık çağı.

Bilim bir kere Yalçın'ın söylediği gibi Einstein ve Max Planck zamanından beri gelişme göstermemiştir Bir de bazı şeyler vardır ki bilim gelişirse onlar gelişmez, mesela falcılık, mesela dinsel yobazlık, bugün bütün dünya da dinsel yobazlık var. Sadece Erbakan değil. Mesela aşırı ulusçuluk, şovenlik. Bunlar bilim gelişirken gelişmez. İnsanın aklına meydan okuyor bunlar, düşünmeyin diyor.

– Globalizm sözü yeni çıktı. Aslında bu bizim yüz elli yıldır söylediğimiz vahşi kapitalizm değil mi?

– Ondan da öte vahşi kapitalizm bunun yanın da çok medeni kalır. Meksika'dan bir günde 55 milyar dolar çektiler.

– Tam bir talan ve soygunculuk...

– Bunu da bilimle izah ediyorlar. Kazançlıyı akıllı, fukarayı aptal diye tarif ediyorlar. Hem onu diyor. Hem de akıl önemli değil diyorlar.

– 1970'li yıllarda emperyalizm eleştirisi vardı...

– Emperyalizm diyorduk, emperyalizm bunların yanın da melek. 12 Eylül, 12 Mart ile kıyaslanırken Ahmet Yıldız neredeyse 12 Mart sosyalizmi demek geliyor derdi. Bu da öyle. Kapitalizm bir sistem olarak çökmüştür Türkiye'de. Devlete vermesi gerekenler toplumun yaşaması için, toplumdan alıyorlar. Bütün mesele sömürülenlere bunu hissettirmemek. Suçu sömürülene yüklemek. Sendikalar var ya, sendika istersen böyle yaparım. Sosyal sigortalar var ya emeklilik yaşı. Sosyal sigorta primlerini yirmi sene yüzde 6 faizle kullandığını söylemez. İngiltere bütçesinin yüzde 37'sini, Almanya yüzde 50'sini ayırıyor buna. Bunu, İktisat dergisinde sedikacılar bile farkında değil, işveren sendikalarının başkanı söyledi. Burada sendikaların konumunda da önemli değişiklikler var Mesela Disk, Sabancı'nın kalite ödülünü çok önemli buluyor. Böyle sendikacılık olmaz.

– Güzel söyleşiniz için teşekkür ederiz ■

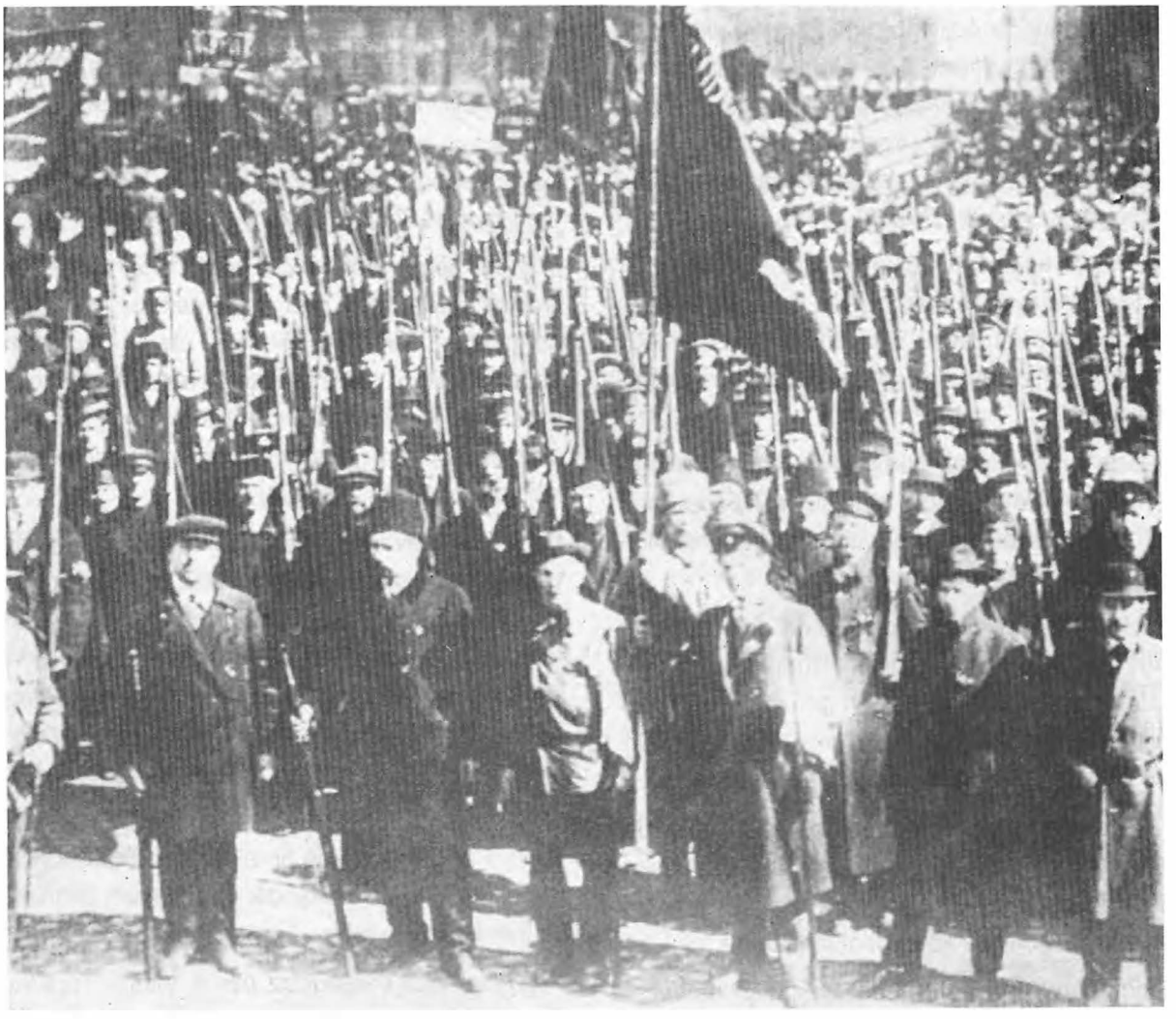

Karikatür Marksistler

F. Kamil YÜKSEL

Toplumsal pratik, toplumsal muhalefet, toplumsal problem, toplumsal kurtuluş bizim literatürümüzün vazgeçilmez unsurlarıdır. Bunlar aynı zamanda bizi belirli bir düzlemde düşünmeye zorlayan kavramlardır da. Politikada ölçeği ifade ederler.

Politikacı için irade, olmazsa olmaz bir koşuldur, her zaman olmalıdır. Olmazsa politika yapmaktan bahsetmek teorik olarak da, pratik olarak da mümkün değildir.

Problem daha çok belirli bir tarihsel süreçte ve onun getirdiği belirli bir nesnellikte iradenin kullandığı araçlarla ilişkili olarak nesnellik ölçeğinin ayarlanmasıdır. Bu ayarlama statükocu değildir elbette değişen süreçte yukarıda bahsedilen ölçeği, referans kabul etmekle anlamlı olur. Her irade teorik olarak, bunun bilincinde olabilir ya da olmayabilir, topluma müdahale eder, etkisini gösterir. Bu teorik bir doğrudur. Bunun bizimle ilgili olan yanı kuşkusuz ki ölçünün iradi niteliğidir; ne olduğudur, ne yapmak istediğidir. Buralarda ortaklaşmak teorik-ideolojik birlikteliği getirdiği gibi

eninde sonunda politik birlikteliği de getirecektir. Bu zaman sorunudur. Belli ölçülerde, illüzyonlar hariç, oturduğu nesnellikle ilgili sorundur. Bu belli bir toplumsal düzeyde (ölçekte) bir projenin organizasyonunda ve yaşamsallaştırılmasındaki kuşkuları giderici teorik bir ilkedir.

Yukarıdaki küçükten büyüğe doğru sıralanan ölçekleri kendisine referans almış her sosyalist irade, toplumsal düzeyde her yeni girişimi marksizmin leninizmin teorisi ışığında titizlikle değerlendirmelidir.

Burada birçoklarının karıştırdığı marksizm-leninizm pratiği ile teorisidir. Marksist pratik de, leninist pratik de belirli bir soyutlamayla teorileştirilmiştir.

Örnek olsun; Türkiye sol tarihi teori diye Bolşevik Parti pratiğini örnek almıştır. Bunların Bolşevik Parti teorisiyle uzak düştükleri görülür. Bu açıdan bakılacak olursa yani sol pozitivist bir bakışla Türkiye pratiği hiçbir teorik miras bırakmamıştır da!

Bu anlamda toplumsal ölçekte sosyalist irade Bolşevik Parti teorisini bilmek zorundadır. Başka şansı yoktur. Böyle bir mirası reddedemez. Bu vulgarlaştırılacak bir kalıp değildir elbette.

Birinci Dünya Savaşı öncesi başlayan devrimci

Bir devrimci durum söz konusuysa o zaman politik ittifaklar kaçınılmazdır. Burada sosyalist irade ittifaklara kendi rengini verecek güvene sahip olmak durumundadır. Bu renk esas itibariyle devrimci durum olmadığı zamanlarda sosyalist iradenin küçük ölçeklerde toplumsallaşmasıyla ortaya çıkan birikimde kendini gösterir.

Rusya Sosyal Demokrasi'sinin emperyalizm ile ilişkili atağı Lenin'in "A Caricature of Marxısmt and Imperialist Economism" çalışmasında şu şekilde değerlendirilmişti: "No one can discredit revolutionary social-democracy as long as it does not discredit itself. When any major theoretical or tactical proposition of marxism is victorious or even placed on the order of the day and when, Besides outright and resolute opponents, it is assailed by friends who hopelessly discredit and disparage it and turn it in to a caricature. That has happened time and again in the history of the Russian-Social Democratic movement.

It is the some today too. Recognition of present war as imperialist and emphasis on it's close connection with the imperialist era of capitalism encounters not only resolute opponents, but olso irresolute friends, for whom the word 'imperialism' has become all the rage." (V.I.Lenin, Collected Works, vol.23, p.28)

Hiç kimse devrimci sosyal demokrasiyi kendinin yaptığı kadar gözden düşüremez. Her yeni atakta bunun (iradenin) gündeme oturmasında kararlı muhalifler kadar kararsız taraftarları da atağı ve kendisini gözden düşürmede etkili olabildiklerini anlatır. Bu tipolojinin karikatüre dönüşmesinden bahseder. Bu yaşananın kendi tarihlerinde hep olduğunu anlatır.

Türkiye sol tarihi de bu örneklerle doludur. Yalçın Küçük külliyatı ve periyodik yayınlardan istenirse okunma imkânı vardır.

Hep yapmaya çalıştığımız özetle şudur: Toplumsal problemlerin tespiti ve toplumsal problemin, problem olduğunun kabul ettirilmesi yükü de üzerimize almakla birlikte ve bununla ilgili çözümler üretilmesi ve yaşamsallaştırılması pratiğidir. Bir başka yapmaya çalıştığımız da karikatürleri tespit edip onları kendimizden uzak tutmaktır. Bu yaptığımız iş için zorunluydu, yapacaklarımız için de zorunludur. (Yapacaklarımızı şimdiden garantiye almanın önkoşuludur.). Bu iradenin nitelikleştirilmesinde zorunlu bir ilkedir.

Pratiğiniz, klasik metinlerle uyum içinde değil, bolşevik pratikle uyum içinde değil, kuvvetli bir eleştiri! Hayır, bu amprik bir anlayış, teorik olarak yapılanı, yapılmak isteneni anlayamamakla ilişkili bir problemdir. Ama ne yazık ki hep belirli bir zaman sonra takip: Solun durumu budur. Takip süresi artık bizim için Türkiye'deki sol iradelerin değerlendirilmesinde kullanılır. Onların anlayış yeteneği ve birikimiyle ilişkilendirerek, irade değerlendirilmesinde kullanılan bir yöntem ve araca dönüşmesinden başka bir anlam ifade etmemekte-

dir. Komiktir. Ama, bizim bunu söylemekten başka yapabileceğimiz bir şey yoktur...

Yukarıda bahsedilen arınma, nefes almak ve vermek gibi bizim için zorunludur. Artık "ne olacak bu ülkenin hali" modundan çıkmayanların bizimle işi olmamalıdır. Bu ülke nasıl olmalıdırı tartışanlar bunların nasıl hayata geçirileceğini konuşanlarladır işimiz. Ancak bunlarla toplumsal pratik yapılabileceğini anlamak gerekiyor. İrade diye tanımladığımız bunlardır. Bunlarla mekanizmalar kurulabilir. Araçlar oluşturulabilir. Atalet, hareketsizlik, (egzersizsiz olma) bizimle zıt kutuplara düşen anlatımlardır.

Toplumda, dağ kadar büyük kayaların kılcal damar kadar ince yarıklarında oluşturulan güzelliklerde yukarıdaki değerlerin bir alakası yoktur. Var olduğunu anlatmak için geçmişini ortaya koyanların karikatür oldukları kesin tespitimizdir.

Bunlardan farklı çıkarımlarda bulunanlar hep olacaktır. Şimdiye kadar olduğu gibi onlarla bizim doğrudan bir etkileşimimiz de yoktur zaten. Dolaylı bir etkileşim söz konusudur ve toplumun nesnel olarak algılanmasında bir araç ve veri işlevi görürler. Ancak bizden klasik yapılanma bekleyenler de yine yanılacaktır elbette. Bizim Bolşevik Parti anlayışımızı, katkılarımızı anlamayanlar yine hep çıkacaktır. Bunlar da karikatürdürler bizim için...

Onlar hep yanılacaklar, yanılmakla geçecek vakitleri; bizimle ilişkilerinde böyle bir tabiyet söz konusu olacaktır. Onlar için pek üzücü bir durum. Ama bizim iradi olarak onlara yapacak bir şeyimiz yok.

Bizim zihinsel üretimimizden geçmiş, tartışma süreçlerimizden süzülmüş pratik önermeler en kötü ihtimalle, klasiktir. Okuyanlarımız bizim önermelerimizden korkmasınlar, güvenlidir! Bizim endişelerimiz elbette okurlardan ve diğer sol siyasal öznelerden çok daha fazladır. Çok titiz incelemelerden geçen önermelerdir. Bunları titizlikle incelemek, süzmek kendisine sosyalist özneyim diyen, gelişmek, büyümek, güçlenmek isteyenlerin görevi olmalıdır.

Yeni birçok politik ve sosyal önermeler; klasikleri anlayıp kavrayamadıkları için bir güven bunalımına genellikle düşerler. Okuyucularımız şunu bilmeli ve unutmamalıdır ki, klasikleri ve geleneği üzerine titreyerek koruruz. Bu bizim için tutuculuktur ya da tutucu yanımızdır. Ama zorunlu olan devrimci yandır: Buradaki anlamı başka bir deyişle yeni önermelerdir.

Bizim için zihinsel üretimimizden çıkmış, tartışma süreçlerimizden geçmiş her yeni önerme yeni bir ataktır. Bilebildiğimiz kadarıyla atak üzerine insanların şimdiye kadar geliştirdiği en gelişmiş mekanizma marksizm-leninizm'dir. Okuyucularımız hemen hemen her yeni önermemizin teoriye katkıda bulunduğunu, teorik boşlukları doldurduğunu bilirler. Klasikleri bilmek bu açıdan bizi bilmekle olanaklıdır.

Nitelik sorununu aşmış irade olan herkes gücüne bakılmaksızın bu taraf-

tandır. Bizim kanaldadır. Bizimle organik bağı olmasa da bu toplumda bir yerlerde varolan nesnellikte az ya da çok yarıklar açmakta marksist damarlar oluşturmaktadır. Bu şımdilik bizim kanal için yeterlidir. Bunu yeterli bulmayanlar iradelerini güçlendirmek daha fazla görünmek durumundadırlar. O zaman onlar için toplumsal ölçekte pratik yapmak zorunluluğu subjektif olarak ortaya çıkmış olur. Bu unsurlar nesnellikle ilişkili dinamiği yakalayıp belirli bir objektiflik yakalarsa siyasal iktidar olmak ve toplumsal devrimleri yapmaktan başka geriye ne kalır.

Restorasyon tartışmaları bizim teorik anlayışımızın dışında düzen içi yenilenmeyi ifade eder. Bu değişiklikleri anlamadığımız anlamına gelmez. Olan şudur: Buradan bir alt-üst oluş çıkar mı? Alt-üst oluş zorlanabilir mi? Bunun imkânı yakalanabilir mi? Restorasyon bizim literatürümüzde devrimci bir durumun sonrasında olur. Sınıfların ayrı ayrı düzenleri temsil ettikleri zamanda, iki ayrı düzenin birbiriyle verdıkleri mücadelenin adıdır devrimci durum.. Amprik bır değerlendirmeyle kısa vadede bu durum Türkiye için gözükmeyebilir.

Fransız Devrimi tarihi, politik açıdan bakıldığında aktörlerinın gördüğü bir devrim yoktur. Alt-üst oluş siyasal aktörlerin reformlarıyla ortaya çıkmamış mıdır? VI. Loui'nin reformcu hükümetlerinin akabinde üçüncü düzen iktidar olmamış mıdır? Bütün dikkatimiz ve kaygımız budur. Biz şu anda belki de toplumsal bir aktör, toplumsal bir ırade değiliz.

Hiç kimsenin şüphesi olmasın ki böyle olmanın yollarını arıyoruz. Bu yaşanan süreci de verili durumu değerlendirirken bütün çabamız sosyalist ıktidarın ımkânlarını aramak ve oluşturmaktır. Ekim Devrimi'ne de böyle bakılmalıdır. Şubat Devrımi'ni de çarlık düzeni-burjuva düzeni mücadelesi demokratik devrimcileri, Ekim Devrimi'ni de burjuva düzeni-sosyalist düzen mücadelesi bolşevikleri toplumsal irade (moda deyim ile siyasal aktör) haline getirmiştir

Restorasyon ise özetle iktidar mücadelesinden galip çıkan düzenlerden birisinin kendisini toplumsallaştırması ve kurumsallaştırılmasından başka bir şey değildir.

Restorasyonu, devrimci durum değerlendirmeleri yapıp bunun üzerine siyasal söylem haline getirenler teorık olarak doğru yapmamaktadırlar. Söylemek istenilen restorasyonun alt-üst oluşunun akabinde olacakların anlatımı için kullanılmasının teorik bir zorunluluk olduğudur.

Dolayısıyla da restorasyon şimdıyi değil belki yarınları anlatacak bir söylemdir. Bizim için restorasyonu söylem haline getirmeye çalışmak kendi iktidarımızın imkânlarını zorlamakla eşdeğerdir Eğer restorasyon yaşanılan alt-üst oluşta karşı tarafın galibiyetiyle sonuçlanırsa bizim için iktidarı bir süreliğine daha onlara bırakmaktan başka yol yoktur. Önemli olan bu alt-üst oluşun yaşanacağını görebilmek; buradan toplumsal ölçekte bir sosyalist irade çıkartıp sosyalist iktidarı kurabilmektir. Görülen teorik açıdan bütün bunların olası olmasıdır.

Biraz Bolşevik Parti pratiğinden farklı olarak "Nisan Tezleri ve Ekim Devrimi", "Devlet ve Devrim", "Komünizmin Çocukluk Hastalığı" yapıtlarında ana hatlarıyla oluşan ama Yalçın Küçük'ün katkılarıyla birlikte düşünüldüğünde anlamlı hale gelen Bolşevik Parti teorisi bize şunu anlatmaktadır: Her zaman irade olmalıdır. Ancak iradenin de diyalektiğini kabul ederek; nesnellik belirli bir diyalektiği kendi içinde barındırdığından, iradenin kullanılışı yani nesneye müdahalesi hem araçsal olarak hem de oluşturulan mekanizmayla ilişkili olarak değiştirilmelidir

Bir devrimci durum söz konusuysa o zaman politik ittifaklar kaçınılmazdır. Burada sosyalist irade ittifaklara kendi rengini verecek güvene sahip olmak durumundadır. Bu renk esas itibariyle devrimci durum olmadığı zamanlarda sosyalist iradenin küçük ölçeklerde toplumsallaşmasıyla ortaya çıkan birikimde kendini gösterir.

Burada bu dönemde politik ittifaklardan bahsetmek güçtür. Böyle bir süreçte iradenin mümkün olduğu kadar saflaştırılması, nitelikli hale getirilmesi bizim için teorik bir doğrudur.

Bu şematikleştirilmiş toplumsal irade anlayışı bolşevik bir iradeyi anlatmaktadır. Özetle Bolşevik Parti teorisinden anladığımız budur ■

Kadın ve Şiddet

Ogün KIRTIL

Kadına uygulanan şiddetin boyutları son yıllarda özellikle feministlerin çabaları ile daha çok bilinir hale geldi. Ev içindeki fiziksel şiddetten fuhuşa; savaşlarda askerlere sunulan kadınlardan, reklamlardaki kadınlara kadar hep şiddete, sömürüye, baskıya maruz kalan bir nesne. Bu şiddeti üretirken ve meşrulaştırırken erkek egemen ideoloji çeşitli yöntemler kullanıyor. Örneğin kadının 'doğal', erkeğin ise 'kültürel' bir ürün olduğunu, erkeğin 'kamusal alan'a girebileceğini kadının ise 'özel alan'a ait olduğunu, kadınlar dahil bütün insanların düşüncelerine sızdırıyor. Yaşamın her alanında, hukukta, siyasette, bilimde kadının geri kalmışlığını meşrulaştırmaya çalışıyor.

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı tarafından hazırlanan "Evdeki Terör" isimli çalışma, kadının uğradığı şiddeti çok çarpıcı ve acı bir biçimde ortaya koyuyor. Başvuranlarla yapılan görüşmelerde feminist yöntem kullanılmış.

Görüşme yapılan kişilerin anlattıkları. Türkiye'de de erkeklerin kadınlara şiddet uygularken diğer ülkelerdeki hemcinslerini aratmayacak kadar başarılı olduklarını gösteriyor. Hemen hemen aynı saldırı ve savunma yöntemlerini kullanıyorlar, fark şurada olabilir; bizim hukuk sistemimiz, özellikle de aile hukuku Batı'ya göre daha geri ve erkeğin egemenliğinin meşrulaştırıldığı en etkili alan belki. Ama derecesi ne olursa olsun bugün dünyanın her yerinde kadınlar baskı altındadır ve dünyaya egemen olan ideoloji erkeklik ve kâr güdüleriyle hareket eden bir ideolojidir.

Bütün feministlerin, kadına yönelik şiddet konusundaki bu kısa anlatıma katılacağını düşünmek yanlış olmaz. İlk bakışta sosyalistler için de fazla karşı çıkılacak bir yan yok bu anlatımda.

Ancak gerek Türkiye'de gerekse dünyada sol hareketin tarihine biraz dikkatli bakılırsa pratik uygulamaların (sosyalist ülkeler hariç) yukarıdaki kısa anlatıma bir 'teorik kaygı' nedeniyle hep ters düştüğü görülebilir. Peki nedir bu kaygı? Sosyalist insan, aynı zamanda soyutlama yapabilen, politik öngörüleri olan insandır. Dünyaya hem bugünkü pratiğiyle hem de geleceğe yönelik bütüncül programlarıyla bağlıdır ve hep bir ütopyaya sahiptir. Dolayısıyla bütün sosyalistler yukarıdaki anlatıma genel olarak katılmakla birlikte, peki ama biz zaten bütün sömürü ilişkilerini tasviye edecek, eşitsizlikleri en aza indirecek ve her türlü şiddet ve baskıyı, insana yaraşır olmayan her türlü uygulamayı ortadan kaldıracak bir sosyalizm programına sahibiz, diyorlar, o zaman ne istiyor bu feministler? Tarihin diyalektik ilerleyişi sınıf savaşımları ekseninde gerçekleşir. Cinsiyetin temel alındığı bütün örgütlenme biçimleri ve teorik yaklaşımlar, geleceğe dönük projeler eninde sonunda sınıf mücadelesinin karşısında olacak, en azından bu mücadeleye sekte vuracaktır. Kadınların yapması gereken gerçek düşmanın burjuvazi ve onun mülkiyeti olduğunu görmek ve sosyalizm mücadelesinde yerini almaktır.

Toplumsal bir projeye sahip olmak bugünden yarına toplumun bütün kesimlerine yönelik politikalar üretmeyi zorunlu kılar. Genel olarak söylersek sosyalistlerin bir kadın politikası yoktur. Bu, feministlerin net bir politikaya sahip oldukları ya da geleceğe yönelik bir ütopyaya sahip oldukları anlamına gelmiyor. Kendileri de bunu görebiliyorlar.

Yazının başlığını kadın ve şiddet olarak seçmemin nedeni bu konunun çok somut ve anlaşılır olması. Belki de kadın ve şiddet tartışması, cinsiyete dayalı bir 'sömürü' mekanizmasının olup olmadığı ya da kadının bütün tarih boyunca ve

değişik üretim biçimlerine sahip toplumlarda bir şekilde 'ezilmiş, baskı altında kalmış, ayrımcılığa uğramış' olmasının cinsiyete dayalı iş bölümünden mi yoksa ideolojik farklılıktan mı kaynaklandığı tartışmalarına uzak ve soğuk olanlar için daha yol açıcı olabilir.

Kadına uygulanan şiddetin kaynağı kapitalizm olmadığı gibi kapitalist ilişkilerin tasviyesi ile bu şiddetin hemen yok olacağını düşünmek sosyalist bir bakış açısı olamaz. Kapitalizm için cinsiyet ilişkileri, özellikle de kadına yönelik şiddet kendinden önce varolan, devralınmış ilişkilerdir.

"Açıklanması gereken bir şiddet türü daha vardır: Artık eskimiş olan 'kana susamışlık'tır bu. Bu, insanın gösterdiği türden bir şiddet değildir; bütünüyle doğaya bağlı olarak yaşayan insanın kan tutkusudur. İlkel insan gelişmekten, tümüyle insan olmaktan korktuğundan ondaki bu öldürme tutkusu yaşamı aşmanın bir yoludur. Bireysellik öncesi varoluş durumuna dönerek, hayvanlaşıp, aklın getirdiği sorumluluktan kurtularak yaşama bir yanıt bulmaya çalışan insanda kan, yaşamın özü olup çıkar; kan akıtarak kişi kendisini canlı, güçlü, eşsiz ve başkalarından üstün duyar."[1]

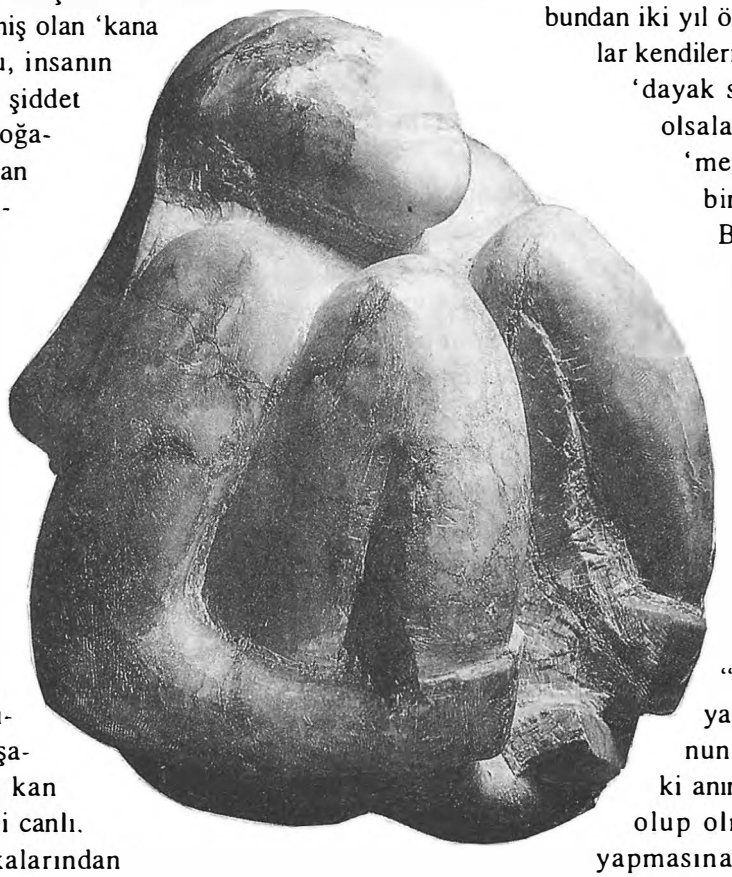

"Şiddetin en normal ve hastalıksız biçimi 'oyunda ortaya çıkan şiddet'tir. Bu tür şiddet yıkıcılık ya da nefretten doğmayan, yıkım amacı gütmeyen hüner gösterilerinde ortaya çıkar."[2]

Tartışmalı noktalar olsa da Fromm'un yaklaşımı şiddetin ne kadar eski bir olgu olduğunu gösteriyor. Ancak bu, kapitalizmin, tıpkı üretimi kendi özgül durumunu yansıtan bir biçime sokmuş olması gibi şiddeti de kendi egemenlik biçimlerinden ve varoluş koşullarından biri haline getirdiğini görmemizi engellememeli. Bu o kadar öyle ki 'demokrasileri' en gelişmiş Avrupa ülkelerinde bile bu şiddet yoğun biçimde yaşanıyor. Ama Amerika'nın eline kimse su dökemez elbette:

"ABD'de her on iki saniyede bir, bir kadın bir erkek tarafından dayak yer ve bunun sonucu olarak her gün bu kadınlardan dördü yaşamını yitirir. Kocaları, eski kocaları ya da sevgilileri tarafından dövüldüğünü bildiren kadınların yüzde yirmi kadarı, bunu duyurmazdan önceki üç ay içinde o kadar sık dövülmüşlerdir ki, başlarından geçen her dayak olayını net olarak anımsayamamaktadır. Erkekler kadınları döverken çoğu zaman onları (sonradan bunu olayın 'heyecanı içinde' söyledikleri ya da 'etki altında kaldıkları' bahanesini öne sürselerde) öldürmekle tehdit ederler. Oysa bundan iki yıl öncesine kadar kadınlar kendilerine saldıran erkekleri 'dayak sırasında' öldürmüş olsalar bile, mahkemede 'meşru müdafaa' talebinde bulunamazlardı. Bu da hukuk düzeninin kadınların zararına işleyen uygulamalarına bir örnekti. Toplumsal düzen -polis ve mahkemeler de dahil olmak üzere- 'saldırgan erkeği' korumak amacıyla topyekün seferber olur."[3]

"Konuyla ilgili ABD yasaları tecavüz suçunun ayrımını, cinsel ilişki anında kadının rızasının olup olmadığı noktasında yapmasına rağmen, yargıçlar olayları kadının erkeği ayartıp ayartmadığı ya da erkeğe karşı kendini savunup savunmadığı biçimindeki kendi özel kriterlerine göre değerlendiriliyordu."[4]

Dünyanın her yerinden benzer örnekler bulmak olanaklı. Bütün ülkelerde, değişen oranlarda da olsa, kadınların bir erkek şiddetine maruz kaldıkları biliniyor. Kadına yönelik şiddetin nedenleri tarihsel, toplumsal, psikolojik ya da cinsel boyutlarıyla ele alınabilir. Bu konuda çok geniş ve değişik araştırmalar yapılmış. Burada iki noktayı belirtmekte yarar var. Birincisi, erkeğin kadına uyguladığı şiddeti toplumsal, ekonomik ve ideolojik yapıdan ayrı düşünmemek gerekiyor. İkincisi, şid-

detin insanın (ya da erkeğin) doğasına ait bir özellik olarak değerlendirilmesi gerekiyor.

"Cinselliğin üreme ve bereketle özdeşleştirildiği ilkel toplumlarda cinsel ilişkinin kısıtlanması, denetlenmesi ve cezalandırılması söz konusu değildi. Aksine tapınılası bir olaydı. Doğurganlığın ve üretimin simgesi olan kadın da toprak ana niteliğinde Ana tanrıça olarak kutsallaşmıştı. Yaşamın doğal, çok önemli ve değerli bir parçası olarak algılanan cinsellik ve cinsel ilişki, bin yıllar boyu fazla sınırlama görmeden tüm insanlarla barışık olarak varolageldi."(5)

Bu insanlar arasında savaş yoktu ve kabile toplumları doğaya, vahşi hayvanlara karşı işbirliği içerisinde hareket ediyorlardı. Büyük bir olasılıkla da 'cinsel şiddet' yani erkeğin kadına uyguladığı şiddet, topluluklar arası barışın bozulduğu ve genel şiddetin ortaya çıktığı dönemde boy gösterdi.

Feministler, şiddetin başlangıç noktası ve nedenlerinin ortaya çıkarılabilmesinin yeni bir tarih, antropoloji, psikoloji anlayışıyla, kısacası bütün bilimlerde yeni bir yöntemin kullanılmasıyla olanaklı olduğunu düşünüyorlar. Bu yeni yöntemi, ilk başlarda şiddete maruz kalan kadınların kullanılmasından daha doğal bir şey olamazdı. Feministlere göre, kadınlar bu yeni bakış açısını keşfettikten sonra 'bilimsel bilgi' de sorgulanabilir hale gelmiştir.

Bu bir iktidar oyunudur. Oyunu oynarken oyun içinde bir yerlere gelebilmek, hatta oyunun kurallarını işletenlerden biri olabilmek bile olanaklıdır. "Şiddetin en normal ve hastalıksız biçimi oyunda ortaya çıkan şiddettir." Yani üretimi ve meşrulaştırılması en kolay şiddet. Dolayısıyla oyunu bozmak düşünülmedikçe bu oyun oynanır gider. Bu özellikle kadınlar için böyledir.

"Kadınlarla erkeklerin fiziksel olmasa bile olgusal olarak ayrı dünyalarda yaşadıklarını biliyoruz. Bu da toplumsal gerçekliğin kurgulanmasında önemli toplumsal cinsiyet farklılıkları olduğu anlamına gelir. Dünyadaki ve dünyaya dair deneyimlerimiz birbirine benzemediği için, dünyalarımızın bize ifade ettiği anlam da farklıdır. Erkeklerin kadınlara göre daha güçlü olmaları bilginin ya da bilimin beyaz, ayrıcalıklı ve erkek öncelikli bir dünyaya göre geliştirilmesi sonucunu getirmiş ve bu da ideolojik olarak, erkeğe ait olanın (bu dünyada) karşılaştırma ve yargılarımızın tek ölçütü olduğu varsayımı ile desteklenmiştir."(6)

Scully daha sonra 'feminist araştırma' anlayışının kadınların deneyimlerini ve bakış açılarını yeniden oluşturacak yeni paradigmalar için gerekli gördüğünü belirtiyor ve çok önemli bir konuya değiniyor. "Bu da erkeklerin dünyasının eleştirel olarak araştırılmasıdır."(7)

Scully, erkekler eğer kadınları önemsemeyen bir ideoloji ile üstünlük sağlıyorsa ve kendi toplumsal kurgularını gerçekliğin kendisi olarak görüyorlarsa, diyor, o zaman kadınlar da bilgiyi ve sonuçta ataerkil toplumu dönüştürebilmek için bu gerçekliği sorgulamalılar. Doğru, kadınlar bu gerçekliği sorgulamalılar, ancak erkek yönü baskın olan bu gerçekliğin derinliğini de görebilmeliler. Örneğin şiddetin bireysel bir olgu olmadığını, bütün insanlık tarihi boyunca hep bir güç-iktidar ilişkisi içinde geliştiğini ve her zaman egemen olan düzenin 'meşru' ve 'doğal' bir savunma aracı gibi kullanıldığını, ancak düzene karşı kullanılan şiddetin meşru ve doğal kabul edilmediğini gözden kaçırmamalılar.

Feminist yazar Mac Kinnon cinselliğin, erkek egemenliğinin baskn sosyal alanı olduğunu belirtiyor. Cinselliğin, iktidardan ayrılamayacağını söylüyor.

"Ona göre şiddet toplumsal olarak üretilmiş ve çoğunlukla da toplumsal olarak meşrulaştırılmıştır. Yoksa erkeğin biyolojik içgüdüsünün doğal ifadesi veya doğuştan gelen bir erkek özelliği değildir."(8)

Bu yeni bilimsellik tanımı tartışılmaya açıktır. Bilimsel bilginin kendi tanımı ve bilimsel yönteme ilişkin tartışmalar feminist bakış'ı varolan bütün disiplinleri sorgulamaya götürüyor. Bu sorgulamadan marksizmin de payını aldığını görüyoruz. Feministler, marksizmin de diğer bütüncül dünya görüşleri gibi cinsiyet körü olduğunu söylüyorlar. Zaten politik anlamda sosyalistlerle feministleri karşı karşıya getiren ilk nokta burası. Sosyalistlerin bu konuda daha soğukkanlı bir yaklaşıma sahip olmaları yol açıcı olacaktır. Marksizm verili bir öğreti olarak cinsiyet temelinde bir sınıf ya da sömürü ilişkisi tanımlamaz. Ama bunun yöntemine sahip olan ve kendisini geliştirebilecek tek öğreti olduğu külliyatı ile sabittir. Engels çok bilinen Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni adlı

çalışmasında kadının ezilmişliğini evlilik birliği içinde açıklıyor. Bu birlik kapitalizme aittir ve kapitalist aile yapılanmasının tasviyesi kadının kurtuluşunu getirecektir. Bu yaklaşım kapitalizmin temel birimi olan aile ilişkilerini açıklamada gerekli ve doğru bir yaklaşımdır, ancak kapitalizm öncesi üretim biçimlerinde ve toplumlarda kadının ezilmişliğini açıklamaya yetmez. Michele Barret "Günümüzde Kadına Uygulanan Baskı" adlı çalışmasında, şu anda bunu açıklayacak antropolojik ve tarihsel verilere sahip olmadığımızı ve fazla bir şeye sahip olamayacağımızı savunuyor. Ancak, özellikle radikal feministlerin bu konuda ilginç teorik yaklaşımları var. Sosyalistler sınıfsal bakış açısını mantıksal uzantıları ile birlikte gözden geçirip cinsiyete dayalı ayrımların kaynaklarını ve çözümlerini programlarına nasıl dahil edebilirler sorusunun yanıtı ve burada hiç değinilmeyen feminist iktisatın nasıl bir iktisadi düzen önerdiği ya da önermediği üzerine tartışmalar ya da farklılıklarıyla birlikte eşit bireyler gibi tanımların taşıdıkları ideolojik anlamlar ve altında yatan tehlikeler konusundaki tartışmalar başka bir yazının konusu.

Burada, kadınlara yönelik şiddeti yok saymamak gerektiğini vurgulamak gerekiyor. Ayrıca ufku ne olursa olsun bütün feminist gruplara yaklaşımda olumsuz önyargılardan bağımsız hareket etmek sosyalistlere bir şey kaybettirmeyecektir. Şiddet konusunda yasal haklar peşinde olan kadınları, bu düzen içinde hiçbir hak elde edilemez ya da yasal hakların bir anlamı yoktur şeklinde eleştirmek onların biz sosyalistlerden uzaklaşmasından başka bir sonuç doğurmayacağı açıktır.

"İnsan haklarının tarihi başka bazı insanların egemenliğine karşı verilen sürekli bir kavganın tarihidir. Yahudi halkının Musa'nın önderliğinde firavunların köleliğinden kurtarılması, Danton ve Robespiere'in imzalarını attıkları Fransız Devrimi ya da Lenin ile Troçki'nin damgalarını vurdukları 1917 Ekim Devrimi, özgürlüğünü kazanma uğruna insanlığın verdiği uzun kan ve gözyaşı ile yazılmış destanın dönüm noktalarından yalnızca birkaçıdır.

İnsanlık, tiranlığa karşı değerli zaferleri ülküleştirmek ve ölümsüzleştirmek istediği için Carta'lar ya da İnsan Hakları Bildirgeleri kaleme almıştır.

Kadınların tarihin bu önemli olaylarına taraf oldukları kesindir. Baskı altında ezilme, bütün halkların acısını tattıkları ortak bir yazgıdır. Erkekler ve kadınlar baskıyı yenebilmek için elbirliğiyle mücadele ettiler. Ancak sıra nice güçlükle kazanılan zaferlerin meyvelerini toplamaya geldiğinde kadınlar çoğu zaman bir köşeye itildiler. Kimi zaman özgürlük savaşına katılmanın doğal ödüllerinden yoksun bırakıldılar, kimi zaman da katkıda bulundukları şereften almaları gereken pay onlara çok görüldü."(9)

"... kadınların tarihi yalnızca baskı altına alınışlarının değil, bugüne değin günışığına yeterince çıkarılamayan, baskı altına alınma ve eve kapatılmaya direnişlerinin de tarihidir. Bu direniş, Rönesans'ta ortaya atılan bireysel özgürleşme idealleri-• nin toplumun değişik katmanları arasında yayılmasına koşut olarak giderek güçlenmiş ve doruk noktasına günümüzde, kadınların kurtuluşu hareketlerine ulaşmıştır."(10)

Tarihin dönüm noktaları sayılan büyük devrimlerin kadınlarla erkekler tarafından, birlikte gerçekleştirildikten sonra, kadınların yok sayılması, hatta cezalandırılması kadınların çabalarını daha anlaşılır kılıyor.

Bunun en çarpıcı örneği Fransız Devrimi'nden sonra '... kadın madem ki sehpaya çıkabiliyor, kürsüye de çıkabilmelidir...' diyen Rose Lacombe'un giyotine gönderilmesidir. Kadınların hak ve eşitlik gibi kavramların felsefi ve etik olarak, her iki cinsi de kapsayacak şekilde yeniden tanımlamaya çalışmaları bu tarihsel tablonun ortaya koyduğu bir zorunluluktur.

Geliştirmeye çalıştığım düşünce yapısı devletin emekçi ve devrimci kadınlarımıza uyguladığı baskının diğer kadınlardan daha fazla olduğunu, hatta egemen ideolojinin feministleri bir tehdit olarak görmeyip tam tersine bazı feminist gruplara maddi ya da başka tür destek verdiği gerçeğini görmezlikten gelmiyor. 'Bizim' kadınlarımızın mücadelesi politiktir ve nettir. Sistemin uyguladığı şiddetin şekli ve dozajı da bellidir. Ancak toplumsal bir projeye sahip olmak bugünden yarına toplumun bütün kesimlerine yönelik politikalar üretmeyi zorunlu kılar. Genel olarak söylersek sosyalistlerin bir kadın politikası yoktur. Bu, feministlerin net bir politikaya sahip oldukları ya da geleceğe yönelik bir ütopyaya sahip oldukları anlamına gelmiyor. Kendileri de bunu görebiliyorlar:

"... feminizmin varolabilmesi ve yayılabilmesi, feministlerin kadınların ezilmesine getirdikleri çözümlemeyi derinleştirmelerine bağlıdır. Çünkü, çağdaş toplumların hemen hepsinde geçerli olan ataerkil sistem altında bütün kadınlar ezilmekle birlikte, hepsinin ezilme derecesi aynı değildir; hatta ezilenler arasında başka ezilenleri ezenler de vardır. Bunun açıkça ortaya konması gerekir. Feminist strateji ve politika (öncelikler, girişilecek eylemler, bulunacak müttefikler vb.) bu çözümlemeye göre değişecektir. Böylece feminizm, başta bütün ülkelerin kadınları olmak üzere insanları ezen adaletsiz, bağımlılık ilişkilerine dayalı, gününü doldurmuş toplumsal ve uluslararası örgütlenme sistemlerini anlamsız ve geçersiz kılabilecektir. Bugün heretik (sapkın) görünen bu hareket, yarın, daha adil bir toplum kurma arayışı içindeki milyonlarca kadın ve erkeğin teorisi ve pratiği olacaktır."[11]

Önerilen yeni örgütlenme modeli elbette çok belirsizdir. Bu belirsizlik, her öğretiyi eleştirme ve reddetme eğiliminde olan feminist düşünceyi postmodernizme götürdüğü gibi eninde sonunda tartışmanın dayandığı noktada, yani varolan servetin nasıl dağıtalacağı ve mülkiyetin, mülk edinme biçiminin nasıl açıklanacağı noktasında tıkanmasına neden oluyor. Ama her şeye rağmen kadınlar bir mücadele yürütüyorlar. Sosyalistler, kadınların yasal sınırlar içinde, özellikle şiddet konusunda verdikleri mücadeleye yıkıcı yaklaşmamalıdır.

Erkek egemen ideolojiyi kırmak kısa dönemde olanaklı görünmese bile yapılabilecek çok şey olduğu açıktır. Yasal eşitlik, tecavüze karşı ağır cezalar ve toplumsal bilinçlenme, kadını aşağılayan her türlü reklamın yasaklanması, eğitim sisteminin yeniden düzenlenmesi bunlardan bazılarıdır. Bu liste uzatılabilir. Ama bir şey hep hatırlanmalıdır. Aslında bu bir iktidar oyunudur. Oyunu oynarken oyun içinde bir yerlere gelebilmek, hatta oyunun kurallarını işletenlerden biri olabilmek bile olanaklıdır. Çünkü, en başta da belirtildiği gibi "şiddetin en normal ve hastalıksız biçimi oyunda ortaya çıkan şiddettir." Yani üretimi ve meşrulaştırılması en kolay şiddet. Dolayısıyla oyunu bozmak düşünülmedikçe bu oyun oynanır gider. Bu özellikle kadınlar için böyledir.

NOTLAR

1- Erich Fromm, Sevginin ve Şiddetin Kaynağı, çev. Yurdanur Salman, Nalan İçten, İstanbul Yayınları 1994, s. 26-27

2- Fromm, e.g.e., s. 18

3- Marilyn French, Kadınlara Karşı Savaş, çev. Beril Eyüboğlu, Metis Yayınları 1993, s. 238

4- Alberto Godenzi, Cinsel Şiddet, çev. Sultan Kurucan Coşar, Yakup Coşar, Ayrıntı Yayınları 1992, s. 19

5- Türkan Saylan, "Kadın Ticareti ve Zorla Fuhuş", Türkiye'de Kadın Olgusu, haz. Necla Arat, Say Yayınları 1995, s. 273

6- Diana Scully, Tecavüz: Cinsel Şiddeti Anlamak, çev. Şirin Tekeli, Laleper Aytek, Metis Yayınları 1994, s. 13

7- Scully. a.g.e., s. 14

8- Canan Arın, "Kadın ve Şiddet", Kadın ve Cinsellik, haz. Necla Arat, Say Yayınları 1993, s. 168

9- Ney Bensadon, Başlangıcından Günümüze Kadın Hakları, çev. Şirin Tekeli, İletişim Yayınları 1990, s. 8

10- Andree Michel, Feminizm, çev. Şirin Tekeli, İletişim Yayınları 1993, s. 126

11- Michel, a.g.e., s. 133

Bilgesu Erenus

PAYİDAR

Baskıda

AKIŞ YAYINCILIK

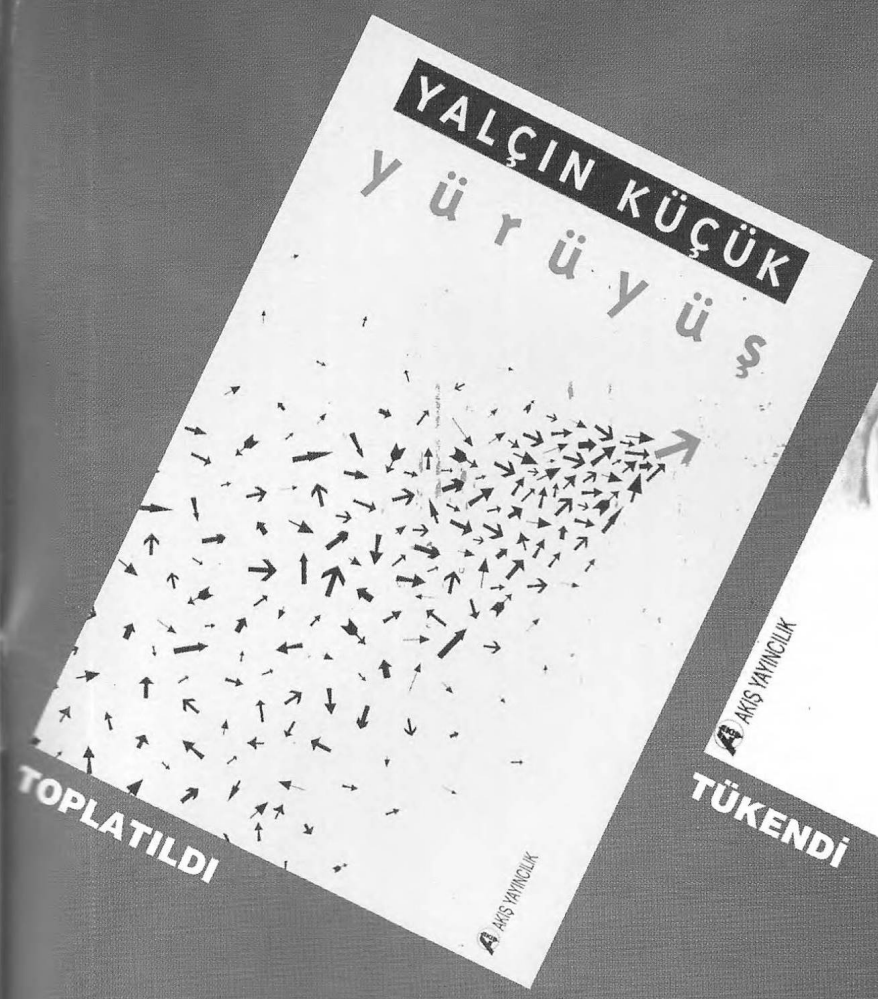

TOPLATILDI

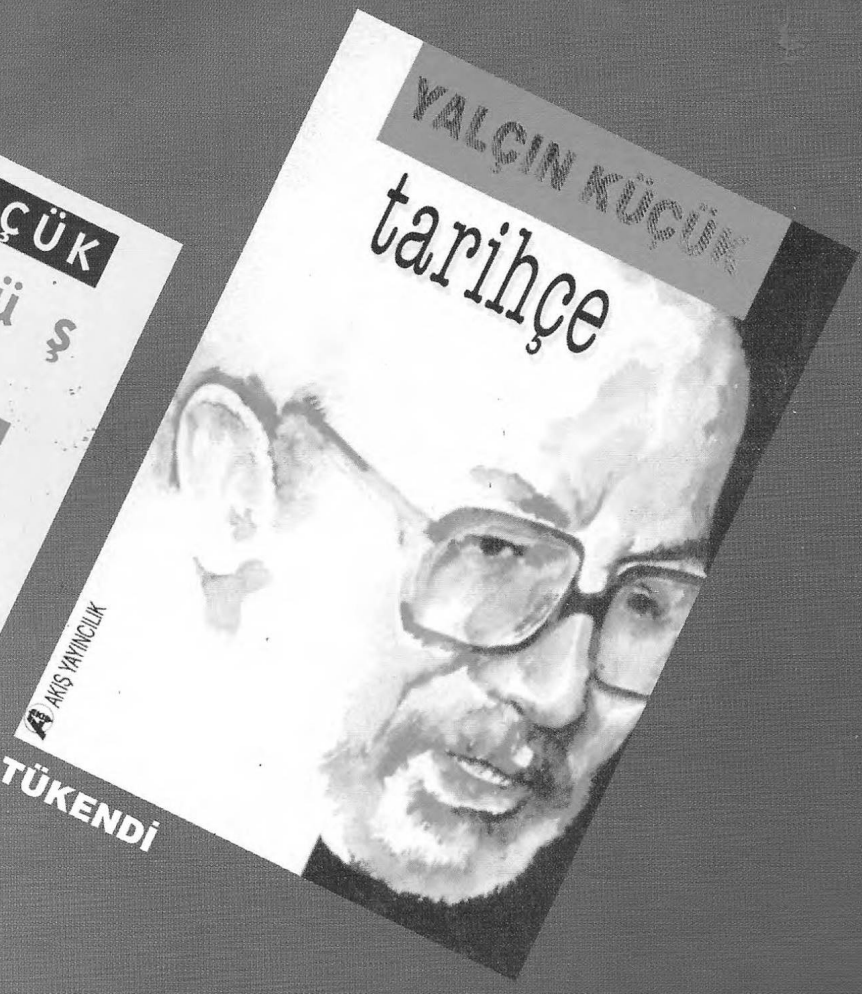

TÜKENDİ

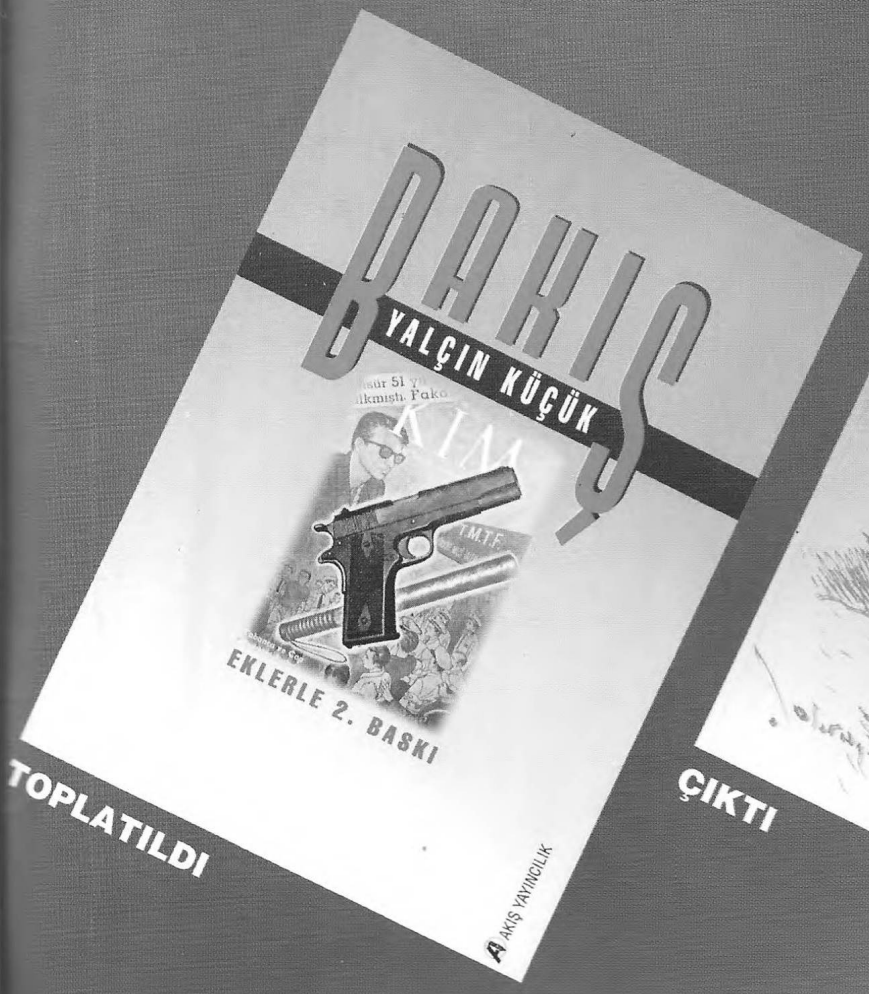

TOPLATILDI

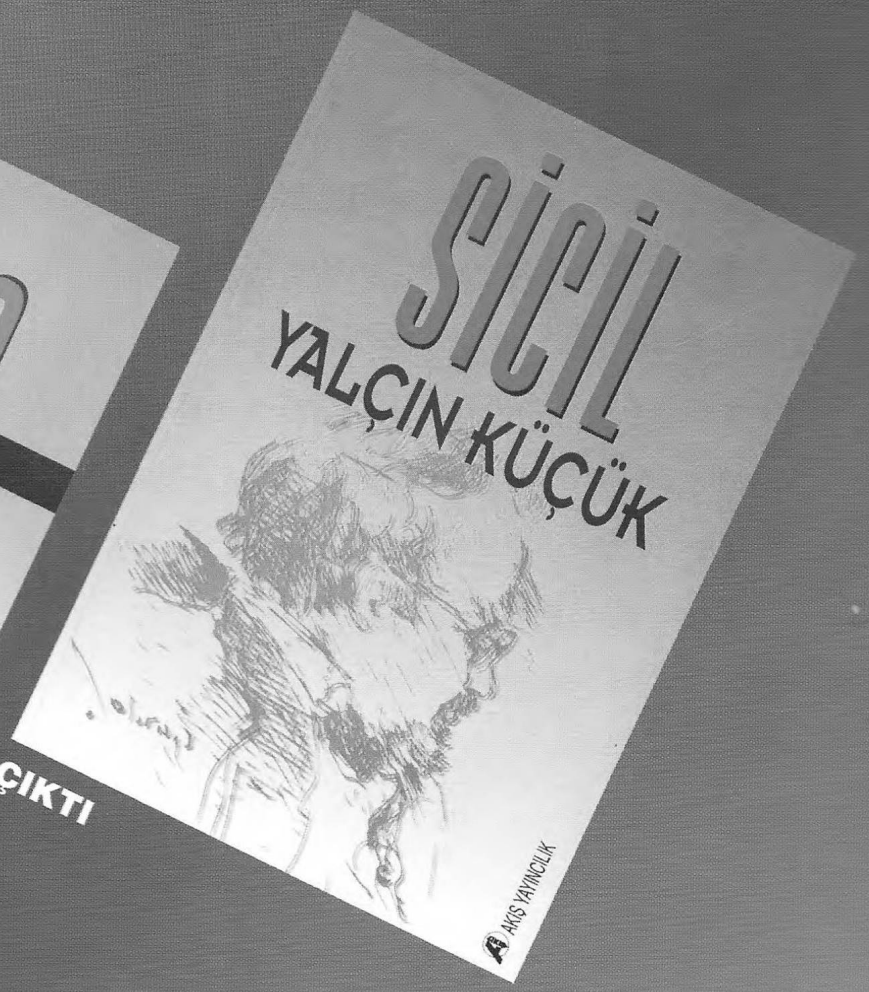

ÇIKTI

AKIŞ YAYINCILIK
Büyük Parmakkapı Sokak 20/4 Beyoğlu / İSTANBUL
Tel & Fax: 0 212 292 23 45

hepileri

Doğan AVCIOĞLU (1926-1983)